En Dagdriverskas Anteckningar

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk har digitaliserats 2013 av **Göteborgs Universitetsbibliotek** och anpassats för Projekt Runeberg i april 2014 av Ralph E.

AGNES VON KRUSENSTJERNA

EN DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGAR

albert bonniers förlag stockholmagnes von krusenstjerna

EN DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGARAGNES von KRUSENSTJERNA

EN

DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGAR

silhuetter, skisser och fantasistycken

stockholm ALBERT BONNIERS FÖRLAGstockholm

alb. bonniers boktryckeri i923TILL DAVID SPRENGELOMKRING EROSBALKONVERSATION.

I.

— Jag säger dig, att jag är kär i honom, pin kär! Han är gudomlig, du, löjtnant Seth! Apropå det, känner du löjtnant Hård?

— Hör du, Gertie, hur många löjtnanter är du egentligen kär i? och Evy satte förmanande upp pekfingret. Hennes vackra ögon glänste av munterhet, då hon såg på den unga flickan framför sig.

Gertie började räkna på fingrarna.

— Först ha vi Johan Stårck. Han är bara underlöjtnant, men han har lidelsefullt mörka ögon, och långa ögonhår, som så —!

Gertie bredde ut sina välformade armar och skakade på huvudet, så att en lång lock föll ner i pannan.

De sutto i ett litet hörnrum i major von Eecks charmanta våning. Det var stor bal, och Gertie och Evy hade smugit sig ifrån en stund för att prata.

Gertie sprang upp och började gå av och an med lätta livliga steg. Ännu i backfischåren, var hon litet för lång, litet för smal, men hon ansågs för ovanligt söt med sin lilla rosenknopp till mun, sitt lockiga ljusa hår och sina vackra färger.10

Evy var liten och knubbig, med mera oregelbundna drag, men också mera djup i ögonen.

Gertie stannade framför henne.

— T r o r du, att löjtnant Seth bryr sig om mig ? Det gör han bestämt! Han stirrar på mig jämt, och när jag då ser

igen, ler han mot mig så menande... Tycker du inte det är härligt att möta en mans blick? slutade Gertie helt naivt.

Evy rodnade häftigt.

— Nej, sade hon hastigt. Det är inte rätt att titta igen så där, lilla Gertie!

Evy var nitton år och ansåg sig därför kunna kalla femtonåringen Gertie för »lilla».

— Äsch, skrattade Gertie. Du är då så pryd. Det tycker inte herrar om. Du, var nu uppriktig! Är det inte, så att det ryser i en, när man möter deras ögon? Jag tycker om de där rysningarna!

— Jaså, tycker fröken Gertie det?

Löjtnant Stårck kom in i rummet och tog bakifrån om Gerties armar.

— Nej, fy löjtnanten! Låt bli mig!

Och Gertie gav löjtnanten ett kokett slag på hans röda hand.

Löjtnanten skrattade. Hon var för lustig, den där lilla backfischen! Naturligtvis var hon stormförtjust över att han tog henne så!

Gertie sjönk ned i en länstol och drog helt oförmärkt upp sin vita klänning litet, litet, så att den nätta foten och det fina, glatta smalbenet i den åtstramade silkesstrumpan framträdde.

Löjtnanten satte sig på karmstödet av stolen, närmare flickan än som egentligen var nödvändigt.

Han tog en solfjäder från bordet och började fläkta henne.11

— Är det bra så?

— Usch nej! Gertie ville ta ifrån honom solfjädern, men han grep om hennes tunna handleder med båda händerna, sedan han stoppat solfjädern i sin västficka.

— Försök nu!

Gertie började bli varm och rodnade ända upp till hårfästet, utan att riktigt veta varför. Hon försökte komma loss.

— Släpp mig nu! sade hon litet trumpet.

Löjtnanten såg hennes min och släppte genast.

— Nu tala vi otn ... om något vackert! sade Gertie och såg ut genom fönstret.

— Till exempel om... frökens hår! föreslog löjtnanten.

»Vad katten skulle jag annars sagt?» tänkte han för sig själv. »Hon ger en då också sådana tillfällen !»

Gertie skrattade högt och borrade spetsen av sin blanklädersskо ned i den mjuka mattan.

— Det var en gammal komplimang! sade hon med en sidoblick. Usch, så banalt!

»Nu har jag henne uppskojad!» tänkte löjtnanten och log tillbaka, i det han böjde sig mycket nära det vackra håret.

— Inte sant, den här solfjädern är vacker?

Gertie ryckte solfjädern ur hans västficka och

bredde ut den på sitt knä.

Det var en spansk solfjäder med förtjusande målningar.

Löjtnanten måste naturligtvis lägga sin hand på solfjädern och Gertie beskriva figurerna.12

— Usch, vad ni klipper era naglar tätt! sade Gertie och fattade löjtnantens hand.

»Sabla unge!» mumlade han för sig själv, en smula generad, men högt sade han:

— Nu börjar musiken igen! Ska vi dansa?

Han bjöd henne sin arm, men hon avböjde den;

hennes barnsliga koketteri klädde henne utmärkt:

— Inte ska vi leka stora, löjtnanten!

— Nå, så gå vi hand i hand då!

Och de sprungo ut hand i hand och försökte tro, att de voro lika oskyldiga som barn!

II.

/

— Nej, se fröken Evy sitter mol ensam här!

Ingenjör Bosch närmade sig Evy, där hon satt

i soffan.

— Får jag lov? Det är boston!

— Nej, jag är så trött! sade Evy och beredde rum för ingenjören i soffan.

Egentligen brydde hon sig inte alls om honom; hon tyckte till och med, att han var osympatisk med sitt något pussiga, utlevade utseende och sin lätt korpulenta gestalt. Men bra såg han onekligen ändå ut. I synnerhet i profil: profilen var romersk kejsare i marmor — litet rödlätt marmor visserligen, helst så här i belysningen från den lilla skrivbordslampan med den röda skärmen.

Soffan rymde tre, och Evy kröp upp i ett hörn och lutade huvudet mot en gul sidenkudde.

Hennes lilla mun trutade ut och såg helt bestämd ut. Hon kände, att just i kväll hade den där mannen en viss makt över henne; men det fick han inte ha.13

Ingenjör Bosch såg uppskattande på henne. Så söt hon var i kväll! På dagarna var hon eljes blek, men nu var hyn rosenröd och ögonen glänste under de halvslutna ögonlocken.

Varför skulle hon krypa upp i det där hörnet, så att han inte kunde nå henne?

Han tog ett album från bordet.

Evy såg ängsligt på honom.

Han bläddrade i albumet och gav sig plötsligt till att skratta, ett lågt, mjukt skratt.

Evy gled ned från hörnet.

— Vad är det för lustigt? frågade hon och flyttade sig oreflekterat närmare.

— Titta här! Och ingenjören pekade på ett fotografi av major von Eeck med fru.

Det var taget tjugu år tillbaka i tiden och såg onekligen kostligt ut. Evy kunde inte låta bli att fnittra litet och kände sig strax förtroligare.

Ingenjören vände sakta bladen med en känsla av triumf över att ha fått flickan till samförstånd med sig och samtidigt bort från hörnet.

Han makade sig varligt intill henne; en flik av hennes luftiga ljusblå klänning föll över hans knän.

Evy böjde sig fram för att se och kände hans arm mot sin. Det gav henne en förnimmelse av på en gång trygghet och ett slags ljuv oro!

Nu var albumet slut.

— Skulle inte fröken vila sig? sade ingenjören. Luta er bara tillbaka i soffan, så skall jag lägga en kudde bakom ert huvud!

Han kunde ha sagt henne en närgången komplimang, där hon satt med de nakna, runda armarna i skötet och tdet höga, blå skärpet i precis14

samma färg som ögonen; men han gjorde det ej! Han var en van kurtisör och hade på pricken reda på vad en flicka som Evy just nu ville ha. Hon ville inte ha något som påminde henne om den tråkiga plikten att reagera och att sätta sig till motvärn. Hon ville möjligen ha situationen, men ingenting, som fäste hennes uppmärksamhet på den.

Alltså lutade han sig tillbaka i soffan på samma sätt som hon och sade:

— Sitta vi inte skönt nu?

— Jo, kom det lågmält från henne, i en till hälften defensivt likgiltig, till hälften undrande och tvekande ton.

I grunden visste hon ju mycket väl, att han satt alldeles för nära henne. Men hon var i alla fall nitton år nu, ingen barnunge som Gertie, och det var så behagligt med det röda lampskenet, den smekande musiken från salen och ingenjörens varma blickar. Den sensationen kunde hon väl unna sig, det var ett matt välbehag däri, som invaggade henne i en svag domning. Bara han nu inte sade något, som tvang henne upp därur! Visserligen kände hon till — hade hört bara, förstås — att män kunde gå för långt; men det var allt ett gott stycke dit ännu, och tillrygga-läggandet av det stycket skulle hon nog sätta stopp för. Följaktligen satt hon kvar och lät armarna slappt glida ned efter sidorna.

Men ingenjören blev trött på att bara sitta med händerna i kors. Evy kände plötsligt som en brännande tryckning mot sin arm och en knäskål liksom avsiktslöst pressas mot sin.

Instinktivt ryckte hon undan armen och erfor15

samtidigt en underlig vågrörelse i kroppen. »Det här var bestämt inte bra!» Likväl satt hon fortfarande kvar i samma loja ställning några ögonblick och lät blodvågen rusa ned genom sig, i det hon sakta smakade på förnimmelsen och blundande hängav hon sig åt att konstatera, att hon hade känt rätt.

Så samlade hon sig med en hemlig suck, som överraskade henne själv, knäppte hop händerna om benen och isolerade sig därmed en smula.

Ingenjören hade med en snabb blick uppfattat vågrörelsen. »Lilla barn», tänkte han, »är du inte mera härdad?»

Han kände något liknande samvetskval, när han lade sin hand över hennes nu nästan spasmodiskt hopklämda knä.

— Fröken, sade han, jag är så ledsen i kväll. Det är bara ni, som skulle kunna trösta mig.

Hon såg på honom med ett par helt förskräckta ögon. Men när hon märkte hans sorgsna min, blev hon medlidsam. Hon makade sig dock ännu litet ifrån honom, så att han måste dra undan sin hand.

— Vad är det då? frågade hon.

— à fröken, vi män, vi ha ofta en sådan längtan efter kvinnlig ömhet och förståelse. Ni vet naturligtvis ingenting om synd och ... om vad vi män ibland ta oss till?

Tårarna trädde Evy i ögonen, ehuru hon också kände sig något harmsen. »Varför skulle han säga allt det där?» Men så snällt av honom ändå att just förtro sig åt henne, Evy! Och mitt under det att ämnet mystiskt sög henne, kände hon sig ädel och god.16

— Jo, sade hon med hela sin själs uppriktighet och rodnade ändå, medan en glans tindrade i de fuktiga blickarna; och på en gång rörd och hemlighetsfullt het, drog hon sig till minnes vissa historier, som hon hört av sina väninnor om hur förskräckliga män äro: — Något tror jag, att jag vet!

Det var en liten darrning också på hennes röst, som lät ingenjören förstå, att hon mer än anade, vartåt han syftade.

— Ja! fortfor han, och nu begynte han verkligen själv tro, att han menade allvar! Det röda skenet inverkade också på honom!

— Ser ni, ni »fina» flickor gjorde bra mycket bättre i att ibland försöka förstå oss män och inte bara tro, att vi vilja flirta. Om ni fina flickor gåve oss litet ömhet i stället för att som era mammor lära er bara väluppfostrat dra er ifrån oss, skulle världen ... Nåja, kanske världen ej k a n ändras ... Men ser ni, kvinnlig ömhet måste vi män ha till vad pris som helst, och när ej de fina flickorna ge oss den, gå vi till... dem, som inte äro så fina...

— A, tyst, tyst!

Evy lade med en snabb, mjuk rörelse sin hand på ingenjörens arm:

— Jag vill inte höra om allt det där... stygga! Det är så ... så hemskt.

— Nej, visst! kom det litet hånande från ingenjören. N i skola naturligtvis sitta fina och oberörda och ej snudda vid smutsen med era vita liljefingrar. Och under tiden gå massor av män och förstöra sig, just för att ni, när de behövde det, inte räckte ut er hand!17

— Men ha ni då ingen självbehärskning? utbrast Evy. Om jag vore man, skulle jag strida emot och ...

— Nej, det skulle ni inte, sade ingenjören allvarligt och lyssnade själv med förundran på hur väl han lade sina ord. Vi män ha farligare makter inom oss än kvinnorna.

Evy lade plötsligt båda sina armar på bordet och brast i gråt. Hennes nerver voro så högt spända. Hon var så trött, och ingenjörens tal förvirrade henne. Då slog ingenjören armen om den mjuka flickgestalten och drog henne intill sig; och hon lät sig ryckas med av alltsammans, stämningen, det halvdunkla skenet, den smekande musiken, och först och sist: mannens närhet. Outsägliga känslor fyllde hennes rena, o så rena hjärta, och rysning på rysning genomilade henne.

Ingenjören tänkte att nu hade han flirtat nog.

I detsamma anmäldes, att supén var serverad.

III.

Ute i den stora salen var dansen i full gång. Det var ett brokigt virrvarr av ljusa klänningar och svarta frackar. En hetsande ånga av alla slags parfymer låg och gungade i luften, blandad med fint uppvirvlande damm. De mörkröda rosorna, som stodo i en hög kristallvas på pianot, slokade tungt och doftade dövande starkt. Spelfröken, ett magert litet fruntimmer av obestämbart utseende, som halvt automatiskt hamrade fram sina dansmelodier, var kritvit i ansiktet. Hon var så utsläpad, så gammal, tyckte hon, och ändå var hon

2. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.18

bara trettio år. Men ungdomens gälla röster och stimmande skrattsalvor väckte som alltid hågkomsten av förlorat kärlekshopp till liv i hennes sinne, och för varje takt gjorde det åter ont i hennes intorkade bröst som av tusen stickande synålar. Ja, hon var dansens utpinade sömmerska, sade hon till sig själv, och på sin musikaliska symaskin hoptrocklade hon i en förtvivlan, som ingen märkte, gästernas glädje. Det sved torrt i hennes ögon, som häftigt längtade efter att om några timmar igen få gråta ut i en liten oeldad kammares enslighet; och hennes händer darrade som en mekanism, som snart skulle gå sönder.

IV.

I bortre ändan av salen öppnade någon ett fönster.

— Här är tryckande varmt! viskade en mörk och spenslig ung flicka till sin kavaljer.

Hon lutade sig ut. Det duggade lätt därute i skumrasket, gatan låg som en lång, lysande flod, och det glänste vått

på körbanan. Lykta efter lykta smalt ihop till en ljusorm, och spårvagnarna slingrade sig fram mellan dem, blinkande av röda och blå lanternor. En bil kom pustande och tutande; men när den svängde om hörnet och spårvagnarna just voro så långt borta, att de ej hördes, blev det med ens så skrämmande tyst.

— Hu! sade den unga flickan och vände sitt upphettade ansikte mot ynglingen bakom sig. Hans, du! Storstäder äro ett otyg!

— Anej, skrattade Hans, en smärt, blond gosse19

på tjugutvå år, som studerade juridik. Jag tycker, att de äro riktigt trevliga. Tänk på så mycket roligt man kan ha där!

— Nej, i sådana här städer känner jag mig, som om jag skulle kvävas; och flickan lade handen på sin barm. När jag ser de här höga stenhusen tänker jag: »Vilka äro alla dessa människor, som bo i alla dessa våningar?» Här vet man ju ej ett dugg om sin närmaste granne!

— Ja, det kan väl ibland vara en fördel!

— Men Hans, försök vara allvarsam bara ett ögonblick och hör på!

— Befall, min drottning!

Hans drog fram en stol till sin drottning och satte sig själv på en låg pall vid hennes fötter.

— Så poetiska ni se ut! sade ett par, som gick förbi.

— Det äro vi också! ropade Hans. Qå på nu, Meg!

Meg stödde handen mot kinden och såg ut.

Hans lutade sitt huvud mot hennes knä, men hon märkte det ej, eller ville ej märka det; ty Hans var en sådan snäll pojke, att det inte var värt att bråka om somliga saker hon inte tyckte om hos honom.

— Du, sade hon långsamt. När jag går på gatorna, blir jag ibland alldeles kall, så rädd blir jag.

— Varför det, Meg? frågade Hans, och hans blick följde beundrande konturen av hennes fina arm.

— Jo, alla dessa främmande ansikten göra mig så ängslig. Jag tycker då, att jag själv inte riktigt är jag själv, du förstår, att jag blott är en skugga20

av den jag verkligen är. Ja, alla dessa ögon, som kalla och oigenkännande möta mina, ge mig rentav den föreställningen, att jag kanske inte alls är jag, utan någon helt annan. Och alla gå fort, fort, och ingen bryr sig om den andre, och automobiler köra ibland över någon, som ingen sedan frågar efter, vart han tar vägen, och utskänknings-lokaler förstöra massor av unga män, och modemagasin uppmuntra kvinnors fåfänga ...

•— Meg, sade Hans... Men de dansande trängde nu fram även till detta bortersta hörn av salen, och det blev ingen fortsättning på tankeutbytet.

1913.SJÄLSLÄKEKONST.

— Tror doktorn, att jag snart kan komma härifrån ?

Unge greve Rick lutade sig tillbaka i länstolen och såg på doktorn under halvslutna ögonlock. Doktorn svarade inte strax. Hans blick föll på ett bord framme vid fönstret, där en mängd cigarrettaskar lågo uppradade.

— Röker ni nu i alla fall? sade han. Ni skulle ju egentligen inte få röka?

— De här äro för resten utmärkta, tillade han, i det han långsamt öppnade en ask med ett fint orientaliskt märke. Han tog dröjande upp en cigarrett och tände den åt sig själv. Inte retsamt, bara liksom tankspritt! Men ett leende i hans pupiller gav som en innebörd av ironi åt denna distraktion.

En nordisk vårmiddags skygga sol flöt svagt gyllne in genom rutorna, som sutto högt upp från golvet. Himlen var hög och lysande och tycktes först stillastående, när man stirrade in i dess vida, blekt strålande fält. Men en

dansande skara små lätta skyar, som virvlade fram högst däruppe, likt fjun, dem en osynlig mun blåste av en blommas boll, visade att luften var i livlig rörelse.

Nere i allén slogo trädens ännu svarta kvistar oroligt av och an. Och på en brun, sörjig väg22

långt borta gick en man, vilken böjde huvudet som för att skydda sig mot kast och ilar.

Nej, det var ännu otrevligt och ogästvänligt därute! Det var slut med vinterns stela kyla och vinterns rykande oväder, men det var ännu långt till sommaren. Därute var ännu de brusande vårstormarnas tid.

Röken från doktorns cigarrett höjde sig i elegant och sirlig spiral i kammarens vindlösa rymd. Det var endast härinne i de små varma rummen, som den fullkomliga friden rådde!

Och doktorns blickar följde medlidsamt vandraren, som strävade fram i blåsten långt därborta. Han såg en syn inför sig — en syn, som han ofta såg. Han såg sig själv som ung och fattig ny-började läkare, då han sprang omkring till fots på sjukbesök i ur och skur i en tunn överrock och då hans ständiga skämt hade varit, när patienterna frågade honom, om det var mycket sjukt i staden: — Inte nog! Inte så mycket som behövs! Det var för mycket länge sedan; det var på den tiden, innan han fått den inkomstbringande praktiken och innan han fått den distingerade anstalten. | Att han fått dem, den där inkomstbringande praktiken och den där distingerade anstalten, berodde nog på att han alltid varit vid så gott humör och alltid förefallit att behandla de sjuka som friska. Han hade alltid betraktat sjukdomen som bara svaghet, något negativt, något som egentligen inte fanns till — inte fanns till såsom något artskilt. Det enda, som riktigt existerade, var hälsan, och den fanns i grunden hos alla; och hos alla sina sjuka var det alltid den han hade23

byggt på. Hälsan var begäret att leva: att leva angenämt och förnuftigt; och det begäret fanns innerst inne hos alla. Hela doktorns metod var »livsbejakelse», i förening med hygien och sunt mänskligt förnuft. Doktorn tyckte om att resonera med sina patienter, och i och med det att han fick dem att resonera, voro de inne på förnuftets ljusa stig. Men doktorn resonerade inte uteslutande eller förnämligast med ord; det docerande och pedantiskt tillrättaläggande låg honom fjärran. Det väsentliga i hans metod gick ut på att låta de lidande med hela sin varelse förnimma, att det var behagligare att leva i ljuset än i mörkret. Och liksom förnuftet i regeln var starkare än oförnuftet, plägade ljuset segra över mörkret; och viljan till ett ljust och förnuftigt liv flammade upp, där den tynat. Doktorns metod hade varit framgångsrik.

Patienterna hade i varje fall fortsatt att hålla av honom, just därför att han inte uppförde sig som en vanlig läkare. De kunde ibland inbilla sig, att de voro fullständigt friska, att det inte alls fanns något »vilohem för nervsjuka» och att den fryntlige mannen framför dem var en god vän, som de bjudit in till samspråk. Och oupphörligen kunde det hända honom själv, att han helt glömde sig och på allvar, också han, uppfattade situationen så. Det kunde stundom leda till att i det vidlyftiga nervsanatoriets dagliga liv åtskilligt inträffade, som en utomstående skulle ansett som bisarrerier eller rentav som absurditeter; men merendels fick allt en god utgång, som inte blott förklarade, utan rättfärdigade det skenbart besynnerliga. När patienterna återställda foro därifrån,24

brukade de av sig själva hitta på små sentenser i den här stilen: »Högsta oförnuft är högsta förnuft.» Eller: »Det är inte den bittra medicinen, som är den effektivaste, utan den välsmakande.»

Mannen ute på den bruna, sörjiga vägen försvann äntligen i en krök, och doktorn sände välbehagligt ut ett nytt rökmoln.

Ja, här på anstalten var det verkligen skönt, här kunde man verkligen känna sig hemma och lugn och ro.

Han gjorde en åtbörd för att även räcka patienten en av dennes goda cigarretter, men hejdade sig i sista stund:

— Det var kanske ändå för mycket...

Men greve Rick upprepade sin fråga. Det låg ingen iver i hans tonfall, och hela hans hållning var trött, resignerad.

Doktorn sände ut mera rök:

— Nå, min vän, ni är inte vidare hövlig.

Hans röst var milt förebrående.

— Ni vill så snart som möjligt lämna ett ställe, där vi göra allt för att hålla er kvar. Där vi göra allt, för att ni skall trivas, ifyllde han småhumo-ristiskt förklarande.

Greven skrattade ett glädjelöst skratt.

— Gud skall veta, sade han, att jag längtar härifrån. Som en skolpojke från skolan!

Han steg upp och gick fram till fönstret.

— Det är värst om nätterna, doktor. Då, när jag ligger vaken, innan veronalet börjat verka. Då tycker jag, att jag känner omkring mig alla människor, som med mig ligga vakna i det här stora huset. Jag tycker jag hör dem, hur de kasta sig av och an i sina mjuka bäddar och stöna över25

den förfärliga svidande förnimmelsen i sina usla huvuden.

Patienten vände sitt bleka ansikte mot doktorn.

— Här är ett inferno, utbrast han.

Doktorn log:

— Ge er till tåls, min käre vän. Ert missnöje skall snart gå över. Alltsammans skall snart vara över. Jag har en liten förtjusande flicka här. Hon kom hit, förstörd av det vanliga: någon kärlekshistoria ...

— Låt mig slippa höra...

Det ryckte kring den unge mannens mun.

— Nåja! Nåja! Jag ville bara säga, att hon är nästan frisk nu.

Greve Rick tände, utan att be om tillåtelse, i sin tur en cigarrett och gick hän till spegeln.

— När jag ser mig så här i spegeln, kan jag gråta vid tanken på vilken vacker pojke jag ändå var för blott ett år sedan. Ni skulle ha sett mig då! Jag gick under namnet »vackre Rick»! De kallade mig också för »galne Rick»! Fastän ingen anade, hur sant det skulle bli!

Han slog häftigt av askan i en liten indisk askkopp; doktorn passade på och företog samma operation, och därvid lät han sin cigarrett stöta till den andres, som om han ville ge honom en uppryckning eller understryka vad han nu yttrade:

— Ni borde blygas, min gosse, att stå så där och lamentera över ert förlorade utseende. Det är för resten inte alls förlorat. Ni är litet för mager och blek just nu. Men det skall inte dröja länge, innan ni blir er lik igen.

Och därmed gjorde han en skämtsam bugning och avlägsnade sig.26

Utkommen i korridoren stod han ett ögonblick tankfull; så knackade han på en av de många dörrarna och kiev in.

— Vem är det?

Rösten kom från en flicka, som satt hopkrupen på en mjuk fäll framför kakelugnen. Man såg inte hennes drag, bara en massa ljust hår, som fuktigt och krusigt hängde nerför hennes rygg.

Doktorn skrattade.

— Tvättar ni håret? Vem har lovat er det?

Flickan vände sig hastigt om. Det rosiga, täcka

ansiktet, där ett par blå ögon glänste som safirer, hade ett uttryck mycket snarlikt en tjuvpojkes, som begått ett lyckat streck.

— Sitt ner, sade hon och pekade på en länstol alldeles maken till den hos greve Rick. Men skall doktorn för ovanlighetens skull försöka sig i den stränga tonarten, så rymmer jag direkt till min redaktion och skriver en riktig skandalartikel om det här fängelset!

— Ett fängelse det här? Min snälla lilla fröken journalist, ni nedslår mig med precis samma omdöme om mitt sjukhem, som just nyss avkunnades av en ung herre ett par rum härifrån.

Flickan lutade sig närmare brasan och sade brådstörtat:

— Doktorn borde inte tala om de andra. Det är förfärligt, att det skall finnas så många sjuka här.

— Men nu hade jag en särskild mening därmed.

Hon såg upp mot honom, i det hon slog tillbaka håret från ansiktet.

— En mening? Vad kan det vara?

— Om fröken ser in i elden igen, skall jag förklara det.27

Lydigt vände hon åter ansiktet mot brasan.

— Ni är alldeles frisk nu, började doktorn; hans ton var helt affärsmässig. När ni kom hit, var det inte bara, att ni hade arbetat som en slav, ni hade också älskat som... som en kvinna.

Han kastade en snabb blick på det lilla orörliga huvudet och kände en stark frestelse att smeka det. Hans röst blev än torrare; det var tydligt, att han sökte behärska sin rörelse.

— Alltså, ni hade bränt ert ljus i båda ändarna. Och det var nära, att ni brunnit upp alldeles, mer nära, än ni någonsin anade. Många nätter då jag hörde er omväxlande fabla litteratur och yrka på att få skriva färdig en novell till följande dag och omväxlande ropa på en viss Rick, trodde jag, att den låga jag fått att vårda skulle brinna ner. Slockna som det där oförståndigt antända ljuset jag talade om! Men, gudskelov, nu brinner lågan åter lugnt och sansat. Emellertid vill jag inte neka till att jag fattades av ett rätt stort intresse för den där Rick, vars namn ni uttalade, som om ni smekt det med läpparna. Jag fick lust att ta reda på honom för att se, vad det var för en figur; jag nästan beslöt mig därför. Då skickar ödet till mitt sjukhem en ung man, som är så vacker och intelligent, att till och med mitt förhärdade sinne fed av att se honom pinas i den avgrund, dit en viss Rosie hade störtat honom.

Doktorn utsade namnet, som om han icke haft den ringaste misstanke om att flickan framför honom kunde rycka till därvid som för ett slag.

— Nåväl, fröken, fortsatte han, denne unge man tillbragte sina nätter med att i ångest ropa på Rosie. Och ett par rum därifrån ropade ni28

på Rick. Det var mer likt en komedi än något av den dramatik jag sett på den här teatern, där det ändå utspelats en ganska rikhaltig repertoar.

Flickan sprang upp. Hon stod framför honom i sin mjuka röda morgonrock och med håret i vild oordning över panna och ansikte.

— Är Rick här? framstötte hon. Det lät mest likt en snyftning. Är Rick här?

Doktorn såg lugnt på henne.

— Ja, fröken Rosie. Rick är här.

Hon stod där, som en brottsling nästan, vit i dragen och med sänkt huvud.

Doktorn hade haft lust att ta henne i sina armar och tala de vekaste ord; men han sade helt torrt:

— Jag vet inte, vad som förefallit mellan er två. Men vad jag vet är, att faran för er är över. För den unge Rick finns det dock ett förbehåll: han kommer alldeles bestämt att återfalla i sin mjältsjuka, om inte ni hjälper honom.

— Kan jag hjälpa? Det kom i en flämtning, men det låg en förvåning i hennes röst, som gjorde det svårt för doktorn att undertrycka ett småleende.

— När kan inte en älskande kvinna hjälpa? sade han. Om ni är den hjälpsamma själ jag tror er vara, bör ni klä er i sköterskedräkt och gå in till honom. Först kommer han inte att känna igen er; och när han gör det, överlämnar jag åt er kvinnliga godhet att sköta om allt det övriga. Men till en början bör han kanske inte veta, att ni själv varit sjuk här. Det är bättre, att han tror, att ni blivit syster. Det är så romantiskt.

Doktorn skrattade högt. Rosie var allvarlig.29

— Och ni är alldeles säker på att han blir frisk då? ,

— Alldeles säker.

Flickan lyfte långsamt huvudet och tittade på doktorn.

— Då vill jag göra det, sade hon.

Och hennes röst var så fylld av stilla jubel, att

den ej kunde kännas igen.

*

Frampå eftermiddagen, då den klara vårdagen övergått i en blåaktig skymning, knackade syster Rosie på n:r 11. Så försagd var hennes knackning, att den inte måtte hörts därinne, ty ingen svarade.

Syster Rosie dristade dock inte knacka en gång till, utan steg sakta på. Framme vid fönstret, med ryggen mot ingången, satt Rick och drack sitt eftermiddagste. Han hörde henne ej, förrän hon stängde dörren; då sade han, utan att vända på huvudet:

— Är det syster?

Flickan borta vid dörren fick svälja två gånger, innan hon kunde svara.

— Ja, det är det, greven.

Så blev det tyst.

Syster Rosie gick fram och satte sig i en stol vid divansbordet. 1 spegeln mittemot granskade hon sin bild.

Det fanns verkligen ej mycket skillnad på henne och de riktiga sjuksystrarna. Hon strök undan en liten hårlock, som smugit sig fram under den vita mössan, och kände sig nu litet modigare.30

Hon såg bort till fönstret. Han satt alltjämt orörlig och stirrade ut. Det vackra ansiktet var magert, och så blekt, att huden tycktes strama åt över kindknotorna.

— Vill syster ge mig litet mer te? Men det finns visst inget vatten på kannan.

— Jag skall ringa på Marie, sade hon och gick fram och tog kannan.

För första gången såg han upp.

— Förlåt, jag trodde det var syster Thérèse.

I hans röst låg en hövlig likgiltighet, som lugnade henne. Han hade ej känt igen henne.

När vattnet kom in, serverade hon honom och stod sedan bredvid, medan han drack.

Dagern föll på hennes ansikte. Plötsligt ropade Rick till: |

— Gud, vad ni är lik henne!

Syster Rosie mötte inte hans blick.

— Vilken henne?

— En liten författarinna jag känner. Hon var en briljant talang. Och så skrev hon en gång en berättelse, där jag var hjälten.

Han tystnade med ens.

Syster Rosie skrattade. Hon skrattade verkligen.

— Nå, men det var väl smickrande, att vara hjälten i en berättelse?

Syster Rosies röst lät helt munter.

Greve Rick gjorde en otålig gest.

— Föreställ er, att ni är en man, som älskar en flicka, älskar henne utan hejd och måtta, och att denna flicka tar och skriver en spirituell historia, där hon skildrar er kärlek, men också er själv och era svagheter, på ett sätt, som kommer er att utropa: »Detta är jag. Kan hon skriva31

så, då älskar hon mig inte!» Vad skulle ni då göra? Skulle ni bara finna det smickrande?

Interpellationen kom väl tvärt; syster Rosie knöt sina små händer så hårt, att det gjorde ont, men hennes ansikte var lugnt, då hon svarade:

— Ni kan väl förstå, att den frågan inte är lätt att besvara.

— Vet ni, vad jag gjorde? Men jag fattar inte, varför jag talar om detta till er. Det var er likhet med henne, som gjorde mig så öppenhjärtig. Jag ber om ursakt. Det här kan omöjligen intressera syster.

Och Rick satte handen för ögonen med en tung suck.

Syster Rosie lade lätt sin arm på hans.

— Fortsätt ni! Det gör er bara gott. Vad gjorde ni? i

— Jag bar mig åt som en dåre; och det är ju också, vad jag är. Jag rusade upp till redaktionen av den tidning, där hon publicerat sin novell och där hon var fast anställd som medarbeterska. Jag fann henne ensam och sade henne flera hårda ord, än jag förut sagt någon i hela mitt liv. Jag sade henne, att de kyssar hon gett mig brännmärkte mig, ty de voro falska. Jag sade henne en mängd rysliga saker. Och det var med en grym glädje jag såg hennes lilla älskade ansikte bli allt blekare. Sedan minns jag inte mycket mer, ty hemkommen insjuknade jag häftigt. Ser ni, syster, jag älskade henne så mycket, slutade han, liksom för att försvara sig.

Syster Rosie kände, att hon måste säga något.

— Jag tror, att om jag varit den kvinnan ... började hon, men höll genast upp och betraktade32

så uppmärksamt mattans mönster, som om detta haft något samband med ämnet.

— Vad så, syster?

— Om jag varit den kvinnan, hade jag blivit förtvivlad!

— Varför? Den kvinnan kunde ju inte bry sig mycket om mig, då hon skrev om mig på det viset.

Syster Rosie kände sig plötsligt, som om hon blivit en advokat, som måste försvara en oskyldigt dömd.

— Ser ni, sade hon ivrigt, den där flickan älskade nog er, men hon levde för sin konst, och jag förmodar, att konstnärer inte älska på samma sätt som vi vanliga. Jag har läst någonstans om en världsberömd violinist, som efter mötet med sin älskade spelade så, att hans musik komprometterade hans dam. Så är det kanske även med dem, som skriva. Pennan är deras fiolsträng, och det genomlevda formar motståndslöst deras ord. Jag tror, att när er älskade gick ifrån er, var hennes själ uppfylld av jubel. Intet var väl då naturligare än att jublet sökte efter uttryck. Jag har alltid hört, att författare lika litet kunna låta bli att ge uttryck åt vad de känna, som fåglarna kunna låta bli att sjunga, när solen går upp.

Rick reste sig och började gå fram och tillbaka på den mjuka mattan.

— Men, syster, sade han, hon skrev inte bara om jublet. Hon ritade av mina svagheter, framställde dem här och var i en löjlig dager...

Flickan vid fönstret fick tårar i ögonen. Darrande sade hon:

— Tror ni ej, att en diktare måste se alla sidor33

också hos den älskade? Kanske borde hon inte ha låtit trycka det där. Men det är ju yrket...

— Man växlar inte kärlek i pengar, bröt Rick ut. Man utmyntar inte mötet med den älskade i artiklar och »bidrag». Jag har lidit nog av detta.

— Skall ni aldrig kunna förlåta henne?

— Jo, om hon komme och sade »förlåt». Men hon är så stolt. Och för resten kan hon väl ej älska mig så mycket.

Flickan lutade sig plötsligt mot stolskarmen och brast i gråt. Hon fann sig vara en bra dålig advokat, men hon kunde inte hjälpa det; och så var hon ju ännu svag efter sjukdomen.

Den bleke Rick blev nästan som ett lakan i ansiktet. Han begrep ingenting, stod bara och stirrade på den lilla gestalten i den blå sköterskedräkten.

Då lyfte hon upp huvudet och såg honom rätt in i ögonen. Hon var inte särskilt till sin fördel just då. Mössan hade åkt på sned, och ansiktet var rött och upphettat av gråten.

— Rosie! Han ropade namnet högt och sprang fram till henne.

— Rosie, min egen älskling; och hon lutade huvudet mot hans rockärm och stammade något osammanhängande, som han rakt inte blev klok på.

Men det enda han brydde sig om var att kyssa henne och smeka henne och tusen gånger upprepa dessa ord, som han ej på så lång tid fått uttala:

— Min älskling, min flicka, min älskade!

Och så kom doktorn med utskrivningssedeln.

3. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.EN DAG I MARS.

Det är en tidig vårdag i början av mars i en svensk västkuststad. Vita moln fladdra som långa sönderrivna slöjor omkring på den blå himlen. Inne i parkerna sträcka träden fram sina nakna, svarta grenar över den bara marken, liksom otåligt tiggande om de kläder, som naturen redan bereder sig att förfärdiga åt dem. Allting blänker under förmiddagssolens yra slöseri. Bodfönster, gatlyktor, spårvagnsskenor, hustak; människorna måste kisa med ögonen och le mot allt detta glitter, och gummorna, som stå i gathörnen och bjuda ut påskliljor, narcisser och violer, räcka fram sina buketter som på måfå, blundande.

Där kommer en ung inan gående nedför en gata. Han håller händerna nedstuckna i fickorna på en vid, brun ulster av utländskt snitt; hatten sitter tillbakaskuffad på huvudet. Han har en egendomlig fågelfysionomi. Pannan hög och litet kullrig, en framspringande krokig näsa, vassa läppar, utskjutande haka och ett par de ljusaste blå ögon under svarta, täta ögonbryn. Han visslar sakta, under det han går. Det är en aria ur Bohéme, som han kvällen förut hört på teatern. Och medan han visslar, betraktar han tankspritt de mötande.

Alldeles i hörnet av Stora torget upptäcker han35

en ung flicka. Han tvärstannar, och utan att bry sig om människorna breder han ut sina armar mot henne. Men det ser ut, som om han misstagit sig, om han trott, att denna unga flicka utan vidare skulle flyga i hans famn promenaddags på Stora torget i denna svenska västkuststad. Hon står bara stilla; men de svarta ögonen tyckas fyllda av solskenet i luften.

— Jag har fått ditt brev,., säger hon.

De börja gå gatan framåt, bredvid varandra. Hans vassa profil är ivrigt böjd över henne. Men hon fortsätter inte

sin mening, hon går blott leende vid hans sida med den lätta, smidiga gång, varpå man kan känna igen henne på långt avstånd. Inte heller han säger något; hans blick vilar endast dröjande på detta ansikte, vars mjuka linjer och skiftande uttryck göra det till det vackraste han vet.

De komma ned till hamnen. En stor vedskuta har just hissat sitt segel. Seglet smäller reslystet muntert mot masten och sväller ut som en stor ljus vinge mot den blå himlen.

»I dag — i dag», gnolar han och ser, hur det blå vattnet mjukt smyger sig efter den gamla skutans sidor.

De gå ända ut på hamnpiren. Tysta stå de och blicka hän över havet, som vidsträckt och oändligt öppnar sig framför dem. Långt borta vid horisonten synes röken av en ångare som en ringlande svarform.

Hon vänder sig plötsligt om.

— Du, säger hon. Jag ger dig en dag. Jag kan inte bli din. Du vet, vad som binder mig. Jag har skyldigheter mot en annan; du känner vem.36

Jag måste inlösa min skuld. Men en dag: jag tror ej det vore synd. Jag river helt enkelt lös ett blad ur dagboken. Den dagen skall för andra inte finnas till. Den blir vår dag.

Han ser på henne. Den blå luften smyger sig lent intill henne som vågorna nyss till fartygets sidor.

— »En dag»... säger han litet förvirrad. Men som om han plötsligt fattat, att tiden nu var kort, att varje minut var lik en pokal, vilken räcktes honom fylld med kostbart vin, som han denna enda stund har lov att berusa sig med, tar han henne i sina armar därute på hamnpiren. Och alla de kärleksord, som i månader tillbakahållna trängts inom honom, slippa nu lösa som alltför länge fångna fåglar, för vilka burens galler slås upp.

Han kysser hennes panna, hennes ögonlock, hennes ljuva, röda mun.

— Och molnen gå och gå, säger han skrattande och ser upp mot himlen. Och du har skänkt mig en dag. Kom!

De vända tillbaka in till stadens centrum. Han köper en stor knippa doftande violer och sticker in i hennes kappuppslag.

Så gå de in i det lilla musikkafét. Där är fullt med folk, och cigarrettröken böljar kring taklistens knubbiga små amoriner.

Kapellet spelar Bohéme.

Den unga flickan ler.

— Minns du? viskar hon.

— Inte minnas! svarar han och skakar på huvudet. Den här dagen är lösriven från allt. Minnen, framtid: det finns ej mera till. Det finns bara nu.37

— Och nu? säger hon, då musikkapellet tystnat. Vad skola vi nu göra?

Han ser in i hennes ögon.

— Lilla, lilla flicka, säger han, vi skola se på varandra. Jag på dig och du på mig. Och så skola vi flanera på gatorna och låta solen lysa på oss. Och när det blir afton, skall du sitta uppe i mitt rum i skymningen vid brasan. Där skall du luta ditt huvud mot min axel. Och så skola vi drömma.

— Om vad?

Det sticker till i hennes hjärta. Kanske var det ändå inte så bra med denna enda dag. Kanske skulle tomheten sedan bli så mycket bittrare; kanske skulle det svida desto svårare i längtan.

Och han ler ej heller längre.

— Ja, om vad? upprepar han tonlöst, och blicken blir mörk.

— Hör på, säger hon och böjer sig fram mot honom över det lilla bordet.

Doften från violerna slår emot honom, då hon rör sig; och under hennes halvslutna ögonlock skimrar blicken fuktig.

— Du vet, att jag måste gifta mig med honom. Han är ju så mycket äldre än jag; men han tog hand om mig, när jag var en liten flickunge, och han har alltid varit så god mot mig. Det är rätt och slätt en skuld, och jag tycker inte om obetalta skulder.

— Men ditt liv! avbryter han henne bryskt. Ditt unga, friska liv ...

— Det är det enda jag har att betala med, säger hon enkelt.38

— Det enda... Och han begär inte mera än det, mumlar han och vänder bort huvudet.

Då griper hon honom hårt i armen.

— Där — där, viskar hon, och ansiktet blir upprört. Jag trodde han var kvar på landet.

De se båda mot dörren. En medelålders fet-lagd herre med röda kinder och runda blå ögon stiger in i kafét. Han lämnar käpp och ytterplagg åt rockvaktmästaren, medan han tittar ut över lokalen. Så fort han bland röken och människorna får syn på den unga flickan, lysas hans drag upp av ett belåtet leende.

Han kommer frain till dem. Han vaggar litet, när han går, och är nära att snava över en stol.

Han hälsar glatt:

— Nej, min tös, det var roligt att träffa dig! Ja, jag letade för resten efter dig. När du reste in i morse, kändes det så ödsligt därute, att jag måste fara efter för att se, om jag skulle få tag i dig och kunde hjälpa dig med något.

Han skakar hand med den unge mannen:

— Det var vänligt av er att hålla henne med sällskap.

Fågelprofilen tyckes ha blivit skarpare än någonsin; men han ler. De se ut som en mycket glad trio därinne i kaféhörnet. Den unga flickan slår i kaffet åt de bägge männen och konverserar livligt.

Men när musiken åter spelar upp, sjunker hon samman med hakan stödd i händerna och blicken förlorad i något avlägset.

Den medelålders mannen betraktar henne. Hans blå ögon bli bekymrade. Hans lilla rara tös med39

det solljusa leendet är sig inte lik. Vad kan ha hänt henne?

Mannen mitt emot har blott en tanke. Den mal och mal i hans huvud, oavlåtligt: »En dag. En enda dag. Vår dag.» Och nu är den förstörd, förstörd av den där lille trinde herrn med de runda blå ögonen, de rundaste han någonsin sett.

Samtalet börjar gå trögt.

— Vad skola vi nu göra? säger den unge mannen och ser på den unga flickan.

Hon erfar en obetvinglig lust att fly från dem båda och gömma sig i ett mörkt avsides skrymsle.

Hon reser sig häftigt. Violbuketten faller ned pa bordet. Hon tar långsamt upp den och fäster den åter i kappan, i det hon ser in i spegeln mittemot. I glaset möter hon en sekund den unge mannens blick. Det är en ångest i den, som gör henne förskräckt.

— Så gå vi då, säger hon.

De båda männen följa henne ut.

»Jag kan inte, jag kan inte», tänker hon och ser ett ögonblick nedåt gatan.

Då får hon en idé.

— Jag måste gå i butiker, säger hon till den medelålders och ler flyktigt mot honom. Det är väl bäst vi gå åt var

sitt håll. Jag tar tåget hem i eftermiddag.

Hon säger farväl till dem bägge. De båda männen stå kvar och se henne gå nedför den solvita gatan. Därpå promenera de sakta bort tillsammans i motsatt riktning.

*40

Den unga flickan beger sig verkligen in i flera butiker. Men hon talar och svarar som i sömn. Hela tiden tänker hon på om hon ej helt enkelt skall kunna gå upp i hans bostad och träffa honom där. När hon slutligen är färdig, köper hon ett fång röda nejlikor, och med famnen rågad av dem strävar hon uppför alla hans trappor.

En slarvigt klädd värdinna öppnar och granskar henne misstänksamt, då hon förklarar att hon skall vänta på hr X. i hans rum. Väl insläppt sätter hon nejlikorna i en stor vas på skrivbordet och lägger sig att vila på ottomanen.

Hon får vänta länge. Skymningen har redan sänkt sig över rummet och brett som ett fint stoft över bord och stolar, då han kommer in.

Han tror först inte sina ögon. Den starka doften av nejlikorna är nära att bedöva honom.

Han går hastigt över golvet.

— Du — du, säger han flämtande.

I nästa ögonblick ligger hon i hans famn; hennes ansikte lyser vitt i skymningen, och när hon slår armarna om hans hals, känner han åter parfymen av violerna vid hennes bröst.

— Vår dag — vår dag, mumlar han kvävt, och kysser hennes mun.

Och äntligen tyckes nu allting försvinna. *

När han sedan tänt brasan, kryper hon upp i hans knä, och de stirra drömmande in i elden, som snabbt förtärande veden och efter hand förvandlande den till svartnande kol och falnande grå aska kastar ett tunt, flackande sken hän över41

golvtiljor, väggar och vrår. De ta farväl av varandra med varje ord, med varje smekning. De söka samla styrka i varandras blickar för de stundande årens skilsmässa.

Och när hon slutligen måste gå, sjunka de åter och åter i varandras armar; var minut rycka de sig lösa för att i nästa ögonblick kyssas på nytt och på nytt, för allra sista gången. Men till slut

blir ändå en kyss den sista.

•

En timme senare sitter den unga flickan tillsammans med den medelålders herrn i en andraklass-kupé. Hans goda, blå ögon betrakta henne en smula tankfullt. Hennes ansikte är mycket blekt och blicken långt borta.

Men uppe i ett rum, där en massa röda nejlikor tungt sloka sina kronor, ligger en ung man framstupa över skrivbordet med huvudet lutat mot armarna och kämpar med gråten.VID HAVET.

Havet stormade in mot stranden i vitskum-mande vågor. Med en orms väsande ljud slogo vågorna långt upp på sanden och sjönko åter tillbaka i långa sugande andetag. Vid horisonten jagade de mörka molnen varandra, och om någon gång en solstråle bröt fram, slogs den i stycken och vattnet fick en glans som av smältande guld. Så hade stormen fortgått i ett par dygn. Den som vågade sig utomhus fick ögonen fulla av yrande vit sand och måste kämpa av alla krafter mot blåsten för att ej falla omkull.

De gamla fiskarna samlades i sina tjocka tröjor och sydväster nere vid stranden och skakade betänksamt på huvudena. Vad skulle det bli av detta? Men fiskarhustrurna satte på kaffepannorna, och vid den doftande drycken berättades

otaliga historier om föregående års stormar.

*

De kommo gående i skydd av fisklägets små stugor. Då de hunnit till ett hörn, där blåsten vräkte på, hade han stuckit sin arm under hennes, och när de sedan kommit in på lugnare ställen, hade de fortsatt att tysta gå arm i arm.

De voro ett par fördröjda sommargäster, och43

nu tänkte de vänta ut stormen för att göra hemresan med ångbåt.

Mannen gick tyst och tänkte på den underliga tillfällighet, som fört dem tillsammans under sommaren. Under vintern umgingos de ju nog, men träffades mycket sällan. Han var gift och upptagen av sin tjänstgöring, och hon — nåja, av något oförklarligt skäl undvek hon honom. Och nu hade de nästan kastats i varandras armar här på den lilla badorten. Han erinrade sig, vilken sprittning av glädje han känt, då hon kommit emot honom en dag på sanden. Hennes vitklädda gestalt hade avtecknat sig så vackert mot den blå himlen och havet, och han mindes hennes snabba mjuka gång som han alltid älskat, därför att den givit honom en förnimmelse av att hon var den yngsta varelse han någonsin träffat.

Han såg ned på henne, och i samma ögonblick såg hon upp. Hennes ögon voro ljust blå, men kunde skifta i alla nyanser. Ovillkorligt tryckte han hennes arm närmare intill sig. Hon stannade.

— Hör, sade hon.

Det var havet, som röt som ett vilddjur. De mindes, hur de förut under de milda sommar dagarna hört havet slå mot stranden; då hade det låtit som det ljud man uppfångar, när man lägger örat till en snäcka: milt, sövande. De hade vaknat vid det om rnornarna, och det hade förföljt dem in i deras drömmar om natten.

— Vi bo inne i en stor snäcka, hade hon sagt en eftermiddag, då de vandrat därnere och sett vågsvallet föra aftonsolens röda skimmer hän mot land.

»Hur länge skall detta räcka?» hade han då44

tänkt; och nu berodde det endast på stormen, när de skulle skiljas.

De kommo fram till det lilla hotellet, som mer påminde om en fiskarstuga än ett hotell, och gingo hastigt genom matsalen, där det lilla antalet gäster redan samlats. Deras rum lågo helt nära varandra, och båda vette utåt havet. De blevo stående vid hennes dörr, som hon hastigt öppnat. När de sågo in, upptäckte de, att havet stänkt upp på fönstret; och utefter fönsterrutorna pärlade oupphörligt stora droppar, som om det regnat därute.

Han visste, att han nu borde gå in till sig, men blev ändock stående. Hon såg på honom med en litet undrande blick. Hennes ansikte var friskt och rosigt av blåsten, och ögonen strålade. Det föreföll honom, som om stormen därute sopat bort alla andra minnen ur hans hjärta. Han glömde sin hustru och sin lilla gosse därhemma, nuet rymde endast denna ljuva flicka med hennes ungdom och hennes glada skratt.

Han märkte, att hon darrade. Varför darrade hon? Han forskade ivrigt i hennes ansikte, som om han plötsligt fått se något oförklarligt han icke förut lagt märke till.

— När stormen upphört, fara vi hem, sade hon med sin flickaktigt klara röst.

Ingen av dem visste efteråt, om det var hon som kastat sig i hans armar, eller om han tagit ett steg framåt och slutit henne i sin famn. Han drog henne in i rummet och stängde dörren. Under den tid de varit tillsammans hade de icke bytt några smekningar. Mången gång hade han hårt slutit sina händer för att hålla dem i styr!45

Nu låg hon där mot hans bröst, darrande, kämpande med gråten, men tryckande sig intill honom, som om han vore den enda i världen, i vilkens famn hon kunde fly. Alla de smeknamn, som under den gångna tiden samlats inom honom, tumlade nu som yra och rusiga av glädje över hans läppar.

Hon lade plötsligt sin hand över hans mun.

— Inte mer, sade hon leende. Lyssna till havet.

Och de sutto tysta och lyssnade till vågornas

dån och till stormen, som visslade om knutarna och skakade fönstret. Och alltjämt runnö tunga, klara vattendroppar utanför rutorna.

Han kysste åter och åter hennes mun.

— Nu är du min, sade han, och jag är din. Att jag kunnat leva så länge utan dig! Men du har alltid varit så reserverad mot mig, och till sist trodde jag, att du inte tyckte om mig.

— Inte tyckte om? Hon skrattade högt.

Plötsligt gjorde hon sig fri från honom, kröp

upp i soffhörnet och knäppte händerna om knäna. Hon log emot honom sitt öppna, glada leende, och då stack det med ens till i honom en känsla av att detta ändå icke var helt riktigt: att hon gav för slösande och för beredvilligt. Han var så mycket äldre och mera erfaren, och hon hade med ett barns oförsiktighet gått rätt i hans famn.

— Jag har alltid älskat dig, åtminstone länge ---länge.

Hon sträckte ut händerna liksom för att mäta upp en tidlängd. Han tog den ena handen och kysste den, och hon lät den vila i hans, medan hon fortsatte:

— När jag var en liten flicka, kom du så ofta i mitt hem, och jag fick rida på ditt knä;, och46

ibland satt jag på din rygg och vi galopperade runt matsalsbordet. Minns du?

Jo, han mindes. Han såg för sig en liten ljus-hårig flicka, som han ofta lekt med.

— Det var du, det var alltid du, sade hon med blicken i hans. Sedan, när jag blev äldre, svärmade jag för dig i smyg. Jag skrev tjocka dagböcker fyllda med ditt namn och många svärmiska funderingar; men du värdigades aldrig se mig.

— Du var så ung, sade han urskuldande och log mot henne, och jag höll just på att förlova mig. | j

— Ja, det var just det. Jag var inte för dig. Du skall inte tro, att jag inte haft andra.

Hon skrattade muntert, och han kände ett sting av svartsjuka.

Hon smög sig åter intill honom:

— Men jag återvände alltid till dig.

— Vi kunna inte hjälpa det, sade han och såg över hennes ljusa hår mot havet. Vi kunna inte hjälpa det. Det är ödet.

Hon viskade tätt vid hans bröst:

— När stormen upphör, måste vi skiljas.

— Lilla älskade, sade han häftigt. Hur kan du tro, att vi kunna skiljas nu?

— Men vi måste! Detta är ju inte rätt.

Stormen slet plötsligt upp fönstret, och vind och

saltvatten stormade in i rummet; de sprungo upp. De fingo arbeta en stund, innan de lyckades stänga igen och sätta på hakarna. Hon stannade ett tag och såg ut över havet. Han stod tätt bakom henne.

— Vi resa båda, sade han.

— Men stormen? invände hon.47

— Vi resa, när den upphört.

— Hem? Det kom som ett ångestrop.

— Nej... Nej! Det kunna vi inte, det är för mycket begärt. Vi resa långt bort, du och jag.

Han talade som en människa, som plötsligt blivit utom sig. Hela hans regelrätta, välordnade liv steg upp framför honom. Det var, som om det kastat en snara om hans hals och nu bara väntade på rätta ögonblicket att dra till.

— Hem? Vilket hem är det, där inte du finns, lilla älskade?

Hon skälvde till, där hon stod. Var det inte efter denna stund hon i så många år längtat? Det var, som om hennes vilja långsamt smalt bort. Hon hade älskat honom så länge, mycket längre än någon annan, mycket längre än den andra, som väntade honom. Det var inte hans ord, som togo henne. Hon hörde knappast, vad han sade. Hans tal nådde henne som långt bortifrån, från andra sidan det dånande havet. Men det var hans närhet. Det var medvetandet om att hon endast behövde sträcka ut handen för att hon åter skulle ligga i hans famn och känna hans läppar mot sina, medvetandet om att han var kraften och styrkan och hon endast en liten flicka, vars största glädje det skulle bli att vara honom till behag.

Hon vände sig om.

— Ja> jag följer med... sade hon. Bara stormen ...

Längre hann hon ej, ty då han såg ljuset i hennes ögon, slog han armarna om henne och

lade hennes huvud mot sitt hjärta.

Det gick en natt. Det gick en dag. Stormen fortfor att jaga moln och brusande vågor framför

sig- (

De voro en förmiddag sysselsatta i hans rum med att packa. Började man bara packa, skulle nog stormen rätta sig därefter! Och nu höll hon på att lägga ned en del av hans kläder. Hon hade en helt moderlig min, som narrade honom att skratta. Han satt på skrivbordet och slängde med benen och rökte pipa. Hon höll upp ett par strumpor och ruskade på huvudet.

— Hur kan man nu slita sådana stora hål på sina strumpor? sade hon. Du blir trevlig att sköta!

Skrattande blåste han ut ett rökmoln, som för ett ögonblick alldeles insvepte honom, och slog med handen för att jaga bort det.

— Jo-o du, iQg han och knackade med pipan mot bordet. Och detta är bara början!

Hon drog fram en liten kappsäck, som stod bredvid kofferten, och tog upp de få saker, som funnos kvar, för att sedan packa om dem ordentligt. Han var sysselsatt med sin pipa och såg ej på henne, men plötsligt förvånade tystnaden i rummet honom, och han tittade ned. Hon stod på knä vid kappsäcken och höll något i handen, men han kunde endast se hennes nacke och det ljusa burret av hennes hår. Då smög han sig fram på tå och böjde sig över henne med ett leende. Men leendet gled hastigt av honom. Hon vände sig om och sade med en liten darrning på rösten:

— Din hustru!

Det var ett fotografi hon höll i handen, ett fotografi från hans förlovningstid. Hans hustru stod med händerna på ryggen och såg tillitsfullt

rätt framför sig. Det var utan tvivel ett vackert ansikte: ett av dessa ansikten man ej så lätt tröttnar på och som aldrig ett fotografi kan göra full rättvisa åt, därför att de ständigt skifta uttryck. Flickan kände så väl detta utseende, men på sista tiden hade hon ej tänkt därpå.

Hans hustrus porträtt! Det var ju så naturligt, att han skulle föra det med sig på resor. Kanske hade han haft det på nattduksbordet och gömt det för hennes skull.

En lång stund var det tyst i rummet. Så tog han sakta fotografiet ur hennes hand och lade ned det i kofferten. Men

stämningen från nyss var försvunnen. Hennes ögon hade fått en skugga.

Tyst fortsatte hon att packa. Han stod vid fönstret och kände sig helt missmodig. Det var inte behagligt för honom heller att just nu få se denna bild dyka upp, som han minst av alla ville minnas.

Då kom hon fram och stack sin arm under hans.

— Är det inte bra? sade hon sakta.

Hon såg upp till honom, och han genomfors av en jublande känsla av tacksamhet över att hon nu var hans. Så småningom skingrades molnet, och deras glädje tycktes återvända.

Han hade varit ute ur rummet för att leta reda på en packrem; då han kom in igen, låg hon framstupa över sängen och grät. Han sprang fram: i

— Men kära, vad är det?

Hon ville inte se upp. Hon höll något tätt tryckt i sin famn, som hon ej ville visa honom. Ing|a 4. — v. Krusenstjerna. En dagdriverskas anteckningar.50

böner hjälpte. Inga smekningar! Hon snyftade med bortvänt ansikte. Slutligen lade han armen om hennes liv och drog varligt fram hennes motsträviga hand. I detsamma han fick tag i den, släppte hon det föremål hon så krampaktigt hållit fast. l|f i

Det var en blå trähäst: en sådan där liten klumpig trähäst man får köpa på marknader, med raka, jämtjocka ben och ett tjurskalligt huvud och en röd sadel. Den låg nu på golvet framför dem med benen i vädret.

Hon såg på mannen ett ögonblick och gick så sakta ut ur rummet.

Han blev sittande på sängkanten och stirrade på den lilla blå trähästen. Minnena började fladdra förbi hans ögon.

Det är vid avresan. Han står redan i resulstern och har lagt handen på dörrvredet och ser sig om en sista gång för att förvissa sig om att han ej glömt något. Då kommer hans lilla gosse springande med glada, skrattande ögon, och i handen håller han den blå trähästen. »Det är Bobos egen», förklarar han och börjar syssla med pappas ficka. »Den skall följa pappa på resan.» Och han ger sig inte, förrän pappa lovat att ta den med sig.

En annan gång! Han kommer in i den vita barnkammaren. Han har arbetat hela dagen och är trött och nedstämd. Månskenet faller i en bred vit stråle över den lilla sängen och lyser på barnets rosiga ansikte. I sömnen håller gossen den blå trähästen tätt tryckt i sin famn. Och han blir länge stående och ser på de två, gossen och trähästen...51

Han tog sig över pannan med ett plågat uttryck.

— Och jag svek dig! mumlade han.

Han började vandra fram och tillbaka, och var gång han gick förbi trähästen, såg han tankfullt på den. Den låg där som symbolen för allt det barocka en barnslig fantasi kan rymma. Vem annan än ett litet barn kan hitta på att förälska sig just i en b 1 å häst, med röd sadel, raka ben och det tjurskalligaste huvud man kan tänka sig? Vad bryr sig barnet om, att det i verkligheten inte finns några blå hästar? Dess värld är sammansatt av de besynnerligaste saker, dem en vuxen på sin höjd skådar i sina drömmar.

»Jag lovade ju gossen att komma tillbaka med trähästen, lovade det alldeles säkert», sade han för sig själv och tog ömt upp hästen och stoppade den i fickan. »Han sade uttryckligen: 'Pappa måste ha hästen med sig.' Skall väl hela hans lilla värld ramla, om både pappa och hästen utebli ?» Och han kände tankfullt på fickan, där hästen låg.

Han gick in i det andra rummet. Det var tomt. Gripen av en plötslig aning tog han sin hatt och sprang ut i stormen. Han strävade fram till stranden. »Hon måste ha gått ned till havet», tänkte han; men nere vid stranden fanns hon inte.

Då började han springa framåt, kämpande mot blåsten. Vågorna stänkte över honom och det vita skummet

sköljde gång på gång över hans ansikte. Borta vid horisonten brann solen som en väldig, röd lusteld.

Hon stod framför honom, innan han hunnit se, varifrån hon kom. Hon fattade hans arm, och de började gå utmed havet sida vid sida.

— Vet du varför stormen aldrig upphör? sade52

hon med låg, upprörd röst. Det är därför, att du och jag tänkt rymma med varandra. Rymma ifrån din lilla gosse och hans blå trähäst!

— Barnsligheter, sade han barskt. Men hans egen rörelse var så stor, att han knappt kunde tala.

— Jag tror det. Jag tror det, ropade hon ut i blåsten. Det må vara hur barnsligt som helst; men jag har ingen rätt till dig. Även om du inte älskar din hustru längre, så är det barnet, ditt och hennes barn, som står emellan oss. Du får inte överge ditt barn.

Han svarade ej. Han gick och höll handen i fickan, där trähästen låg. Hon stannade och lade båda sina händer på hans axlar. Hennes barnsliga ansikte såg helt upprört ut, och det ryckte kring hennes mun som av gråt.

— När stormen upphör, måste du fara hem till lilla Bobo med trähästen, lova mig det.

Han hade ju redan lovat sig själv det!

De sågo en stund in i varandras ögon. Båda togo farväl av den lycka de skulle funnit sida vid sida.

Stormen fångade hans »ja». Hon kunde ej höra vad han sade, men hon läste det i hans ögon. Och de vände och gingo långsamt med tunga hjärtan in mot fiskläget.

Samma natt vaknade mannen vid att månen lyste honom rätt i ansiktet. Han satte sig upp i sängen. I fönstret mitt i månskenet stod den blå trähästen på små raka stadiga ben.HENNES VÄN.

— Jag är glad att få träffa dig igen, Louis. Minns du, att jag en gång för länge sedan önskade att du vore flicka, för att vi skulle kunna bli riktigt goda vänner? Jag trodde visst den tiden, att vänskap mellan könen in:e kunde existera.

— Den tiden är inte så länge sedan, p et i te. Några månader är inte någon lång tid. Louis de Ron log, så att hela hans brunbrända ansikte lyste upp av leendet, och i det han sköt kakkorgen över till flickan, tillade han hastigt:

— Men kanske att det hänt dig så mycket under sommaren, att det förefaller dig som en lång tid därför?...

De sutto på en restaurang i Gamla staden. Det var ett litet rum med bruna väggar, den obligatoriska spegeln med förgylld ram, en röd schagg-soffa, dito stolar och ett par runda marmorbord.

Flickan satt mitt i soffan. Hon hade skjutit upp floret, så att det låg som en svart bindel över pannan, förhöjande ögonens glans och ögonbrynens mörkhet. Det var ett mjukt, oregelbundet ansikte. Ögonen voro stora med vidgade pupiller, och munnen lyste trotsigt röd mot ansiktets blekhet.

Hon skrattade och såg rätt på Louis med sin ärliga blick.54

— Ja, det har hänt mig mycket, och jag bara längtar att få tala om alltsammans för dig. Jag har så svårt att gå och bära på saker alldeles ensam.

— Nå, det vet jag. Om du tillåter, så beställer jag en wienerschnitzel, innan du börjar din bikt. Dina bikter bruka bli långa, och för resten är det lunchtid.

— A, förlåt, snälla Louis, då kanske jag hindrar

dig? I

— Var inte dum nu. — Fröken, en wienerschnitzel, och så peppar, så fort som möjligt, är ni snäll. — Nå, gå på nu, p e t i t e. Ha de kysst dig mycket i sommar?

— Kysst? Nej, vet du vad! Jo, för resten...

— Så-å? Louis såg stadigt på flickan, och hon rodnade plötsligt ända upp i pannan.

— Nej, titta inte så där, Louis. Drick ditt te nu, så skall jag berätta. Här kommer maten. A Gud, skall du sätta i dig hela den där? Ät nu, så pratar jag.

— För min del ser jag helst, att jag slipper prata med maten i mun. Det brukas inte i bättre familjer.

Hon stödde armbågarna mot bordet och såg på Louis med något av spjuver i blicken.

— Ja, ser du, började hon. Jag vill fatta mig kort, som talare bruka säga, när de sätta i gång med ett längre anförande. Alltså: han kom, såg och segrade.

— Vilken han? frågade Louis utan att se upp.

— Du skulle ju inte säga något, sade flickan. Vänta bara. Jag är inte förlovad, ser du, för att familjen vill inte veta av det, så det är ställt på55

framtiden. Men ja g håller så förfärligt mycket av honom, fastän han inte hör till samma klass som

jag-

— Då är det väl prins Vilhelm? Har jag inte alltid sagt, att du skulle sluta på ett slott?

— Nej, skämta inte, Louis. Jag menade, att han hör till underklassen.

— Är detta ditt allvar? Louis lade ifrån sig kniv och gaffel och stirrade i uppriktig förvåning på flickan.

Glad att ha lyckats väcka hans nyfikenhet, dröjde hon ett ögonblick med svaret.

— Ja, sade hon slutligen, det är allvar, riktigt allvar. Jag visste inte, att jag kunde bli så förälskad.

— Men vem i alla gudars namn är karlen?

— Karlen? Han lägger väl inte ner gasrör heller. Se där, visste jag inte det? Ni bildade herrar anse alltid all underklass för grovarbetare.

Louis log i sitt inre över kvinnors brist på logik, men sade sedan i allvarligare ton, än han dittills använt:

— Du borde säga mig, vem han är, eller också inte säga något alls; nu kallnar kotletten för resten.

— Han är — jo, han spelar i Oscarsteaterns orkester.

— Vad spelar han? Det är ganska viktigt.

— Han spelar... jag menar, han slår på bastrumman.

Ett ögonblicks tystnad. Louis strödde peppar på sin wienerschnitzel, tills tårarna stego honom upp i ögonen; då slängde han peppardosan på bordet och steg upp.56

— Förfärligt varmt härinne! Han gick ett par steg fram och tillbaka i rummet.

Hon satt rak med händerna hårt sammanknäppta och munnen trotsigt hopknipen.

Han kom fram till henne och sade lågt:

— Petite, berätta nu alltsammans för mig.

— Det är inte mycket mer att berätta, Louis. Jag visste naturligtvis inte, att han slog på trumma. Han gick omkring på badorten, som alla andra unga herrar. Men han såg bra mycket trevligare ut än någon av dem.

Hon vände sig plötsligt mot Louis:

— En lång lugg ner i pannan, förstår du! Stora, svarta ögon och bred över axlarna som...

— Ja> Jag förstår. Louis såg för sin inre syn en av dessa halvkonstnärer, som flickor ha så lätt att råka ut för. Men kanske var det ej så illa...

— Du förälskade dig väl inte i luggen heller? sade han på det ironiska sätt han gärna anslog, när han blev upprörd över något.

— Jo, nästan, vet du, och när jag så fick höra, att han var konstnär...

»Konstnär?» tänkte Louis. »Varför inte trum-slagarpojke rätt och slätt?»

— ... så blev jag mera intresserad av honom. Vi promenerade i skogen, och han var så blyg.

— Hur yttrade sig blygheten?

— A, det kan jag inte förklara, men han är ju yngre än jag, ser du.

— Ännu »mera besynnerligare», som Alice i Sagolandet sade. Barn, du är en toka!

— Nej, visst inte, Louis. En dag kommo vi överens om att vi älskade varandra, och så kysstes vi, och allt var klart.57

Hon såg honom åter rätt in i ögonen, men han stod inte ut med hennes klara, glada blick.

Han tog hennes hand och tryckte den hårt.

— Hur gammal är du? frågade han därpå helt tvärt.

Hon höjde på ögonbrynen.

— Hur så, gamla onkel på cirka trettio?

— Jo, jag tänker, att han inte trampat ut barnskorna än, eftersom han är yngre än du.

— Se efter i röda boken. Den trodde jag, att du kunde utantill.

— Där står att du är tjugutre. Men det måste vara överdrift.

Hon började dra på sig handskarna, och hennes röda mun trutade som en barnmun, för att kämpa med gråten:

— Adjö, Louis. Jag menar allvar, och du bara skämtar...

— Snälla barn, jag trodde, att det var du, som skämtade. Bit inte i din underläpp. Den svullnar, om du behandlar den så där illa. Jag är ledsen, att han slår på trumma. Det sägs visserligen, att kärleken är blind, men inte, att den är döv. En sak vill jag emellertid råda dig, lilla flicka, om du verkligen tänker gifta dig med trumslaga... jag menar konstnären. Du borde ta reda på om han har samma vanor som du. Om han äter med gaffeln och skär med kniven, om han tycker om goda böcker, om ...

Hon reste sig.

— Adjö. Varför frågar du inte också, om han tuggar snus och spottar? Jag hade väntat, att du skulle hjälpa mig.

Hon gick mot dörren, och han bugade sig artigt:58

— Au revoir.

Hon nickade och gick, och han satte sig ned och betraktade dystert wienerschnitzeln med dess lager av peppar, som låg likt damm däröver. Han slog i en kopp te, men sköt koppen ifrån sig och tände en cigarrett. Nu hade han känt henne i nära två år och lärt sig att älska henne mera för varje dag, som gått. Han hade inte velat fria, förrän han fått en nog inbringande plats i verken, och så kom en ung spoling, som varken hade pengar eller ställning och snappade bort henne.

»Man skall aldrig vänta», tänkte han. »Plockar

inte du blomman, så plockar en annan den...»

•

Det gick en tid, utan att Louis såg till Gertrud, men en eftermiddag, då han var på hemväg till sina rum på

Arsenalsgatan, stötte han på henne tillsammans med en ungman utanför Operan. Han lyfte på hatten, och hon nickade litet trotsigt, som om hon blivit generad, medan han såg på hennes följeslagare med en hastigt granskande blick.

Hemkommen mönstrade han sig ett ögonblick i spegeln och strök betänksamt över sitt bruna hår.

»Han ser bra ut, trumslagargossen», sade han för sig själv. »Gläd dig blomma, glädje sprida, bättre är än vara skön», gnolade han så, men avbröt sig med en djup suck ...

Veckorna gingo. Man var redan i november, och den gula regndimman hängde alltjämt tung över staden. Gick man ut, stänkte bilarna smuts över59

en, som vattenbehållare duscha vatten, och inga flickor förefóllo längre söta i sina eviga regnkappor och galoscher.

Louis satt en sådan där eftermiddag hemma och arbetade. Han brukade sitta vid skrivbordet till nio, då han måste rusa ut för att skaffa sig litet kvällsmat. Livet var trist, och restaurangmaten smakade mest tvål på sista tiden. En tid hade han tänkt, att ungkarlslivet snart skulle vara förbi. Och ofta när han gick ut, hade han sett för sin inre syn, hur det skulle bli, då han finge dricka te vid sitt eget bord, i sitt eget hem, med en liten söt fru, hans fru, mittemot. Nu skulle den där trumslagarpojken sitta på hans plats, och ...

Då ringde det i telefonen. Han tog luren och ropade: »189», som om han stått på auktion.

— Får jag komma upp, Louis? Det var en flickröst.

— Välkommen, Gertrud! Louis försökte att inte låta förvånad på rösten.

Det ringde av, och han lutade sig tillbaka i skrivbordsstolen och ryckte i sin halsduk, som om han känt en snara om sin hals.

Hon kom, blossande röd. Hennes mun var mer än någonsin lik en trotsig barnmun, och hennes ljusa lugg föll ned i pannan som en tjock man, lockig och fuktig av regnet.

— Sätt dig på någon stol, Louis. Jag måste gå, jag kan inte sitta stilla.

Louis svängde om skrivbordsstolen och satte sig lugnt igen. Hon började gå fram och tillbaka. Så stannade hon plötsligt framför honom.

— Jag ber dig ursäkta, att jag kommer så här. Men jag måste tala med någon.60

— Du kunde ju talat med...

— Nej, nej, Louis, det är slut.

Han sade ingenting. Han forskade i hennes ansikte. Där var en linje kring munnen, som han aldrig sett förr.

»Hon brukar gråta», tänkte han plötsligt. »M a petite brukar gråta»; och tårarna voro mycket nära till hans egna ögon.

— Louis, sade hon. Jag försäkrar dig, att det var kärlek.

Louis undrade inom sig, hur flickan skulle definiera ordet »kärlek». Men han trängde tillbaka frågan och sade i stället:

— Ja, jag minns du sade det för några månader sedan.

Hon gick ett slag i rummet och stannade åter.

— Jag vet in e, var jag skall börja. Hjälp mig litet.

— Börja där du slutade, när vi skildes. Du minns ju, att du berättade för mig om ... honom på den där lilla restaurangen i Gamla staden.

— J°> jag minns nog. Ja, han och jag träffades ute rätt ofta sedan. Jag kunde ju inte ta upp honom i min familj

heller.

— Var träffades ni då?

Hon spärrade upp ögonen.

— Har d u då aldrig stämt möte ute? Det finns massor av ställen. Något av de små rummen på Nationalmuseum, uppe på Skansen, nedanför Vasabron, vid Strömmen och ...

— Håll. Han måste skratta mitt uppe i allt eländet.

— Och sedan?

Hon satte sig på ottomanen och lutade trött huvudet mot kuddarna.61

— Jag skall berätta alltsammans, om du har tålamod med mig. För det första var det egentligen han, som bröt.

— Vad menar du med egentligen?

— Jag sade det förlösande ordet, men annars hade han sagt det.

»Så hon har gråtit», tänkte Louis och stirrade på hennes mun.

— Ser du, det kan ju tyckas att jag, flickan ur societeten, var den som gav, och att han, sonen till en tvätterska och med Gud vet vilken far, blott var tiggaren ...

— Så barnsligt av dig, avbröt Louis. Kärleken känner inte till några rangskalor.

Hon sände honom en förvånad blick.

— Det visste jag inte, att du visste. Men det blev i alla fall så, att det var jag, som blev tiggaren och som aldrig fick nog kärlek. När jag smög till våra möten, var jag alltid ängslig för att han inte skulle vara nog vänlig mot mig. Jag gav honom hela min kärlek, och han ... han var rädd.

Hon såg på Louis med en av dessa klara blickar, som alltid träffade honom rakt i hjärtat.

— Han var rädd, ser du. Rädd för att min far skulle få veta, vilken frihet han tagit sig, rädd för vår gemensamma framtid, att jag, som blivit uppfostrad i lyx, inte skulle kunna reda mig med fattigdomen, och rädd för vad min släkt skulle säga. • 1 -

— När upptäckte du detta?

— A, en förskräcklig kväll i förra veckan, då jag sade honom, att han var feg och mycket annat sant.

Louis visste inte riktigt, vad han skulle säga.62

Älskade hon pojken ännu, eller hade hon mist sin kärlek till honom samtidigt med sina illusioner?

— Och vad svarade han?

Hon skrattade litet nervöst.

— Vi hade tio minuter på oss, och vi hade mötts i tredje klassens väntsal bakom pelarna på Centralen. Han sade, att han inte förstod, vad jag menade, han hade gett allt, vad han kunnat. Men jag, som plötsligt blivit obarmhärtigt klarsynt, såg på hans ögon, att han ljög. Jag tror, att det var han och inte jag, som kände klasskillnaden som en pina. Han kunde aldrig glömma, vem min far var, medan han inte kände till sin egen. Och därför blev hans stackars kärlek bara till rädsla för honom. ,

— Och så skildes ni?

— Jag lämnade honom bland tredjeklasspassa-gerarna och tog själv bil hem till Strandvägen. Hon slöt ögonen, trött som ett barn, som lekt för länge.

Louis gick i tankarna igenom, vad hon sagt. Han var alltid noggrann ända till pinsamhet med alla detaljer och ordnade dem systematiskt som i ett rättegångsprotokoll för att sedan kunna klart och koncist säga sin mening.

— Jag förstår inte riktigt, sade han därefter. Du förlåter väl, om jag frågar litet indiskret?

— Var så god. Hon öppnade ögonen och log mot honom.

— Att han tycker om dig, är väl klart. Jag kan inte tänka mig något annat. — Louis kunde aldrig tänka sig annat än att alla, som lärde känna Gertrud, blevo förälskade i henne. — Men älskar du honom ännu?63

Hans hjärta slog i sto rmt akt, och han böjde sig fram för att noga iaktta hennes uttryck.

Det blev ett ögonblicks tystnad.

Flickan knäppte hårt ihop händerna.

— Jag älskade honom, sade hon slutligen utan att se på Louis. »Hon talar i imperfektum», for det genom hans huvud som en jubelfanfar.

— Jag älskade honom verkligen oerhört. Jag omgav honom med det fullkomligt romantiska skimmer, som omgav hjältarna i de engelska romanerna jag läste i min barndom. På klasskillnaden tänkte jag inte alls annat än som ett pius i romantiken, och till sist retade han mig just med sina eviga påminnelser därom. Då blev jag trött på det, fast först ond på mig själv för att jag blev trött. Men det pinade mig att se honom gå i en ständig rädsla för upptäckt. N u tycker han kanske, att det är tomt, men kanske också, att han allaredan godmodigt kommit underfund med att det var bäst, som skedde.

— Alltså blir det inte fler kapitel i den romanen?

— Var nu inte stygg, Louis. Nej, det var sista sidan.

— För att fortsätta liknelsen så får jag bekänna, att jag läste sista sidan genast. '

— Usch ja, det förstod jag nog den där gången jag talade om det för dig.

Hon reste sig upp för att gå. Hans hjärta slog vilt, men han tvingade sig till lugn. Även han reste sig.

— Och varför kom du just till mig, p e t i t e ?

— A, till dig kommer jag ju med allt, vad jag upplever. Du är så god och lugn.64

»Lugn, jo jag tackar jag», tänkte Louis.

Plötsligt såg han, eller snarare förnam, att hennes frimodiga uttryck förändrades. Hennes blick mörknade, som om en sky hade dragit förbi den.

— Vad är det, Gertrud?

— Ingenting, jo för resten, dina ögon!

Hans ögon hade förrått honom, och med kvinnans snabba instinkt hade hon genast förstått.

Han tvingade sig till ett leende, men det blev en grimas av smärta.

— Adjö, petite. Det är inte värt, att du börjar på någon ny roman; sådanttar på krafterna.

Hans röst skulle vara satirisk, men för henne ljöd den som ett ångestrop.

Plötsligt, intuitivt fattade hon, vad han måste ha lidit denna tid. Hennes käre, gode Louis! 1 en impulsiv känsla av att hon på något sätt måste gottgöra slog hon armarna om hans hals och såg upp till honom.

— Förlåt mig! Kan du? Och med en omedvetenhet, som föreföll honom oförklarlig, då han tänkte på vad hon nyss genomlevat, bjöd hon honom leende sin mun.

Han såg in i hennes ögon. Dessa ögon, som han älskade, detta ljuva ansikte, vars alla drag han älskat och beundrat i ett par år! Men han kysste henne ej. Han lösgjorde sakta hennes armar från sin hals.

— Inte nu, barn! Inte än! Du får inte ge bort dig själv i en stundens stämning.

Hon stod ett ögonblick stilla och såg på honom med en strålande blick. Så gick hon hastigt ut ur rummet.

1916.BARNET.

Det är inte lätt att kämpa mot smygande, okända makter.

Det är inte lätt att le, då ångesten kväljer strupen, eller att visa ett glatt ansikte, då hjärtat kramas i ett järngrepp; och är man mycket ung och mycket vek, är det ,än svårare.

I flera veckor hade nu fru Blum prövat på den kampen. Hennes mjuka barnansikte med de blå, strålande ögonen, hade blivit helt blekt, och det hade kommit en linje kring munnen, som om hon gråtit mycket. Hon gick rastlöst ur rum i rum i sin vackra våning. Försökte hon sätta sig till ett handarbete, hade hon icke ro att sitta mer än en liten stund, och sökte hon samla sina tankar vid en bok, dröjde det inte länge, förrän boken sjönk ned i knät och blicken irrade långt bort: mot något fruktansvärt, som blott hennes ögon sågo. Det var endast då hon satt vid skrivbordet och fyllde det eleganta brevpapperet hon vid avresan fått av sin man med sin runda barnsliga stil, som hon kunde samla tankarna. Ty då gällde det att skriva så, att hennes man därborta i England ej skulle märka något.

En liten fru, som endast varit gift ett par år och för första gången på längre tid är skild från sin man, har mycket att skriva om. Och fru Blum

skrev om hur vackert blommorna växte i fönstren, hur de haft det på sista kafferepet, då hon inbjudit både svärmor, svägerskor och borgmästarinnan, och att hon nu köpt tyget till en ny klänning av det där mjuka, ljusblåa sidenet, som hennes man tyckte så mycket om. Hon skrev även om hur mycket sista gasräkningen gått till, och vidare bad hon mannen köpa henne några vackra spetsar, om han hade tid. Ty nu hade han varit borta i många månader och väntades snart hem.

Han väntades snart hem.

Fru Blum hade upprepat de där orden för sig själv under de sista nätterna, då hon legat vaken och stirrat ut i mörkret.

Han väntades snart hem.

När hon ville, kunde hon §e honom för sig, stor, kraftig och bred, med ett par goda ögon, som alltid tycktes skratta åt henne, därför att hon var så barnslig och liten och dum. Och när han kom hem, skulle han storma in i rummet och lyfta henne högt, högt på sina starka armar och kyssa henne mitt på munnen — och så... Det var då det skulle komma, det fruktansvärda, det hon nu i veckor bävat för. Hans ögon skulle se mitt-igenom henne, hon skulle icke kunna dölja något för honom. Kanske skulle han slå henne. Kanske skulle han gå ifrån henne utan ett ord. Men hon var viss på att skulle också alla människor i världen gå under, skulle hon bli kvar — ensam med sin börda.

Hon hade varit så ensam hela den långa vintern.

Det är inte gott att vara ensam. Och de långa vinterkvällarna, då jungfrun hade fått lov att gå ut efter slutat arbete, var hon allena i hela våningen. Det hade knäppt så underligt i möblerna. Det hade varit sådana underliga skuggor i vrårna; och när hon till sist krupit ned i sin stora säng, hade hon länge legat vaken och skrämt upp sig med historier om inbrott och tjuvar.

Ack, hon var ett sådant barn! Och det lustiga var, att fastän hon nu var gift och över tjugu år, hade alla människor fortsatt att behandla henne som en liten flicka. Kanske var hon det också, eftersom hon var så liten till växten och hade sådana stora, barnsliga ögon och en mun, som log ständigt.

Hemma hade far och mor skämt bort henne, men det var inte så underligt: de hade bara henne. Underligare var

ju, att när hon kom ut ur hemmet, behandlade henne lärarinnor och tanter, ja till och med unga herrar, på samma litet vänligt beskyddande sätt. Hon tyckte om det för övrigt. Det gjorde henne så varm om hjärtat och så ivrig att söka ge igen något av all den vänlighet, som slösades på henne. Men det befriade henne också från ansvar. Ingen tänkte sig, att hon någonsin skulle kunna ta ett eget steg eller ha en egen mening. Och hon hade aldrig vant sig vid att tänka: »Om jag gör detta eller detta, vart leder det?»

Allt hade för henne varit tillrättalagt och välordnat, och livet föreföll henne mycket enkelt och lätt att leva.

Äktenskapet blev endast en fortsättning på de första lyckliga ungdomsåren. Hennes man kal-68

lade henne »lilla barn» och tänkte för henne och ordnade för henne. Hennes svärmor skaffade henne en duktig hushållerska, för att hon ej skulle behöva bry sin hjärna med hushållsbekymmer; och så hade hon ej ens i sitt eget hem någon känsla av ansvar för att allt skulle gå som det borde.

Sällskapslivet i den lilla staden hade inte varit särdeles livligt den vintern. Det hade varit de vanliga bjudningarna hos borgmästarns och överstens och några middagar hos en del av officersfamiljerna.

Fru Bluin tyckte om att gå bort i en vacker toalett med det gamla pärlhalsbandet om halsen. Hon tyckte om att komma in i ett rum fyllt av glada och festklädda människor och att få slå sig ned vid ett vackert dukat bord.

Alla voro så vänliga mot henne. De gamla fruarna klappade henne på handen, och de gamla herrarna myste mot henne, och ungherrarna kappades om att få dansa med henne. Och hon kände sig inte alls som gift, bara precis som en ung

flicka, som en tid lekt fru i sin mans hem.

*

Hon hade träffat honom en kväll hos en av sina gifta svägerskor. Då han hälsat på henne, hade han gett henne en häpen blick, som om han undrat över att den där lilla flickan i den vita klänningen nämndes som fru. När de börjat tala, hade han erinrat henne om att de träffats för många år sedan, medan de båda gingo i skolan. Det var ju genast ett föreningsband. Sedan då hon förstulet sett på honom ett par .gånger, hade hon69

mycket väl kommit ihåg hans ögon, och ju längre de talat med varandra, desto mer välkänt föreföll henne hans ansikte. Innan kvällen gått, voro de som gamla vänner. De skrattade åt minnena från den lilla staden, där de vuxit upp, och när han skildes från henne vid hennes port den kvällen, hade han bett att få komma och hälsa på henne.

Efter den aftonen hade hon levat som i en dröm: en dröm, som hon icke ville vakna upp ur. Dagar och veckor hade förflutit i denna dröm. Hon tyckte sig segla i en båt, föras bort motståndslöst. Ibland, då hon var ensam, tyckte hon sig väl höra bruset av vattenfallet, mot vilket båten allt närmare gled hän, men det skrämde henne ej-- — Och ,nu... Den dag hon upptäckte, vad hon hade gjort pch vad som väntade henne, hade hon med ens blivit klarvaken. Han hade rest då, men även om han varit kvar, skulle hon icke ha anförtrott honom något. Det var mannen hon var skyldig räkenskap: mannen, som denna tid kommit så långt bort i hennes tankar.

Hon hade ingen att tala med, ingen att rådgöra med. Det nya liv, som börjat röra sig inom henne, vållade henne endast smärta. Själv ett barn, hade hon ingen önskan att föda ett nytt liv till världen.

Om hon givit sig till denne andre av kärlek, visste hon icke, kunde hon icke klargöra. Kanske hade det varit hennes tryckande ensamhetskänsla, som hade drivit henne i hans armar, kanske hennes längtan att åter känna något starkare än sig själv.70

Och nu behärskade henne samma känsla, fastän i starkare grad, som hon för några veckor sedan hade känt, medan hon levde med sin älskare: känslan av att icke ha ,sin fria vilja. Det nya livet inom henne växte — växte utan att hon kunde hindra det. Hon hade endast att bida dagen och stunden. Det var livet, det väldiga grymma livet, som tagit henne i sitt våld: kraften, som ständigt föder nytt, som icke tål tomrummet, som

flödar över världen i en aldrig upphörande ström.

*

Fru Blum stod på stationen, då tåget rullade in. Det var en tidig morgon med lätt luft, som gen-ljöd av fågelkvitter. Hon hade fyllt alla vaserna där hemma med blommor och suttit uppe till långt inpå natten för att få sin vårhatt färdig. Hon hade satt en liten skär ros på den stora hattens brätte och med sina flinka händer bundit en artistisk rosett av ljusblått siden vid kullen. Hon såg mycket täck ut, där hon stod i solen, och när mannen hoppade av tåget, lyste hans ansikte av glädje.

— Lilla barn, sade han och kramade hennes hand.

De yttrade icke mycket, då de åkte från stationen. Han satt och såg på henne i stilla hänryckning och tänkte, att han aldrig sett henne så söt.

När hon öppnade dörren till våningen, slog doften av blommorna emot honom, solskenet lyste på frukostbordets silver, och från köket hördes ett ljud som om något fräste i en panna. Han hade knappt hunnit få av sig röck och hatt, förrän han måste springa genom alla rummen för att se,71

om allt var sig likt. Han var som en skolpojke, som kommer hem från en lång och knogig termin. Och när han åter kom in i salen, stod hans lilla hustru där vid kaffekannan. Hon hade en knippa violer vid bröstet, och han kysste violerna och inandades deras doft. Och så kysste han hennes röda, halvöppna barnmun---

Nu var allt sagt.

Man och hustru sutto mitt emot varandra vid det lilla sybordet i sängkammaren. Hon var mycket blek, och hennes nedslagna ögonlock darrade. Han såg på henne: såg, vad han icke sett i hemkomststundens glädje, hur skarp haklinjen blivit, att de fina händerna voro så magra att ringarna sutto löst, hur hyn var genomskinlig. Då grep honom en känsla, som nästan harmade honom och som han sökte bekämpa som en svaghet!

I första minuten hade han sett rött för ögonen, han hade velat rusa bort och försöka få fatt i uslingen, som hade stulit hans skatt. Den primitiva förnimmelsen av kränkt äganderätt, som civilisation och kultur ej kunnat ta bort, reste sig inom honom. Han knöt händerna och .tänkte: »Hur vågar hon säga detta till mig? Jag skulle ju kunna krossa henne!»

Men allteftersom hon fortsatte att tala med sin låga röst, var det, som om något vekt börjat röra sig inom honom. Han hade rest bort från ett ansvarslöst barn och kommit hem och funnit en kvinna. Han böjde sig fram över bordet. Var det möjligt, att denna bleka kvinna med det lidande72

uttrycket var hans lilla hustrubarn ? Det var så mycket, som syntes honom främmande i hennes ansikte. Var det ändå möjligt att denna händelse skakat hennes liv så, kunnat så helt förändra henne? Voro kvinnorna sådana?

Han steg upp och gick ut ur rummet.

Och hans hustru slog upp sina ögon och satt en stund stilla och såg rätt framför sig med händerna i skötet. Det var, som om hon haft en förnimmelse av att han, trots allt, känt något mjukt och varmt.

Dagarna förflöto. De två gingo förbi varandra i rummen som två främmande människor. Ibland möttes deras ögon, men strax sågo de då åt sidan.

Mannen kunde icke fatta något beslut. Han borde skicka bort henne. Han borde behandla henne, som en förorättad man behandlar en skamlös och otrogen hustru; men när han såg hennes ansikte, uppsteg det ett tvivel inom honom, att man på henne, hans lilla hustru, skulle kunna använda så stränga ord. Hade icke hela hennes uppfostran lett henne till detta felsteg? Hade icke alla lekt med henne, som om hon varit en docka? Hade han icke gjort det själv? Ingen hade någonsin lärt henne, vilket ansvar det är att leva. Ingen hade lärt henne att undvika eller trotsa farorna. Hade han icke själv plockat undan alla stenar från hennes väg och till yttermera visso burit henne på sina händer?

Han sade sig, att han var svag och onaturlig, som icke bröt med henne! Men i nästa stund kunde det fara genom honom en isande känsla:73

»Vad skall det bli med henne? Kommer hon ej att stå där ensam, vagga omkring som en liten skrämd duva, som alla kasta sten på? Skall det ej döda henne?»

Älskade han henne efter detta? Det visste han icke. Han visste endast, att nu måste hon beskyddas och hjälpas, oavsett om hon hade felat eller ej. Och det var han, som måste hjälpa henne. När han fått klart för sig detta, blev luften i hemmet honom lättare att andas. Det var ett tungt värv han påtog sig, men han beslöt sig för att utföra det. Till dess barnet blev fött, skulle hon stanna hos honom. Sedan finge han väl ordna det på annat sätt.

Han överraskade henne en dag, då hon satt och sydde. I detsamma han kom in, sökte hon smussla undan något i sykorgen.

— Vad har du där? frågade han vänligt. Hon visade honom det med darrande händer. Det var en liten vit skjorta. Den allra minsta lilla skjorta! De vågade inte se på varandra. Han rörde vid den så försiktigt, som vore han rädd, att hans stora händer skulle smula sönder den. Så gick han hastigt ut ur rummet.

»Herregud», tänkte han. »Hon går säkert och oroar sig för en mängd saker. Och hon har bara mig att tala med. Jag får inte skrämma bort henne.»

För henne hade en ny tillvaro börjat, som var helt olika den, som dittills hade varit hennes, då hon levat liksom inkapslad i sitt eget lilla jag.74

Tanken på barnet uppfyllde henne nu helt. Alla hennes tankar hade koncentrerat sig på det.

Hon levde icke mera sig. Inom henne sov embryot till ett nytt vardande människoliv; och det i sin tur skulle föda andra. Hon såg inför sig den långa kedjan av människogenerationer, som sträckte sig från tidernas begynnelse till tider utan slut. Hon såg dem fatta varandras händer, stödjande, hjälpande varandra. Hon såg, att livet dock hade sammanhang, att impulserna icke voro blott slumpen, utan drevos fram av den kraft, som fanns bakom alltings vara. Själv var hon endast en kugge i det stora hjul, som satte världarna i rörelse. Själv var hon endast åkern, där den evige såningsmannen planterade sitt frö. För det ständigt nyskapande livet spelade det ingen roll, vilka små människobarn, som sökte skydd och stillade sin längtan i varandras armar! Livet grep

endast efter frukten, ville endast resultatet.

*

Dagarna blevo veckor, veckorna blevo månader. Allt började glida in i vanda hjulspår i hemmet. Hustrun och mannen undveko icke längre varandras ögon. Allteftersom tiden led, föreföll det honom, som om hon bleve mer och mer lik den lilla flicka han lämnat, endast mycket godare och mjukare. Det bittra uttrycket hade försvunnit. Det var en hemlighetsfull glans i hennes ögon, som han nästan avundades henne. Han började fatta, hur mycket närmare livets ursprung en kvinna står. Han förstod, varifrån hon fick sin kraft och sitt mod: det var den födande mullens tillförsikt.

Hon hade en gång börjat tala med honom om75

barnet, men hejdat sig med en skygg blick. Men då hon icke sett något moln på hans panna, hade hon en annan dag fortsatt på samma blyga, skygga sätt. Det var så underligt för honom att höra henne tala om detta barn, som icke var hans. För länge sedan hade han insett, att han fortfarande älskade henne. Det är endast kärleken, som har en längtan att stödja och bistå på detta sätt. Och hon kände hans kärleks ömhet omkring sig denna tid som en stark, skyddande mur.

Det hade varit en svår natt. Han hade gått fram och tillbaka i sitt rum i timmar, och ibland oroligt lyssnat vid dörren. Slutligen hade han sjunkit in i ett slags dvala.

Frampå morgonen spratt han till. Någon knackade på dörren och bad honom komma.

Han gick in till sin hustru. Solens första strålar lyste på sängen, där hon låg. Med darrande händer sökte hon lyfta upp mot honom ett litet vitt bylte, varur ett rött, rynkigt ansikte stack fram! Det var något i hennes vädjande, hjälplösa åtbörd, som påminde honom om en bild han en gång sett av madonnan och barnet.

Hennes händer voro så svaga. Han fattade tag i barnet för att hjälpa henne, och i detsamma förstod han, att icke heller nu skulle han kunna överge henne.

Och det skar ett skrik genom rummet, ett barns gälla, genomträngande skrik, då det förnimmer den främmande världen omkring sig.HENNES HEM.

De hade suttit mitt emot varandra under den långa och festliga bolagsmiddagen. Mellan bordets blommor och glas och karaffer hade de då och då förstulet iakttagit varandra.

»Hans ansikte har blivit skarpare!» tänkte den ene.

»Samme gainle hederlige vän!» tänkte den andre; bch så skålade de med varandra över bordet.

Han, som varit borta i flera år och vilkens ansikte enligt vännens åsikt blivit »skarpare», sade inte mycket under måltiden. Alla dessa ansikten, nu upphettade och leende av vinet, hade blivit honom så främmande den tid han varit borta. Dessa herrar hade suttit fast i sina affärer här hemma, de hade gift sig och bildat familj, medan han flackat i främmande land, sett främmande seder och lyssnat till främmande språk. Efter alla de äventyr han varit med om, efter allt vad han sett och erfarit föreföll det honom som ett rent underverk, att han på nytt hamnat i denna borgerligt trygga miljö i sitt hemland och nu satt och såg på hur hans forna kamrater blevo alltmer upplivade och högröstade av de många skålarna och talen.

Hans ögon blevo så trötta, där han tyst satt och77

iakttog. Så föll hans blick åter på vännen mitt emot, och han var nära att uttala den fråga, som hela middagen varit i hans tankar. Men han kunde inte 'gärna skrika den tvärs över bordet. Hur skulle det väl låta, om han, som varit tyst hela tiden, plötsligt lutade sig fram mot det där belåtna ansiktet och ropade: »Hur är det med din hustru?» Skulle inte sorlet tystna och alla se på honom och tänka: »Aha, nu fingo vi veta, varför den där orosfågeln kommit hem!» Och så skulle de kanske dra sig till minnes en gammal historia från länge sedan om honom själv och vännens hustru. »Hon bröt visst med honom», skulle de tänka, och alla dessa ögon skulle kritiskt granska honom.

Han hade hört, att hon gift sig ett år efter det hon brutit med honom. Minnet hade skurit in i hans hjärta, och han hade rest från stad till stad. Var hon lycklig nu? Han betraktade tankfullt mannen mitt emot.

»Han måste vara en god man», tänkte han. »Ingen människa, som inte är god, kan le på det sättet.» Och strax därpå: »Kanske var det just det där leendet, som tog henne.»

Han hade farit hem med en vild lust att erövra henne tillbaka. Han skulle inte göra sig samvete av att locka henne med all världens skatter och underverk. Han hade sett så mycket på sina långa resor, och han ville se det än en gång med henne vid sin sida. Tillsammans skulle de stå på fartygets däck och se nya länder stiga upp som hägringar vid horisonten, tillsammans skulle de färdas över haven och se solen purpurröd gå ned i vågorna och kasta sitt skimmer över vattnet. Han skulle föra henne till alla de platser, vilkas78

skönhet han älskade, och han skulle lära henne att betrakta allt med hans ögon och få henne att förstå, att vi endast äro fattiga resenärer på jorden, som måste hinna med så mycket som möjligt innan resans slut.

Man reste sig från bordet och gick in i kafét. Vid ett litet bord ej långt från orkestern, vars röda frackar lyste under palmerna, skakade de båda vännerna hand, och medan de blossade på var sin svarta cigarr, samtalade de lågmält med varandra. Båda hade under tiden en känsla av att de varit mycket närmare varandra, då de nickat åt varandra över glasen vid middagsbordet. Långa pauser uppstodo i samtalet, medan de förstrött lyssnade till musiken och läto blickarna håglöst glida över rummet.

— Du har väl hört, att jag är gift, sade Robert Holmer och höjde sitt likörglas.

Det fanns ingen elak bitanke i det han sade. Han visste väl, att hans hustru varit förlovad med vännen. Men det var nu så länge sedan. Han hade nästan glömt det. Patrik Bruce rätade litet på sig. Nu var det frågan skulle komma; men den kom aldrig över hans läppar. 1 stället började han tala, så att orden snubblade över varandra,

om sina resor och upplevelser, om hur olika och mycket bättre en del saker voro i utlandet än här hemma. Han hade betjänat sig av främmande språk så länge, att han bröt starkt, när han nu använde sitt modermål, och somliga ord fingo en sjungande klang. Hans skarpa rovfågelsansikte blev helt upphettat under det han talade, och han gestikulerade ivrigt med de smala händerna.

Den andre blev nästan litet generad för denna79

sydländska livlighet och flödande svada; han förstod ju inte, att vännen talade så mycket för, att ej den olycksaliga frågan skulle halka över hans läppar. Då fick Holmer plötsligt en idé. Vännen måste komma med och se hans hem. Hans hustru var bortrest, och det skulle vara honom ett sant nöje att visa sina skatter.

Han blev så ivrig, att han knappt hade ro att vänta, till dess vännen talat ut. Han ville slå upp dörrarna för honom och säga:

»Se här, skall du se, hur jag haft det, medan du flackat omkring i utlandet!» Han ville visa honom vardagsrummet med mahognymöblerna och blommorna i fönstret, den ståtliga salen med älghuvudet över dörren, älgen, som han själv skjutit, och barnens rum med de vitlackerade möblerna och väggarnas lustiga blommönster. Synd att inte Irène var hemma! Han lutade sig fram över bordet:

— Vill du inte komma med mig hem? Min hustru är borta, men jag vill visa dig, hur jag har det.

Den andre betraktade honom häpen. Var det ironi? Nej, Holmers ansikte var lika vänligt och förnöjt, och det intagande leendet lekte kring hans mun. Han förstod, att han inte kunde säga nej, och så gingo de båda herrarna ut i den mörka och dimmiga aftonen. De gingo tysta, var och en i sina tankar, och omkring dem slogo som i vågor storstadens alla olika ljud.

— Man måste ha ett hem, ser du, sade Holmer och stack händerna djupt ner i fickorna.

— Ja, man måste ha ett hem, upprepade den andre tonlöst och borrade hakan i pälskragen, och80

han tänkte med ett egendomligt leende på vad som varit hans hem under dessa år. En hytt på en atlantångare, där han kunde höra hur kät-tingen tungt rasslade på däcket över hans huvud och där hans få ägodelar halkade fram och tillbaka, medan det buller de åstadkommo interfolierades av slamret från vattenkaraffinen och det tjocka dricksglaset, och därtill det ständiga ljudet av vågorna, som fräsande slogo mot fartygets sidor. Ett hotellrum högst uppe på något förnämt kontinentalt hotell, från vars fönster han kunde blicka ned på gatans virrvarr av människor och höra bullret av vagnar och bilar upp till sig. Men det fanns också perioder i hans liv, då hans hem bestått av ett litet kvavt rum innanför en krogsal och då hans bädd varit en smal brits, som han ibland måst dela med en annan. Och han såg på vännens trygga, rödlätta ansikte och kände ett plötsligt hat mot honom, därför att han levat sitt liv inom fyra väggar, vaktad av samhällets lagar.

De gingo uppför en bred trappa, och Holmer satte nyckeln i låset till sin dörr. Så öppnade han, och de stego in. Medan Holmer famlade i mörkret efter den elektriska knappen, stod den andre tyst kvar vid dörren med hatten i handen.

»Hennes hem! Hennes hem!» ljöd det inom honom. Hur många gånger hade hon ej suttit bredvid honom med sin hand i hans och talat om hur hon skulle ordna deras hem, medan han lyssnat med ett leende och längtat att hon skulle sluta tala för att han skulle få kyssa hennes ljuva röda mun.

Och nu var han här. Det elektriska ljuset flam-81

made plötsligt upp, så att han måste skugga med handen för ögonen. Se där var den ju, den lilla vridbara bokhyllan, som hon sagt skulle stå i hallen, och bordet med blommorna, och de två korgstolarna med färgrika dynor. Han drog djupt efter andan. Han ville gå, han ville fly och ej se detta mer, men den andre, som ej anade något, gick med sitt sorglösa leende och tände det elektriska ljuset i rum efter rum.

Han fann ett barnsligt nöje i att visa sin vän detta. Han hade inte någon smak själv. För all del! Det var inte över sig själv han skröt. Men Irène — var det ej märkvärdigt att se, hur väl Irène fått färgerna att gå ihop i

vardagsrummet? Vem skulle väl trott, att den mörkröda mattan och de gröna förhängena skulle göra rummet så varmt och liksom avrundat; och så hon skötte blommorna sedan! Hon talade med dem. Det var en fröjd att höra henne prata med dem: som om de voro levande varelser.

Rovfågelsansiktet blev än skarpare, en rynka syntes mellan ögonbrynen, och ögonen flögo kring rummet. Allt under det Holmer talade, i det han ibland flyttade på en sak, ibland strök över en förut glattpolerad yta, liksom för att få den än blankare, framträdde för den andres inre syn Irène själv, som hon måste gå här i rummen. Bakom allt märktes hennes kärleksfulla omtanke. Hennes händer hade rört vid allt, ordnat allt, som han mindes, att hon brukade tala om att hon skulle ordna sitt hem. Och ju längre han gick där i det varma, ombonade hemmet, desto mer förstod han, hur hon måste älska det, hur hon liksom inhöljde sig själv i det och aldrig längtat 6. — v. Krus en st Jer na, En dagdriverskas anteckningar.82

att lämna det. Och som en kniv skar den tanken genom honom att han varit en dåre, som trott, att hon skulle vilja lämna detta för det osäkra, flackande liv han kunde erbjuda henne. Vad vore för henne all världens vackra utsikter och stora städer mot denna lilla vrå, som hon skapat åt sig?

Och när han böjde sig över de små barnen, som yrvakna tittade på de inträdande, där de lågo i sina vita sängar, kände han sig som en rövare, som -tänkt intränga i en borg och stjäla dess skatter. Medan fadern stoppade om barnen, gled han tyst ut ur rummet, gick långsamt genom de upplysta rummen, tog hatt och röck och flydde nedför trapporna.

En stund senare satt han 'uppe i sitt hotellrum och slog otåligt i den tummade tågtidtabellen efter ett tåg, som fortast skulle kunna föra honom så långt bort som möjligt från ett litet varmt ombonat hem i en stor bullrande stad.HANS FÖDELSEDAG.

Fru Marta låg på knä framför den gamla bukiga mahognybyrån och letade ivrigt i en av de utdragna lådorna.

Solskenet flödade in genom det öppna fönstret och lyste på en stor knippa påskliljor, som stod i en skål på bordet. Fru Marta tog upp något ur lådan. Hon hade funnit det hon sökt, och framför sig höll hon en liten skär, urblekt barnklänning. Hon låg kvar på knä och höll med båda händer upp den framför sig, och medan hon såg på den, började hennes ansikte stråla och stora tårar runnö utför hennes kinder, fastän läpparna logo.

Så söt han hade varit i den! Bara tre år; — och för hennes inre syn framträdde ett runt, rosigt barnansikte, ett ostyrigt, lingult hår och ett par runda, undrande ögon. Hela huset genljöd den tiden av hans trippande steg och glada skratt. Det gamla mörka huset med de långa korridorerna och de stora, gammaldags rummen! Hon kunde se honom, där han brukade sitta i den djupa fönstersmygen med hakan stödd i händerna och ansiktet vänt mot havet, som stormade utanför. Hans ansikte hade då ett så allvarligt uttryck, och den barnsliga munnen var fast sluten — i nästa minut kunde något i trädgården fånga hans uppmärksamhet, och han brast i skratt med lysande ögon.84

I dag fyllde han tjugufem år. Den där lilla linhåriga pysen! Hon log och lät händerna sjunka i knät. Tjugufem långa år! Det föreföll henne, som om hans steg följt henne hela hennes liv, slagit en trollring omkring henne, som hon aldrig kunnat gå utom. Först de stapplande första stegen! En liten knubbig pojke står upprätt på golvet. Han är eldröd i ansiktet av förtjusning och spänning, armarna fäkta i luften, klänningen står rätt ut bak, som om stormen rusat in i barnkammaren, och munnen är halvöppen. »Så ja

— så ja! Stå tull — stå lull!» Långt borta, han tycker, att det är en lång, lång väg dit, ty hela barnkammargolvet ligger emellan, sträckas ett par armar emot honom. »Stå lull!» Så rusar han i väg

— vacklar — sätter sig med en duns i golvet — och börjar genast skrika. Men i samma ögonblick lyftes han upp av de vänliga armarna, somi sträcktes emot honom.

»Så — så! Lillen inte gråta! Se solen!» Och lillen skrattar och hoppar upp och ned i mammas famn. Solstrålarna dansa kring barnkammarens väggar och glittra på en stor tår, som rinner utför barnets kind. Regn och solsken i en ständig omväxling, som kan göra en vuxen helt förvirrad!

Stegen bli allt stadigare. Han står inte längre »lull» med darrande ben. Nu springer han — _går aldrig! — rusar omkring med ett odygdigt uttryck i de runda ögonen. Barnkammaren räcker inte till. De ivriga stegen höras i alla rum. Husch! Där drogs en bordduk ner — där föll en stol. Fy — fy, lillen! Lika lätt till tårarna är det alltjämt. De skölja över ansiktet, och han ler, innan de hunnit torka.85

Nu vandrar han i trädgården bland blommorna. Mamma sitter i fönstret och ser det lilla ljusa huvudet skymta fram än här, än där. Han luktar försiktigt på de röda rosorna, ty han vet, att de kunna stickas otäckt, han kör ner sin lilla näsa bland vallmon, och när han åter lyfter huvudet, är ansiktet gult av lätt frömjöl. En brun näve stickes i byxfickan, ty byxfickor äro ännu något mycket nytt och förtjusande, och han står stilla mitt på sandgången: en liten bredbent gynnare, allvarlig och tvär. Så ler han plötsligt med den odygdiga glimten i ögonen. Han kastar en snabb blick mot fönstret, kryper så ned under en krusbärsbuske och kommer fram igen med en vit maskrosboll på en lång stjälk. Ännu en försiktig blick mot fönstret! Maskrosen gömmes bakom ryggen, och han springer uppför gången.

»Mamma! Mamma!»

Den omisstänksamma modern öppnar genast fönstret. »Pu-u!» Där blåstes i ett vitt moln hela maskrosbollen i ansiktet på henne. Så de skratta bägge två! Hans gälla glada skratt överröstar hennes. Han lutar huvudet tillbaka och skrattar med solen i ögonen — skrattar till dess han måste hoppa runt, runt och hålla sig för magen.

De ha hemligheter emellan sig, dessa två. Pappa är nog bra, men han får inte veta om dem. Han bara skulle skratta åt troil och älvor! Men de finnas, de finnas överallt. Han ser de fina vita älvorna sitta och gunga på blommorna om rnornarna, då daggen glänser i gräset och solen ännu ej stigit så högt upp på himlen. Men smyger han sig ut på tå för att närma sig dem, fly de sin väg så fort, att han endast ser deras slöjor glida86

hän över gräset. Trollen äro svårare att ha att göra med! De komma klampande om kvällarna, stora, ludna, med ögon som eldkol. Den mörka trappan är hemsk, då han skall gå upp och lägga sig. Han går helst närmast väggen, ty man vet aldrig, om inte en luden tass kan sticka fram under ledstången, och han slänger hastigt upp barnkammardörren och känner sig ej fullt lugn, förrän han stängt den ordentligt efter sig.

Det ar en helt ny och underbar värld, som blandar sig med intrycken från den yttre och verkliga. Älvor och troll, som tala och röra sig, då man inte är närvarande, tennsoldater som göra häftiga angrepp mot torn och murar, som man själv byggt upp på barnkammargolvet. Barnkammaren blir till vad som helst i barnets livliga fantasi. Tid, rum och dimensioner slopas.

Men allteftersom den lille växer upp, blir rummet allt vardagligare. Ett rum som alla andra med fyra väggar; och snart står i stället för lekbordet ett skrivbord vid fönstret, och på hyllan där förut barnböckerna prunkat och lockat, radas läxböcker upp i bruna pappersomslag.

Nu ha hans steg blivit säkra och kavata. Han tycks ständigt växa ur sina kläder; talar om »vår skola» och »våra lärare». Han liknar mest en fågelunge, och all gratie är försvunnen från hans rörelser. Han hjular gärna utför trädgårdsgången och tar grinden i ett enda hopp. Mammas knä är tomt. Ingen liten pys kryper längre upp i hennes famn och borrar huvudet in under hennes arm som en liten kyckling; ingen rider längre »rida ranka», ingen vill längre höra talas om »trollet i berget». Mamma är helt övergiven.87

En dag ser hon honom stå borta vid grinden. Hans gängliga pojkfigur har en helt ödmjuk hållning, och bredvid honom står en liten röd-kindad flicka med ljust, burrigt hår. Redan! Han är kär — hans ögon äro frånvarande, han blir mycket noga med sina halsduksknutar och mönstrar ibland sitt fräkniga ansikte i spegeln. Mamma börjar göra upp planer, då han plötsligt kastar om och gräver ner sig i arbete. Han skall bli uppfinnare — stor, ryktbar! Vid middagen dyker han upp, är fåordig och dyster och svart om fingertopparna. Det går inte bort, det svarta, det kommer från maskinerna.

Ären gå. Han växer inte längre oupphörligt ur sina kläder. Han är fullvuxen, väl ej stor och berömd, men duktig och begåvad. Han fyller i dag tjugufem år!

Det slog i tamburdörren. Hon hörde hans steg i sälen. Han kom emot henne med utsträckta armar.

— Mamma — mamma! Vad har du där? En sådan liten klänning!

Hon såg uppmärksamt in i det manliga ansiktet. Långt borta från det förgångna tyckte hon sig höra stapplande, osäkra barnsteg.ORIGINALUPPLAGAN.

Det var en blålysande vårdag i april. På himlen drevo de vita molnen som stora fladdrande segel, och i planteringarna skiftade trädens ännu oklädda kvistverk i den rödvioletta färgton det får, innan grönskan slår ut. Ur rabatterna stack färgglad krokus upp, och en och annan snödroppe hängde huvudet, färdig att i nästa ögonblick vissna ned.

Gunnar-Uno Adelheim kom gående på den upptorkade trottoaren. Han var högväxt, men smal över axlarna. Under hatten trängdes liäret svart och krusigt, och i det mörkhyade, men blida rasansiktet lyste ett par nötbruna extatiska ögon. Han gick som den går, som är försänkt i intensiva drömmerier. Han såg rätt framför sig utan att ändock se något annat än den bild, som sysselsatte hans tankar och fantasi, och bilden hette Dorothea Carlsson. Han älskade henne. Men »älska» var nu ett utnött ord, som inte riktigt uttryckte, vad han kände. Om han kunnat dansa, skulle han dansat för att giva sina känslor luft: det skulle i så fall ha varit en Indian step, och om han kunnat sjunga, skulle han ha sjungit; men då han nu varken kunde dansa eller sjunga, fick han nöja sig med att driva omkring på gatorna som en sömngångare. Det gjorde han för resten gärna.

Dorothea Carlsson bodde i ett av de finaste89

husen i staden. Marmortrappor förde upp till hennes dörr, och en betjänt i livré öppnade den. Hennes man var fabriksägare och överhopade henne med smycken, men det var ju som sig borde. Hon var en skön kvinna, på en gång yppig och smärt. Det blanka blonda håret var uppstruket från en vit låg panna, och i det regelbundna ansiktet tecknade sig vackert munnens pionröda amorbåge; och som om ögonen, de pastellblå skinande ögonen, ej vågat visa sig i sin fulla glans, doldes de nästan till hälften av tunga ögonlock, vilkas fransar, då de sänktes, släpade mot kinden.

Gunnar-Uno Adelheim var som gjord för att offra på hennes altare. Hans svärmiska natur fordrade ingenting, hans ögon följde henne vart hon gick med denna troget tillbedjande blick, som skapade henne ständigt ny, och skapade henne lika god som skön. Hon var eljes varken särskilt ond eller särskilt god. Hon var en av dessa lyxälskande kvinnor, som uppvuxna i små förhållanden plötsligt genom giftermål bli försatta i en rikedom, som kan tillfredsställa alla deras nycker. Ena dagen ville hon ha middagsbordet prytt med orchi-déer i silverskålar; nästa dag svärmade hon för röda rosor, och orchidéerna kastades bort. Som hon bytte blommor, bytte hon flirter och älskare. Nytt, ständigt nytt, och av så kort varaktighet som möjligt, för att inte den lilla kittlingen skulle mattas och försvinna! Hennes själ var som en leksakslåda, där den ena leksaken avlöste den andra, men hastigt, för att inte huvud och sinnen skulle hinna bli tomma.

Hennes senaste leksak var Gunnar-Uno Adel-90

heim. Hon demonstrerade sin skönhet för honom ungefär på samma sätt, som hon ibland långsamt kunde föra sina händer, så att alla ringarna blixtrade till i ögonen på de avundsamma.

Gunnar-Uno Adelheim var inte rik, men han var inte heller avundsam. Han hade nätt och jämnt så mycket, att det räckte till mat och dryck, och nu hade han sparat och försakat i veckor för att kunna uppvakta henne, som han älskade, med en present. Han kände det så bittert ibland, där han satt vid hennes bord, och lät sina ögon vila på henne, att han ingenting hade att ge i gengäld. Han kunde inte som hennes andra beundrare skicka henne blommor, inte visa henne någon av alla dessa små uppmärksamheter, vilka kvinnor sätta sådant värde på. Men nu hade han tänkt ut något att förära henne. Han var en stor bokvän, och så snart han hade några pengar, avstod han ofta från maten och köpte sig en bok. En lycklig tillfällighet hade låtit honom hitta första upplagan av Almqvists avhandling »Vad är kärlek?»; han hade förvärvat den lilla broschyren och låtit binda in den i ett vackert band. Ingen skulle någonsin få veta, hur mycket han fått försaka för att kunna göra detta, och när han bläddrade i de gulnade bladen och lät handen smekande glida över den vackra bokpärmen, skämdes han nästan för sig själv över

att han hade så svårt att skiljas från den lilla tunna volymen.

»Den skall lära Dorothea», tänkte han belåtet, att 'kärleken lever endast i den region av människan, som kallas känsla' och vidare, att 'det finns ingenting i världen, som gör människans förstånd skummare, hennes känslor eländigare,91

hennes tillstånd mera barbariskt och ohyfsat än vällust'.» — Och så är det originalupplagan, tillade han förnöjt för sig själv. Det måste hon också sätta värde på!

Och nu var han på väg till sin älskade för att äta middag.

Då betjänten hjälpte honom av med rocken, hörde han ett sorl av röster från salongen.

Dorothea Carlsson stod under salongens kolossala ljuskrona och tog emot sina gäster. Ur den djupt dekolleterade svarta sammetsklänningen höjde sig den vita halsen, och på bröstet blixtrade en stor diamant. Hon log emot Gunnar-Uno dröjande, uppmuntrande, och Gunnar-Uno rodnade häftigt. Han kunde inte genast rycka fram med boken, fastän han gärna velat det, utan måste vänta till ett lägligare tillfälle.

När han en stund senare satt vid middagsbordet, kände han sig fullkomligt lycklig. Hon passade i denna infattning av strålande ljus, kristaller och blommor, hans älskade. När hon långsamt lyfte ett vinglas och ett ögonblick, innan hon skålade, såg på drycken, som gnistrade i ljusskenet, förstod man, att hon njöt av denna tillvaro. Hon njöt av vinet, blommorna, överflödet och de lågor hon tände i männens blickar; njöt alltsammans instinktivt, fysiskt, utan att reflektera, som en grann blomma i solskenet. Och nu satt Gunnar-Uno Adelheim, den fattige drömmaren, vid denna praktfulla skönhets bord med en gåva till henne i fickan. Medvetandet härom gjorde honom lycksalig. Han tömde glasen i botten, och ju mer han drack, desto intensivare brunno hans ögon. Varje sekund var som en bräddfylld bägare92

som räcktes honom att tömma, och han skyndade sig att tömma den ena efter den andra. När de blå, strålande pastellögonen därborta ibland mötte hans, flög ett sällt leende över hans mörkhyllta ansikte.

Han hade inte fått någon dam till bordet. Bredvid honom satt en medelålders herre och log ironiskt. Han såg från Gunnar-Unos upphettade ansikte till värdinnans, och så log han igen. Han kunde ju inte veta, att Gunnar-Uno hade Almqvists »Vad är kärlek?» i fickan; kanske hade han för resten aldrig läst den. Men den medelålders herrn tog en vinkaraff, som stod bredvid honom, och fyllde Gunnar-Unos nyss tömda glas.

— Tack, sade Gunnar-Uno och gav honom en hastig, erkännsam blick. Skall inte doktorn själv ha?

Doktorn avböjde. Nej, han hade inte ännu druckit ur sitt första glas vin. Han satt och lekte med en silversked och iakttog förstulet Gunnar-Uno Adelheim. Hans eget ansikte bar spår av många års tankeansträngningar och lidanden. Man kunde se, att han som yngre hade haft mera grova drag, men att de med åren blivit alltmer förfinade, liksom utmejslade. Många gånger förr hade han suttit vid detta bord. Han var van vid blommorna, de utsökta rätterna, de dyra vinerna. Alltför väl mindes han till och med en tid, då han fått föra värdinnan till bordet och då de pastellblå ögonen smekt honom, som de nu smekte denna unge besynnerlige herr Adelheim. Även han hade då älskat henne och druckit för mycket vin till hennes ära.

Gunnar-Uno Adelheim såg de röda ansiktena93

kring bordet som i en dimma och hörde pratet som ett brus i sina öron. Nu bjöds glassen omkring. Den var gjord i form av ett torn, och långsamt, försiktigt skuro gästerna tunna skivor, för att inte tornet skulle ramla. Glassen kom till Gunnar-Uno. Betjäntens stela ansikte, som föreföll honom som klippt ur papp, lutade sig över honom, och i sin upphetsning skar Gunnar-Uno så djupt, att tornet ramlade över ända.

Fru Dorothea hade böjt sig fram över bordet för att se på honom, och när nu tornet störtade, kastade hon sig tillbaka i stolen och skrattade, ja skrek av förtjusning. Diamanterna på hennes bröst sköto mångfärgade strålar omkring sig. Någon höll ett tal och tackade för middagen, med så allvarlig stämma som om han hållit sitt tal på riksdagen. Fru Dorothea tog ej ögonen från Gunnar-Uno, och leendet log och lekte kring hennes läppar.

Man bröt upp från bordet. Betjänten med pappansiktet slog upp dörrarna till salongen, och åter ställde sig värdinnan hög och ståtlig under ljuskronan och tog alla gästerna i handen.

Gunnar-Uno kom sist fram till henne. Gåvan han bar i fickan gjorde honom djärvare än vanligt. Han såg länge in i de strålande pastellblå ögonen, som speglade takkronans ljus, och böjde sig så ned och kysste hennes hand. Hon hotade honom leende med fingret:

— Herr Adelheim, jag tror ni stormade tornet.

Han var på väg att säga några dumheter om att han även tänkte inta drottningen, då kaffet bjöds omkring i den väldiga bukiga silverkannan.

Det blev varmt i den stora salongen. I de höga94

silvervaserna dignade de röda rosorna och tycktes matta av sina egna bedövande vällukter. Sorlet av röster steg och sjönk, och det tycktes lägga sig en dimma över de elektriska ljusen. Men utanför föll aprilaftonens milda skymning, och parkens träd avtecknade sig mot en brandgul himmel.

Gunnar-Uno stod vid ett av fönstren och svalkade sin heta panna mot det kalla glaset. Någon kom fram och lade sin hand på hans arm. Det var fru Dorothea.

— Låt oss sätta oss här, sade hon.

Hon slog sig ned i en länstol vid fönstret; och han lutade sig ivrigt över henne. I detsamma gick hans bordsgranne förbi, och Gunnar-Uno skymtade en sekund hans trötta, ironiska leende och undrade, varför han log så där. Så glömde han det strax för att drunkna i fru Dorotheas blå pastellögon.

Han hade ibland tänkt på att i själva verket kände han henne bra litet för att älska henne så mycket. Han brukade helt förstrött tala med henne om väder och vind, människor och episoder, medan hans ögon begärligt drucko in hennes skönhet. Ty ehuru kärleken hos honom som känsla uteslutande var verksam i hans inre, visade den sig alltid högst intresserad av förekomsten av kroppsliga behag hos den älskade. Så var det också denna gång: det var fru Dorotheas fysiska skönhet han älskade, hennes vackra händer med de indolenta rörelserna, hennes vita nacke, som hon brukade böja så djupt, att man kunde se de mjuka fjunen på hennes hals, hennes höga drottningfigur med den yppiga barmen och den smala95

midjan, det ljusa håret och de pastellblå ögonen — och så leendet, det där leendet, som lyste upp ett helt rum.

Han hade endast känt henne några månader, men blotta vetskapen att hon fanns till fyllde hans armod med glädje.

Hon lutade huvudet tillbaka och betraktade honom under slutna ögonlock. Han roade henne, och han fängslade henne! Han roade henne, därför att han var så ung och oerfaren, trodde hon, och så besynnerlig, men han fängslade henne också, därför att hon instinktivt kände, att han besatt en andlig styrka, som om den blott en gång ville rikta sig på sådana mål, skulle kunna böja andras viljor under sig.

De samtalade lågmält med varandra. Fru Dorothea hade för plägsed att sänka rösten, som om det hon sade vore något särskilt intimt, ej ämnat för andras öron än dens hon för tillfället talade med. I själva verket kunde vad hon sade lika gärna ha sagts åt vem som helst. Men denna sänkta röst skapade en egen förtrolig stämning och framkallade hos interlokutören en påminnelse av att detta samtal gavs honom såsom ett speciellt ynnestbevis, vilket aldrig skulle förunnats någon annan. 1

Gunnar-Uno talade. Han kände, att han denna kväll mer än vanligt hade ordet i sin makt. Han fick henne att skratta med ett par lustiga historier, som plötsligt runnö honom i minnet eller som han helt enkelt hittade på. Nu hade han fått henne för sig själv ett ögonblick och måste begagna tillfället, som kanske ej skulle återkomma.96

Han tog upp boken, lade den i hennes knä och stirrade på henne med förväntansfull uppsyn.

Hon såg litet förvånad ut.

— Vad är detta? frågade hon och fattade om boken med ena handen.

— Läs! läs! sade han ivrigt och slog upp den lilla volymen, för att hon skulle kunna läsa på titelbladet.

— »Vad är kärlek?» läste hon och såg ut, som om hon höll på att fnissa till, men rodnade samtidigt litet konventionellt brydd, som om hon trodde, att det var någonting opassande, så att hon måste ställa sig ogillande. — Vem är det av?

— Av Almqvist, sade Gunnar-Uno högtidligt.

— Almqvist... upprepade hon oförstående. Vem är det?

Gunnar-Uno satt som träffad av blixten. Möjligheten av att hon ej skulle känna till hans älskade Love, som hjälpt honom själv att glömma så många av livets vedervärdigheter, hade aldrig fallit honom in.

— Almqvist! återtog han nästan häftigt. En av våra största författare ... Sveriges modernaste diktare ... Han var ett geni och ...

— Jaså, så, sade hon dröjande.

Hon visste icke, vem Almqvist var. Den ende Almqvist hon kände till var en skräddare med det namnet, men han hade förstört en vårdräkt för henne, en vårdräkt, som för resten kunde ha blivit charmant, tänkte hon plötsligt missnöjt, av fint rödbrunt kläde med broderier i samma färg.

Så såg hon på Gunnar-Uno. Han väntade tydligen, att hon skulle säjja något mera, och hon97

kände sig helt förargad på honom, för att han hade blottat hennes brist på bildning. Hon bläddrade i boken. Till råga på allt voro bladen gulnade och ett och annat till och med smutsigt.

En sådan dum pojke! Skulle nu detta vara en present? <

— Ett vackert band, sade hon kyligt.

— Det är... det är originalupplagan, framstammade Gunnar-Uno.

Han visste ju redan, att upplysningen måste vara värdelös för henne, men han kunde ändå inte låta bli att säga det. Med pinsam klarhet insåg han, att om lian gett henne jordgubbar och sagt, att det var årets första, eller rhenvin och sagt, att det var 1911 års årgång, hade hon begripit och lyst upp; sådant förstod hon att uppskatta. Men bokens första upplaga betydde för henne endast, att den var så gammal, att bladen ej längre voro fräscha och att trycksvärtan gått bort här och där. Och innehållet skulle hon aldrig uppfatta, ens om hon försökte.

Hon tackade honom, men stämningen var försvunnen. Några andra gäster kommo fram, och Gunnar-Uno drog sig tillbaka.

Han stod i ett hörn av rummet och bet sig i läppen. Han såg bort till fru Dorothea. Det skimmer, som han blott några ögonblick förut tyckt sig varsna kring hennes vita panna, var borta. Ett par ord hade plötsligt för honom uppenbarat, att deras tankar gingo olika vägar. Han bannade sig själv och kallade sig barnslig. Därför att hon ej visste vem Almqvist var, så var hon väl ändå samma oemotståndliga kvinna? — Men han hade sett till botten av det leende hon haft, när hon 7. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.98

öppnade boken, och det var som om han med ens hade tittat in i hennes själ och upptäckt, att den bara var en banal leksakslåda; och tjusningen från den föregående tiden var och förblev bortblåst.

Tyst smög han sig ut i tamburen, tog obemärkt rocken från klädhängaren, som om han varit en tjuv, och lunkade nedför marmortrapporna.

Uppe i våningen fick en äldre herre plötsligt syn på Gunnar-Uno Adelheims litterära hyllningsgärd och började bläddra i boken.

— Fru Dorothea, ropade han. Här har ni ju en riktig skatt!

Hon ryckte till.

— Ja, det är Almqvist, sade hon, redan van. Han var ett geni och ...

— Ja, ja, sade den gamle herrn och kontrollerade titelbladets årtal med pincenezen på näsan, och det är själva originalupplagan. Detta är en raritet, skall ni tro, och mycket dyr.

Fru Dorothea letade efter Gunnar-Uno överallt. Det var ju tydligen en både fin och dyrbar present hon fått. Men då hon ringde på betjänten, fick hon veta att herr Adelheim redan gått.

Gunnar-Unos bordsgranne doktorn tog sig en promenad på hemvägen från middagen.

I denna utkant av staden löpte ett plank runt ett vedupplag, nu knappt synligt i mörkret. En enslig lykta brann vid slutet av planket, där landsvägen utåt slätten tog vid.

Doktorn tänkte vända och åter gå in mot centrum, då han märkte en gestalt stå lutad mot99

planket. Han spratt till. I skenet från lyktan såg han, att det var herr Adelheim.

— Vad gör ni här? sade han barskt.

Gunnar-Uno Adelheims ansikte hade för tillfället mist sin varmt bruna ton, det var som ett lärft; han svarade ej.

När doktorn kom närmare honom, tyckte han, att det såg ut, som om han hade gråtit.

De gingo tillsammans in mot staden.

Doktorn hade också iakttagit Almqvists »Vad är kärlek?» på fru Dorotheas bord och förstått, varifrån den kommit. Han såg medlidsamt på det unga bleka ansiktet.

— Man skall aldrig försöka komma i något slags andlig kontakt med sådana kvinnor, sade han plötsligt; och båda sågo i detta nu för sig fru Dorotheas pastellögon och pionröda mun. — Det blir ungefär som Pygmalions bön till marmorstatyn, fastän resultatet inte blir glädje, utan missräkning. När er marmorstaty, det vill säga fru Dorothea, äntligen talade, upptäckte ni hennes själ.

— Också jag har gjort detsamma, tillade han och log sitt svårmodigt ironiska löje: Även om jag inte vädjade till henne med någon originalupplaga. iDEN FÖRSTA.

En gång för tusen år sedan hade hon varit hans älskarinna, och nu stod hon inne på hans expeditionsrum för att försöka skaffa sig en plats. En kvinna med allvarliga ögon och något glädjelöst, vissnat kring munnen. Vaktmästaren, som hade fört in henne, hade bett henne sitta ner, chefen skulle strax komma. i

Men hon kunde inte slå sig till ro. Hon stod vid skrivbordet och såg mot dörren i ett slags frusen väntan. Åter och åter upprepade hon tyst inom sig de ord, varmed hon skulle förklara, varför hon kommit just till honom och ingen annan. »Nöden har drivit mig», skulle hon säga. »Min man gör ingenting i väntan på det stora konstverk han en gång skall utföra, och jag har två små barn, som måste ha mat. Giv mig en plats på ert kontor. Giv mig det för våra minnens skull.»

Hon ryckte till vid fotsteg i korridoren, och en blodvåg sköljde upp i hennes ansikte; men stegen gingo förbi, och åter knöt samma tanke sin tunga kedja i hennes hjärna: »Giv mig det för våra minnens skull.»

Det var rena affären. De minnen, som voro det skönaste livet bjudit henne, skulle nu läggas fram och skärskådas, om de voro värda en viss101

summa. Skulle han komma ihåg? Tanken gjorde henne plötsligt förskräckt. Om han hade glömt henne? Om han skulle se på henne som på någon han aldrig mött?

Hon kunde inte taga sina ögon från dörren.

Dess vita yta tycktes fördunklas inför hennes inre syn av bilder från den tid, som hon under många strävsamma år sökt glömma. Dörren var som en skioptikonduk. Bilderna gledo över den med jämna mellanrum. Hon hade inte tänkt sig detta, då hon beslutat sig för att gå på morgonen.

Det hade varit en grå morgon. Barnen hade varit kinkiga. Det minsta, som ännu på åttonde månaden åt bröstet, måtte ha fått i sig galla i stället för mjölk och skrek, tills det varit nära att kvävas. När hon gick genom Kungsträdgården, hade träden stått som ritade i kol mot den grå dimman, och hon hade gått fort, skrämd till döds av något outsägligt.

Chefen kom in. Han stannade med ryggen mot dörren, och hon kände sig ett ögonblick otålig över att han skymde bort bilderna för henne. Nu sade han något, och hon böjde sig fram för att lyssna. Ljudet nådde fram till hennes öron, men hon kunde inte urskilja orden. Hon försökte också urskilja hans ansikte, men den där dimman därute hade visst även lagt sig över hennes ögon, så att hon ingenting kunde se.

Mannen som kommit in såg till sin förvåning en dam, som efter att ett ögonblick ha stirrat på honom vacklade till och sjönk ned i hans skrivbordsstol. Hon lutade huvudet i händerna och gav ifrån sig ett litet klagande ljud: ett barns hjälplösa klagan. Han kom sig inte för med att102

genast skynda fram. För det första hade han en panisk förskräckelse för gråtande kvinnor, och för det andra kände han henne inte och hade redan från barndomen lärt sig att inte klappa främmande hundar på huvudet.

Det var tyst i rummet en lång stund. Två gånger försökte hon säga något, men rösten svek henne. |

Mannen såg på det böjda huvudet. Under hatten skymtade en massa mjukt, askblont hår, och nackens linje var mycket vacker. Mycket vacker: han tyckte, att han sett den nacklinjen en gång förut. En rad av kvinnor passerade revy för hans inre syn, och han överraskade sig med att plötsligt och hårt säga:

— Lyft upp huvudet, så att jag får se, om det är ni. 1

När han sagt orden, blev han generad över att de läto så brutala. Hon lyfte långsamt sitt huvud och såg på honom, och då han ryckte till i det plötsliga igenkännandets överraskning, sade hon sakta:

— Har du glömt mig, som du kallade Den Första för alla dem, som kommo efter mig?

Han gick fram till henne och böjde sig över hennes stol. Hon satt orörlig och såg på honom. Han mönstrade hennes ansikte med en kall blick.

— Såå, ni är Den Första? sade han slutligen. Jag minns Den Första som en liten skärhyad flicka med mjuka linjer, och hennes namn var Maj. Maj, det betyder våren.

Ett ögonblicks tystnad. Bådas tankar framkallade bilden av Den Första. Kvinnan såg henne för sig med ett knivstyng av gränslös svartsjuka103

mot sig själv, en dov förtvivlan över något ohjälpligt förlorat; men mannen hälsade henne med jubel och glädje, ty Den Första var sedan inånga år den dyrbaraste stenen i hans tankars skattkammare.

Han rätade på sig med en suck:

— Och vad vill ni mig nu?

— Giv mig en plats på ert kontor.

Orden stockade sig i halsen på henne. Nej, det gick inte. Hon hade inte längre någon makt över honom. Var det möjligt? Det hade funnits en tid, då hon bara behövt ta hans hand, för att han skulle ge henne, vadhelst hon önskade.

I ett dåraktigt begär efter att visa honom, att hon ännu hade kvar något av sin forna charm, började hon nervöst fingra på kappans knappar. Så reste hon sig häftigt, slet av sig kappan och ryckte hattnålarna ur hatten. Mannen mätte henne i en enda föraktfull blick. Den fläckiga blå sammetsblusen med dess utnötta garnering av blekt guld, den gröna, korta kjolen, ßom inte kunde dölja de klumpiga kängornas armod!

Hon gick emot honom, och med ett försök att hitta sitt gamla förtrollande leende, lyfte hon sin hand som till en smekning. Men det var en mager hand, som tappat all sin mjuka, vita gratie i arbetet.

Han fattades av en oresonlig vrede. Den var så stark, att han för ett ögonblick inte kunde få fram ett ord. Skymforden tumlade om i hans hjärna. Han kunde inte reda ut dem, inte få fram dem, och på en gång kände han en förfärlig smärta invärtes. Det föreföll honom, som om bilden av Den Första varit det som givit tillvaron hela104

dess skimmer. Han förstod det i detta ögonblick. Det var, som om någon gått ifrån honom, en skärhyad, ljuv flicka med vårens aningsfulla önskningar i ögonen. Som om hon i detta nu vände sig bort och gick. Och med henne gick också hela hans starka ungdom, allt det som han nu vid sina nära fyrtio år hade haft glädje av att minnas.

Han tog henne i handleden och tvingade henne att åter sitta ner.

— En plats, var det en plats ni ville ha?

Han kramade om hennes handled så hårt, att

hon skrek till litet; då slängde han undan hennes hand och gick till fönstret.

Med bortvänt ansikte upprepade han sin fråga. Hon fick fram ett halvkvävt »ja».

— Ni menade väl, att ni ville komma igen — och bli: Den Sista?

Han skrattade klanglöst.

— Vet ni, att Den Första begärde aldrig något av mig? Hon gav bara. Gav med röda läppar och ett ljust leende. Den Första räknade aldrig med mitt och ditt. Hon hade en outtömlig guldgruva att ösa ur. Hon var en drottning, drottningen i min ungdoms rike, och sedan hon gått, har jag varit en förkastad man, utan rike och utan någon att hylla mig till.

Hon gav honom en lång blick. Det var, som om hon velat fråga något, men hon fick inte fram orden; och han fortsatte:

— Ser ni, jag har känt många kvinnor sedan, men jag har aldrig kommit in i deras riken. Min tro är, att varje kvinna skapar sitt eget rike, där hon väljer eller vrakar, inbjuder eller förbjuder105

män att komma in. Somliga kvinnor ha riken av stora, ändlösa slätter med horisonten blånande i fjärran. Andra kvinnors riken äro stenöknar, och åter andras fyllda av doftande rosor. Den Förstas rike var fyllt av rosor. Jag vet inte, när jag kom in i det riket eller hur länge jag fick vistas där. I sådant där räknas inte tid. Jag vet bara, att jag hade alla en konungs rättigheter, och---

En rörelse från kvinnan hejdade honom.

— Jag förstår inte, sade hon tungt.

Han log för första gången, sedan han fått syn på henne. Han hade vuxit om henne. Hennes tankar hade brutit sina vingar, under det att hans med åren hade blivit allt snabbare och djärvare. Han, som en gång varit en barnunge emot henne!

— Vad har ni då gjort alla dessa år? frågade han; och nu först märkte hon föraktet i hans röst.

Hon teg. Inte kunde hon tala om för honom det trälliv hans drottning fört! Skulle hon berätta om vardagslivets tröttsamma plikter, om den fordrande maken, om jakten efter pengar till bröd och kläder?

Han tog hennes tystnad för blygsel. Han önskade att hon skulle gå, och med en känsla av obehag såg han hennes böjda huvud.

— Skola vi dra ut på det här uppträdet längre? sade han slutligen, då hon inte gjorde något tecken till att avlägsna sig.

Hon reste sig och satte långsamt på sig kappan, under det att han stod orörlig och inte gjorde en min av att vilja hjälpa henne.

Hon gick mot dörren; där stannade hon.

— Det är för tungt för mig, sade hon, och hennes röst var pressad av ångest.106

— Minns du? Hon gav honom plötsligt en blick från sidan, som träffade honom som en stöt. — Minns du, att den gången jag gick ifrån dig sade du, att om jag någonsin behövde något stöd, en vän, skulle jag komma till dig?

Han rörde sig ej.

— Vill ni inte gå nu? sade lian.

Hon gick häftigt fram till honom och lade sina händer på hans axlar.

— Jo, jag skall gå. Det kom en glans i hennes ögon, och hon nödgade honom att möta hennes blick. — Jag skall gå, men jag måste säga dig en sak först. Det finns inte en kvinna, som inte skulle gjort detsamma, som jag gjort i dag, för sina barns skull.

— Sina barn?

— Ja ja. Orden snubblade över varandra. — Här står du och poetiserar om drottningar och rosor, medan mina barn äro nära att svälta ihjäl. Ni män förstå att hålla er uppe över eländet. Ni ha estetik i er kärlek, och ni ha högre synpunkter. Men vi! O vi! Vi sjunka ner i alltsammans. I slitet. I ångesten. I rädslan för morgondagen. Och sedan banna ni oss för det vi mista vår mjukhet och vårt behag.

Två röda flammor sköto upp på hennes kinder. Många års samlade bitterhet gav sig luft i hennes flämtande ord, och den fine mannen, som alltid sökte efter liknelser, men ibland fick tag i bra banala, fann henne likna en retad lejoninna.

— Du tycker inte om, att jag klagar. Du tycker det är nog, att jag förstört ett sentimentalt minne för dig, och det kommer kanske att ta litet tid och kosta litet pengar, innan du kommer över107

det. Men du vet inte vad det vill säga —-

Ånej---

Hon hejdade sig och gick mot dörren. — Anej. Men en gån g, när du fattar det, kanske du förlåter Den Första.

Hon hade gått, innan han hunnit bli färdig med någon avskedsreplik.

1917.PENGARSPINDELNÄTET.

Fru Hanna Bartsch satt vid sitt skrivbord. Framför henne låg hushållsboken uppslagen, och hon bet med rynkad panna i pennskaftet. Nej, det gick inte ihop. Hur skulle hon få pengarna att räcka till månadens slut? Plötsligt tog hon pennan ur munnen och strök ett tjockt streck över en anteckning under kolumnen, som bar överskriften: »Fruns garderob.»

Det kom ett litet bistert leende kring den hopknipna munnen. Om hennes man någon gång tittat i hennes hushållsbok, men det gjorde han aldrig, skulle han kunnat avläsa en hel del i den där betydelsefulla kolumnen. Frun hade med s'in höga, petiga stil ofta skrivit ned något där, skrivit ned det först i månaden, då kassaskrinet ännu innehöll några frasande sedlar, men ingen skulle kunnat utläsa, vad som från början stått skrivet där, ty det hade alltid blivit överstruket med ett tjockt streck, och under strecket stod ofta, klottrat med tunna bokstäver, någon anspråkslös toalettartikel. Fru Bartsch, som själv visste, vad som stått där från början, brukade sitta och stirra på de många tjocka strecken, till dess tårarna stego henne upp i ögonen.

Ingen kunde således ana, att lilla magra fru Bartsch, där hon promenerade på gatan i sin112

slitna kostym, blank i sömmarna, och med handskar, många gånger tvättade med bensin och stoppade till oformlighet, i sin hushållsbok under kolumnen »Fruns garderob» hade skrivit sådana saker som skunkkrage, mockahandskar, ny promenaddräkt, lackkängor. — En gång hade där till och med med en viss nervös fart skrivits »pälskappa», vilket dock lika hastigt överstrukits.

Där hade aldrig fattats fantasi i fru Bartschs önskningar. Kommen från ett rikt hem, där hon bara behövt peka på en sak för att hon i nästa stund skulle ha den i sin hand, hade hon gift sig med en fattig tjänsteman, som på fristunder och kvällar även sysslade med att översätta böcker. Strax efter giftermålet gick det utför med hennes fars affärer, och efter ett par år hade det unga paret mycket litet att leva på. Det var då de tjocka strecken under »Fruns garderob» hade börjat.

Fru Bartsch hade ju, allteftersom åren gått, lärt sig att sköta det tunga hushållsmaskineriet med en precision, som aldrig klickade. Men hon hade aldrig kunnat vänja sig av med att, nästan i ren distraktion, sätta upp sin önskelista i hushållsboken, och fastän hon strök över det skrivna, blevo dock de tjocka strecken lika många taggar i hennes stackars värkande hjärta. Det är ett stort, ett hiskligt fall från en pälskappa till ett billigt tyg, uppletat i någon liten billig bod på en liten gata; likaså är det litet bittert att köpa vantar, då vid disken bredvid säljas mockahandskar med slejfer, just sådana man drömt sig dem. Fru Bartschs erfarenheter i denna väg voro otaliga.113

Kanske hade bördan blivit lättare för henne, om hon kunnat meddela sig med någon. Men hennes man var strängt sysselsatt, och till något umgänge räckte ej den vid årets början uppsatta kalkylen.

Ack, denna kalkyl! Det var hennes man, som satte upp den. Som helt ung hade han suttit på kontor och lärt sig föra böcker. Han hade sett svindlande summor uppsättas och avföras allt efter förut uppsatt kalkyl, och det var under de åren han fattat, man skulle kunna säga en avgjord passion, för kalkyler. Han kalkylerade allting och satte ständigt upp för litet på utgiftssidan, och det var efter denna kalkyl hans hustru levde sitt snäva liv. Det var hennes stolthet, att hennes man aldrig behövde se igenom hushållsboken. Han höll sig endast underrättad om att kalkylen stämde, och det gjorde den alltid.

När barnen lagt sig, sutto dessa två, som gift sig en strålande sommardag med strålande framtidsperspektiv hägrande i ett lyckligt fjärran, i det lilla tobaksluktande rummet, där en luggsliten matta och nötta möbler skvallrade om att kalkylen detta som så många föregående år ej räckt till uppiffande av möblemanget.

De sutto där tysta och trötta, han lutad över sin översättning, då och då vätande på fingret och otåligt slående i lexikonet, och hon lutad över barnens strumpor, en hög som aldrig tycktes vilja ta slut. Då hon satt så, kunde hon ibland se upp med ögon röda av ansträngning, och då föllo hennes blickar på mannen därborta vid bordet. Det var en lång, spinkig gestalt med utskjutande skulderblad och trött hållning. Hans

8. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.114

ansikte var vasst och kantigt, och bakom de tjocka glasögonen glänste ett par stora, mörka, ängsliga ögon, som för länge sedan mistat det uttryck av ande de en gång ägt, en ande, som brunnit bakom dem som ett klart ljus och lyst upp blicken.

Och när hon satt så där och skymtade möblerna som skuggor utanför lampans lilla ljusring och hörde, hur klockan på skrivbordet sjöng sitt »tick-tack, tick-tack», kunde en ångest gripa henne, så stark att hon måste dra tungt efter andan. Åren, de tunga, strävsamma åren, gledo förbi hennes inre syn, de voro lika varandra, som den ena regnvädersdagen är lik den andra. Hon tyckte, att de bildade maska vid maska i ett nät, som en dag skulle snärja in både henne och den trötta, lutande gestalten därborta vid skrivbordet. De skulle snärjas in i nätet och kvävas i det som två små ynkliga flugor, och intet — intet — skulle bli övrigt.

Men det hårda taget kring hennes hjärta lossade sitt grepp, då mannen på sitt tankspridda sätt gav henne godnattkyssen, och när hon sedan släckte ljuset och länge låg vaken och lyssnade till hans djupa, lugna andetag och de små barnens ivriga snusningar, medan skenet från lyktan utanför silade in mellan strimmorna i gardinen och bildade darrande vita fläckar i det mörka rummet, då tänkte hon på om det malda köttet skulle räcka till en ordentlig köttfärs till söndagen eller endast till köttbullar, och hon kunde plötsligt spritta upp och bli klarvaken av oro över att hon kanske ej öppnat skafferifönstret och maten nu kanske låg och fördärvades.115

Natten tycktes alltför kort för att kunna ge henne någon vila, och då hon vaknade tidigt med en ryckning i kroppen som vid ett piskrapp, gällde hennes första rediga tankar barnens klädsel, frukosten, städningen, smörgåsarna, som skulle bredas till mannen, när han gick till sitt tjänsterum.

Det var en vinterdag med sol över hustaken och skarpblå himmel.

Mannen hade gått till sitt arbete, barnen lekte i salen. En kort, skarp signal på dörren. Fru Bartsch öppnade. Det var brevbäraren. Han räckte henne kvittensboken och ett rekommenderat brev. Det var till henne. Med darrande händer skrev hon sitt namn. Dörren stängdes. Hon stod ensam i mannens rum. Framför henne på skrivbordet låg det med fem röda lacksigill försedda kuvertet. Hon läste sitt namn på det där kuvertet, hennes namn skrivet med en för henne helt och hållet okänd stil.

Slutligen öppnade hon det. Några sedlar föllo prasslande ur hennes händer. De voro varken många eller stora. Hon räknade dem ej. På ett instucket litet pappersblad läste hon: »Från en okänd vän.» Hennes ögon fylldes med tårar. Skälvande plockade hon åter upp sedlarna. Hon grubblade icke över vem som kunde ha skickat henne dem. De tycktes komma direkt ur den blå rymden.

— A, å, mumlade hon, och tårarna droppade nedför hennes kinder. Hon gick ut i tamburen,116

tog sin lilla tunna kappa och hatt och sprang nedför trappan.

Utkommen blev hon ett ögonblick stående, bländad av solen. Allting blänkte och lyste, och gatlyktorna gnistrade, som om de varit gjorda av klaraste isbitar. Hon kom ned till stråkvägen. Människor snuddade förbi henne. Hon såg rosiga ansikten, hörde glada skratt och röster och kände ibland, då någon elegant dam svepte förbi, en berusande parfymdoft.

Utanför det stora varumagasinets fönster trängdes en massa människor, och in genom svängdörren, som vaktades av en guldgalonerad vaktmästare, vältrade en svart ström av folk.

Fru Bartsch kilade som en liten mager råtta in mellan människorna och fördes av folkströmmen in i lokalen. Hon tog hissen upp till pälsavdelningen. När hon steg ur hissen, slog den underliga lukt, som bildas, där många pälsar hänga, emot henne, och hon blev med ens helt blek.

En högväxt herre kom och frågade, vad som behagades.

— Kunde jag få se på pälsar?

En dam i en enkel svart klänning, men med guldgult hår, vilt friserat i pannan, skyndade vid dessa ord fram.

Ingen av dem visade någon förvåning över att den lilla tunna kvinnan i den slitna dräkten och med de skinande ögonen ville se på pälskappor. De voro vana att expediera alla sorters människor.

Framför en av de stora speglarna stod en bland magasinets bästa kunder och provade en117

skunkpäls. Hennes högväxta gestalt bar med lätthet den tunga pälsen, och de mörka ögonen hade en högdragen blick, för vilken chefen och två biträden kröpo, bugande, smilande.

Lilla fru Bartsch lät prova en massa pälsar. Hennes kinder brunno. Hon smekte med darrande händer det mjuka pälsverket och log som ett lyckligt barn, då kragarna kittlade kind och nacke. Hon drömde sig åter vara ung och rik. Det fattiga hemmet, mannen, barnen, kalkylen, köttfärsen, alltsammans glömdes för ögonblickets glädje. Sedlarna hon fått på morgonen blevo i hennes inbillning en förmögenhet, som komme att räcka till allt. Äntligen skulle hon slita sönder spindelnätet och göra sig fri, med ett enda ryck.

Slutligen bestämde hon sig för en bisampäls, vars foder var av mörkblått siden med ett mönster av invävda blommor i glada färger. Hon svepte in sig i den. Knäppte skärpet oin midjan och den höga kragen om sin magra hals. Stod så stilla och betraktade sin bild i spegeln.

De som expedierat henne voro för ögonblick borta vid disken. Då erinrade sig fru Bartsch, att hon måste betala. Den högväxte herrn hade nämnt ett pris, som hon nu mindes med pinsam tydlighet. Försiktigt plockade hon fram sedlarna och räknade dem för första gången. Hon räknade om dem. De blevo icke flera för det. Det föreföll henne, som om den okände vännen plötsligt blivit hennes fiende: som om han vore spindeln, som endast ville visa henne, att nätets maskor voro alltför starka för att hon skulle kunna slita sönder dem med det där enda

rycket.

Långsamt började hon knäppa upp kappan,118

under det hon såg på spegelbilden med tårade ögon. Men bakom sin egen gestalt i den präktiga pälskappan tyckte hon sig se det lilla arbetsrummet i kvällslampans sken med den böjda trötta gestalten vid skrivbordet och höra klockans entoniga »tick-tack».

Hon vände sig om, och med en snabb rörelse krängde hon av sig pälsen och räckte den med ett osäkert leende till den högväxte, som förvånad betraktade henne.

— Jag kan ej bestämma mig nu, sade hon. Jag skall tänka litet på saken först.

— Få vi inte skicka —?

Hon hade nu tagit på sig sin egen kappa, som kändes så underligt lätt och vars krage var sträv i nacken.

— Ånej, sade hon på väg mot dörren. Jag kan

ju komma in en annan dag.

•

På hemvägen gick fru Bartsch in i en liten matvaruaffär, som luktade sill och lök. Hon hade glömt att köpa middagsmaten.KASSABOKEN.

Han hade endast tillåtit sig att ändra ett par siffror i kassaboken. Väl visste han, att det betydde fängelse och förlusten av medborgerligt förtroende, men frihet — frihet hade han aldrig ägt, och det medborgerliga förtroendet... Nåja, det var inte precis någonting, som syntes utanpå.

Han var ensam på kontoret den kvällen. Kontorslampan kastade sitt bländande ljus över lokalen, och skuggorna från pulpeter och stolar blevo svarta och skarpa. Han såg sig ej om, då han gjorde den där lilla diskreta ändringen, men ändock kände han, som om någon i nästa sekund skulle gripa honom i nacken och kasta honom i golvet. Men ingenting sådant hände.

Han, Thomas Möller, gemenligen kallad Tom, och som hunnit fyrtioårsåldern och fått grånat hår vid tinningarna utan att en enda dag sedan sin barndom ha känt sig fri från penningbekymmer, satt fortfarande kvar vid pulpeten, fastän pennan föll ur hans darrande hand och med ett ljud, som lät skadeglatt i hans öron, rullade ned på golvets linoleummatta. Den där ändringen betydde, att han hade bränt sina skepp bakom sig. Följande dag skulle han inte infinna sig, då klockan slog nio, som han nu gjort i snart tjugu år. Följande dag... han lutade huvudet i händerna och nästan120

snyftade, och hans skugga på väggen bredvid höjde sig, spökligt oformlig och svart.

Så lyfte han långsamt upp huvudet, lyssnande. Allt var tyst. Han tog sedlarna, vilka han som kontorets förtroendeman fått i uppdrag att låsa in i kassaskåpet, och lade dem med en grimas, som skulle föreställa ett leende, i sin slitna plånbok; och plånboken svällde plötsligt ut, som en av dessa korvar av gummi barnen köpa, men plånboken pep inte som barnens korvar. Han kände sig mycket ynklig, då han gjort detta. Den äventyrslust han trott skulle gripa honom och som han läst om i så många böcker infann sig ej.

Nå, det var väl luften i det här fördömda kontoret, som lamslog honom. Han tog sin röck och blev ett ögonblick stående mitt på golvet. Visarna på den stora väggklockan pekade ännu endast på sex, men det måste redan vara mörkt ute, och spårvagnarna voro säkert fyllda med människor, som voro på väg hem till middagen. Middag, ja. Han skulle äta middag ute, en fin middag med champagne, och sedan skulle han nog få tiden att gå, till dess han tog nattåget söderut för att fortsätta utomlands undan lagens straffande hand.

Men fastän han fattat detta beslut och redan låst in den fatala boken, stod han dock kvar, och skuggan bakom honom var nu rent grotesk.

Han tänkte på det regelbundna liv han fört här, tänkte på morgonpromenaderna till kontoret, på chefens och

biträdenas vänliga hälsningar, tänkte på att i skåpet därborta funnos högar av likadana böcker som den han nyss låst in, alla fyllda med hans prydliga, ordentliga stil. Men han tänkte också på sina ensamma, glädjelösa aftnar, hur121

siffrorna liksom nött sig in i hans hjärna, så att intet annat rymdes där: jo, saknad och längtan, men kanske de hade sin plats i hjärtat. Han tänkte på att han i själva verket hade varit ofri som en fånge, ty hans knappt tillmätta lön räckte endast till det nödvändigaste. Han kunde aldrig köpa sig något vackert, aldrig en enda gång slå sig lös. Han hade sökt göra sig blind och döv för att kunna leva, och det hade bildats ett tomrum omkring honom. Så hade denna plan att ändra ett par siffror i kassaboken, denna idé som utförts tusen gånger förut av andra, kommit över honom plötsligt för några dagar sedan — mera som en tvångstanke, som han inte kunde skaka av sig, än som något infall, som han egentligen fann genialiskt.

Långsamt tog han sin hatt och vände sig om för att släcka ljuset. Där hängde kartan, en vanlig skolkarta över Europa. Ofta då han varit ensam på kontoret hade han studerat den och önskat, att han kunnat fara till alla dessa ställen, som lågo så vackert placerade utmed den blåa färg, som på kartan betydde hav, ty han älskade havet; men nu, då han stod med medlen till resan i fickan, kände han ingen glädje.

Av gammal vana kastade han en hastig blick på barometern. Den stod på osäkert. Hade den gamla barometern plötsligt blivit känslig inte bara för vädret, utan även för den mångårige och trogne kontoristens sinnesstämning? Han drog litet på munnen åt tanken, men när han knäppte igen rocken, kände han den uppblåsta plånboken trycka mot bröstet, och leendet försvann.

Hans blickar föllo på stolen, där han nyss suttit.122

Därunder var mattan utnött av hans fötter. Han skulle aldrig sitta där mer, han skulle aldrig mer se bläckfläcken på väggen eller riva ett blad ur väggalmanackan. Med en plötslig beslutsamhet släckte han ljuset och gick ut genom dörren. Han låste den omsorgsfullt efter sig.

En stund senare sågs en liten herre med ett fårat ansikte och bekymrad blick gå av och an utanför en av stadens restauranger. Det var Thomas Möller.

De upplysta fönstren kastade breda ljusband ut på trottoaren, och det smällde oupphörligt i restaurangdörren av kommande och gående. Ända ut på gatan tyckte sig Möller höra, hur det surrade därinne som i en bikupa, och bakom de ljusa gardinerna skymtade han ett oroligt skuggspel av människor och ljus.

Ett par bilar körde fram till porten, och ett högröstat sällskap steg ur. Möller fattade tag i dörren i detsamma som den höll på att smälla igen efter en ung flicka, som sprungit i tunna skor och silkesstrumpor över snön. Han steg in. En orkester spelade, och ljus och toner strömmade emot honom och gjorde honom helt yr i huvudet. Han vände ögonblickligen och flydde. Vad hade han där att göra? I åratal hade han kokat sin lilla middag på ett spritkök; den hade smakat utmärkt, och det hade ej behövts musik till den måltiden. För övrigt kunde en middag, en fin champagnemiddag, på den där restaurangen inte gå under femtio kronor, och dessutom skulle de där överlägsna kyparna ha något och rockvaktmästaren och uppasserskan vid kaffet. Han er-tappade sig med att på sitt precisa sätt gå och123

räkna ut öre för öre, vad denna extravagans skulle kostat honom, då han åter kände plånboken mot bröstet. Han hade för ögonblicket glömt den. Numera behövde han ju inte se på slantarna; men han kände sig varken glad eller i lättsinnigt behov av att växla några sedlar.

m

Han åt middag på en liten bierstube och betalade den ur sin egen kassa. Ännu återstodo ett par timmar innan nattågets avgång. Nu gällde det att fördriva tiden.

Men han, som levat sitt liv efter bestämda klockslag med bestämda tider för arbete, sömn och promenader, han, som endast ibland frångått sina regelbundna vanor för att arbeta på övertid, visste inte av något sätt att fördriva tiden på. Själva uttrycket hade alltid förefallit honom löjligt, ty tiden, det var ju timglaset, varur sanden sakta,

men oavlåtligt rann, och ju äldre han blev, desto försiktigare hade han handskats med tidens timglas för att ej ett enda sandkorn skulle rinna förbi hans händer.

En blinkande ljusreklam över gatan kungjorde, att denna kväll uppträdde Bella Blanca på caba-reten en kvart över åtta. »Bella Blanca», det lät som namnet på en häst, men då han studerade fotografierna utanför ingången, fann han, att det var en dam med smala ben, som hon placerade på alla möjliga ställen, utom där ben i allmänhet bruka placeras, såsom rätt upp i luften eller behagfullt virade kring en taklina eller på sin kavaljers näsa. Han kände ingen längtan efter att se denna onaturliga dam.

Ett par herrar gingo förbi honom. De hade124

uppknäppta rockar och hattarna på nacken. Ansiktena blossade, och läpparna logo. De gingo in under den blinkande ljusreklamen.

»Varför inte?» sade Thomas Möller för sig själv. »Varför inte jag, likaväl som de?» Och han gick in efter dem.

Han fick ett bord tätt bredvid herrarna, och fastän cigarrettröken insvepte lokalen i en tjock, blå dimma, hade han hela tiden blicken fästad på dessa två. Han brydde sig inte om numren, kastade endast en flyktig blick på de smala benens sminkade ägarinna och smuttade tankspritt på sitt vichyvatten. Herrarna i närheten av honom drucko en guldskimrande bål, vari vindruvor simmade som underbara gröna smycken. Han kunde inte höra vad de sade, men han hörde deras glada skratt och såg deras ögon lysa av munterhet, och detta gjorde honom mer och mer utom sig.

»Om de där gynnarna fyllt sina plånböcker med andras pengar, skulle de helt säkert prata och skratta just på det sättet», tänkte han. »Vem vet för resten, om de inte ha gjort det?» tänkte han vidare med plötslig, intensiv misstro. Han kände både indignation och förbittring.

Själv kunde han inte få ett leende över sina läppar. Han satt där liten och förtorkad med ögonen rödkantade av all röken, som han ej var van vid, och ryckte till för varje ny skrattsalva, som nådde hans öron. Och det var då han insåg, att alltsammans skett för sent. Om han hade bemäktigat sig dessa pengar, innan hans rygg vant sig vid selen! Men nu hade han inte mer någon användning för dem. Om han förfogat över dubbelt så mycket pengar, skulle han ändå inte125

haft någon glädje därav. Hans inre resurser till att känna glädje voro uttorkade.

Med en sista förbittrad blick på de två unga glödande ansiktena betalade han än en gång ur sin egen allt magrare kassa och gick ut.

Den friska luften gjorde honom gott. Snön knastrade blåglänsande under hans fötter, och träden i parken, där han gick, voro överdragna med rimfrost, som lyste vit i lyktornas sken.

Nere vid järnvägsstationen rådde all den nervösa brådska, som troget upprepar sig varje kväll, innan expresståget avgår. Det var ett hojtande, ett gnisslande, ett surr, som var öronbedövande. I vestibulen stodo människor vid sina kappsäckar, och vid biljettluckan trängdes en svart kö.

Thomas Möller befann sig sist i kön. Han hade intet gepäck, det tänkte han köpa, sedan han kommit över med färjan. Och alltså behövde han nu endast följa med strömmen.

Med trötta ögon och med något i blicken, som påminde om ett instängt djur, som slutat att hoppas på friheten, betraktade han en ung fru, som stod utanför kön och lutad mot räcket talade med sin man. Genom det tunna resfloret, som hon knutit kring hatten, strålade hennes ögon fuktiga och glada, och hennes leende återspeglades var gång i den unge mannens ansikte bredvid henne. Det var han, som skulle köpa biljetterna, men hon pratade oförtrutet med låg, ivrig röst, och medan hon talade, trampade hon med en liten pikant fot i lackskinnskänga mot stengolvet.

— Du glömde väl inte att släcka det elektriska ljuset? sade hon. Tänk om du glömt det! Och126

är du säker på att du tog ur nycklarna till silverskåpet?

Till svar drog hennes man upp en knippa nycklar, som han muntert svängde framför ögonen på henne.

Möller knep ihop läpparna, och åter kände han med en intensitet, som gjorde honom iskall, att för honom var det för sent. Turen skulle snart komma till honom i kön. Men där han stod med ögonen fästade på den unga frun i lackskinnskängorna, insåg han, att dessa pengar, som han hade tillägnat sig, ej skulle kunna skänka honom friheten. Friheten, det var något helt annat. Friheten var ett lätt hjärta, en glad tillförsikt, möjligen ett gott samvete, men framför allt kraften och förmågan att njuta av livet.

Ett ögonblick blev det förvirring i kön. En liten medelålders herre, som hittills stått så stilla, att han ej märkts, bröt sig plötsligt ut. De som stodo närmast veko förvånade åt sidan och uppfattade helt hastigt ett rött, upphettat ansikte och en hopknipen mun. I nästa sekund slöt sig kön åter.

En timme senare var kontoristen Möllers kassabok åter fullt korrekt, och mot väggen i den bländande vita kontorslokalen avtecknade sig en grotesk skugga, som dröjde kvar i flera timmar; ty den kvällen arbetade Thomas Möller på övertid.ATT BLI KONSTNÄRDEN STUMME SKALDEN.

Han såg helt vardaglig ut. Det fanns intet genialiskt i hans utseende. Men han höll sin korta, breda gestalt mycket rak, och under de tunga ögonlocken glänste ett par ljusblå, vänliga ögon.

I kamratlaget gick han under namnet »skalden». En gång hade han givit ut ett tunt dikthäfte, som hade väckt stora förhoppningar, och nu väntade man på att han skulle infria dem.

Han väntade själv därpå.

Han gick gärna ensam. När tankarna voro nära att spränga huvudet, gick han så fort, att ingen kunde hålla jämna steg med honom. Ibland kunde han för hela dagar lägga böckerna åt sidan och drömmande flanera omkring i staden. Han följde med uppmärksamma blickar skuggornas och dagrarnas lek under träden i parken, lyssnade till lösryckta bitar av samtal, som han uppfångade på gatorna i människoträngseln och klappade med ett vänligt, tankspritt leende små smutsiga gat-ungar på huvudet.

Det var då rytm och meter sjöngo i hans hjärna. Han tyckte sig gå i takt med sina egna tankar, och när skymningen kom smygande och släckte den sista solbranden, som i det längsta ville brinna som rubiner i gathusens fönsterrutor, och stjärnljusen tändes högt över hans huvud, gick 9. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.130

han ännu ute och log åt dessa sina tankar. Men kom han upp på sitt rum, där värdinnans torftiga möblemang i borgerlig ordning stod uppradat längs väggarna och en stor kvast konstgjorda blommor prunkade framför den lilla dammiga spegeln, som för länge sedan mistat sin förgyllning, då kunde han bli sittande framför fönstret med pennan i handen och se på, hur det ena ljuset efter det andra tändes i huset mitt emot, och lyssna till fotstegen, som klapprade mot gatstenarna; och ingen rad blev skriven på det vita papperet framför honom.

Dessa fotsteg! Dessa fotsteg! De återljödo i hans drömmar om natten. Ibland drömde han sig springa, förföljd av fotstegen, vansinnigt rädd, kännande sig som en hare med ett koppel hundar efter sig. Men då han sent om aftnarna satt uppe i sitt rum och fotstegen ljödo med allt större mellanrum, drömde han med hakan i händerna och blicken långt borta, att han sakta omriingades; att en cirkel trampades upp runt omkring honom och att han en dag skulle bli tillfångatagen som en björn i sitt ide. Inom sig visste han dock, att dessa fantasier härledde sig från tankarna, som ständigt pockade på att få träda ut ur sitt fängelse och längtade efter att få sjunga högt och jublande om stora, blånande vidder, där människosjälen kunde andas fritt och djupt, om fröjder, som tillfredsställde all längtan, och om klara källor, där en törstande i djupa drag kunde dricka sig otörstig.

Han såg allt detta i syner, som frestande gledo förbi hans trötta ögon, men det var så mycket han såg, så mycket han erfor; och inte öppnar131

man för resten dörrarna till sin skattkammare på vid gavel och låter folkmassan strömma in?

Ibland föresatte han sig likväl att skriva ned alltsammans.

»Molnen gå och gå på himlen», tänkte han svårmodigt för sig själv, »och livet rinner bort mellan mina händer.»

Men vad han skrev förvånade honom. I samma ögonblick orden skulle forma sig på papperet, var det, som om en ridå med ett väldigt brak ginge ned för de drömda landen, och där satt han i en naken värld och stirrade ut på en grå gata, och på papperet stodo bara några ord, vilkas sammanhang han icke själv fattade.

»Hur gjorde jag väl förr?» frågade han sig förundrad.

Han tänkte ej på, att han förr stått i levande kontakt med livet, men att han allteftersom åren gått kommit längre och längre bort från människor ...

I våningen mitt emot hans fönster brukade ett litet barn sitta med ansiktet tätt tryckt mot fönsterrutan. Det var en liten ljuslockig flicka med klara, vakna ögon och kinder som vinteräpplen.

Han hade ett sådant nöje av att iaktta den där lilla flickan! Hon var nog inte mer än tre år. När lampan tändes om kvällarna, brukade han sc henne tulta över golvet på små knubbiga ben. Ibland dansade hon runt, runt med de små späda armarna lyftade över huvudet. Ibland radade hon upp alla sina dockor i fönstret. De voro inte påfallande sköna. En var utan armar, en var av tyg med platt ansikte och en röd toppluva, och132

en var av trä; denna senare målad i glada färger. Hon låtsade, att de, som hon, tittade ut genom fönstret.

En gån g, när hon lekte så, mötte hon »skaldens» vänliga blick. Ett ögonblick såg det lilla ansiktet helt fundersamt ut, men så log hon plötsligt och vinkade åt honom. Han vinkade igen, och därmed var bekantskapen stiftad. >

Den lilla flickan var dotter till en arbetarhustru. Skalden såg modern gå bort tidigt om morgnarna och komma sent hem om kvällarna. Genom fönsterrutan hade han skymtat ett blekt, missnöjt ansikte och ett par röda arbetshänder. Flickan hade ej mycken tillsyn, men Jion log hela dagen och lekte med sina fula och lytta dockor; och då och då gav hon skalden en nick och ett solskensleende.

Han ertappade sig med att gå och längta efter det där leendet; och ibland tecknade han på sitt papper ett litet lockigt barnhuvud.

En våreftermiddag hände något, som förde honom närmare den lilla flickan.

Han hade några dagar förut sett, att hon fått en boll, en stor, grann röd och blå boll, och hon höll strålande upp den i fönstret för att han skulle se. Inte visste han, att han, gamla karlen, kunde bli så glad åt en boll. Han vinkade åt henne och klappade i händerna, och sedan såg han henne rulla bollen på golvet, springa efter den, rulla den igen och därpå leta efter den under stolar och bord.

Just denna våreftermiddag hölls det storstädning i det lilla rummet över gatan. En stor, tjock människa öppnade fönstret, tog bort den133

med konstgjord mossa prydda smutsiga bomullen, som legat över vintern, och började så feja i rummet.

Den lilla flickan tultade till fönstret med den stora bollen under armen. Skalden öppnade sitt fönster och såg leende på henne. Då tappade hon bollen i gatan och började gråta. Innan han hade hunnit tänka sig för, var han nere för trapporna och hade fått fatt i bollen, och med den i handen gick han upp i huset mitt emot. Barnet stod på tröskeln, ännu med tårarna hängande i ögonfransarna. Han lyfte henne upp i sin famn. Så lätt och mjuk hon var! Ett ögonblick såg han in i dessa ljusa ögon, åt vilka livet ännu ej hunnit ge skugga och dagrar, och utan att han visste det, log han nästan lika barnsligt som hon.

Han fick höra, att hon hette Annika och snart skulle bli fyra år, att hennes dockor hette Greta, Maj och Napoleon — Napoleon var den med toppluvan — och att bollen hade en snäll tant givit henne. Skurgumman stod och betraktade dem och undrade i tysthet, om herrn kunde vara riktigt som han skulle. Han fick lov att ta Annika med sig upp i sitt rum och fann sig en stund efteråt kravlande omkring på alla fyra, under det att den lilla tyrannen red på-hans rygg och nöp honom med små mjuka, ej alltför rena fingrar.

Under de tidiga våreftermiddagarna blev det hans stora nöje att hämta lilla Annika och för en stund göra sin stela studiekammare till en barnkammare.

Han undrade inom sig, vad värdinnan eller hans kamrater skulle säga, om de kommit in och funnit honom rusande omkring i rummet, gnäg-134

gande som en häst, under det att flickan skrattade och klappade i händerna. Eller om de överraskat dem, då han av ett par stolar och en röd bordduk gjort det mest förtjusande lilla tält, där han och Annika drucko sockervatten ur koppar, så små att hans stora, fumliga händer knappt kunde hålla dem.

Han upptäckte snart, att de hade stora likheter med varandra, han och det lilla barnet. Båda avskydde stora, tråkiga människor, och båda tyckte om att dväljas i en låtsad värld, som ingen annan förstod sig på. De älskade solstrålarnas dans på golvet och blommans färg, och de dödade tillsammans hemska drakar och troll med papperskniven.

Det hände ibland, att hon, trött av lek och mätt av alla de kakor han med en ungkarls obetänksamhet proppade i henne, somnade in sittande på hans knä, i det hon med sin lilla knubbiga hand höll ett säkert tag i hans rockuppslag. Han satt då mycket stilla och såg på henne. Kinderna blevo så röda, då hon sov, den lilla munnen, som eljes ständigt log, var i sömnen fast sluten, och kring pannan och barnnacken lockade sig. håret mjukt och fuktigt.

Han visste, att han höll ett helt människoliv i sina händer. Av detta lilla rosenflarn skulle med åren bli en människa, detta sinne, som ännu var som en tom, vit skål, skulle så småningom fyllas till brädden med den jordiska tillvarons alla intryck, bekymmer, lidanden och fröjder; pch vid slutet av sitt livslopp skulle hon sedan veta lika litet om livets mening, som hon nu visste, där hon135

sov i hans famn. Varför skulle ,hon då vandra hela den långa vägen?

Och när hon gått och han såg ljuset tändas i fönstret på andra sidan gatan och modern pyssla vid hennes säng, satt han länge vid skrivbordet och iakttog, hur molnen drevo på den bleka vårhimmeln. Den lilla flickans skratt och barnsliga ord ljödo ännu i lians öron, och det var med hennes bild för sin inre syn, som han nu fyllde det tomma vita papperet på skrivbordet; och när han läste orden, förstod han dem så väl. Det var livet, livet självt, soin han äntligen kommit i kontakt med. Orden glödde och brunno i hans hjärna och formade sig lätt som leran i skulptörens hand på papperen. Och han log av den glädje, som är gemensam för alla skapande konstnärer, sedan världen blev till.KONSTNÄRSLÄNGTAN.

»Finns det någon årstid, som skapat så många diktare, jag menar skaldeynglingar, som våren? Varje vår producerar ett rent av förvånande antal unga poeter, fastän det ju vore förhastat att säga, att dessa skaldefrön gemenligen kunna benämnas konstnärer. Vanligtvis ha de bara fattats av en oemotståndlig lust att på papperet nedteckna de starka intryck, varmed denna årstid slår alla människor: de brusande vårfloderna, trädens svällande knoppar, luftens berusande arom och solskenets växlande skuggor och dagrar, ,och de ha inte ägnat någon större uppmärksamhet åt vad som dock är en ganska väsentlig del av konsten, nämligen formen. (Så där, ja! Litet mera skugga här och en klick rött där gör bestämt bra effekt!) — Hösten har väl även många skalder! Men hur målas hösten? Med ett dystert vemod, som de njutningsfullt frossa i, sjunga höstpoeterna om 'mörker och köld', om 'ödsliga stormar' och 'fallande löv'; de påstå, att denna årstid 'dödar alla fagra drömmar' och kommer som 'förstöraren' och 'banemannen' av allt skönt och härligt. — Endast ett fåtal stämma sina lyror till höstens lov. (Nej, se så vackert den där gula björken står mot den mörka bakgrunden!) Jag skulle vilja råda alla dessa svartkostymerade höst-137

poeter att ta sig en långpromenad på landet en solig höstdag, så kanske de bleve mindre tungusiskt stämda. Knappast ens våren kan ju frambringa så betagande färger, så egendomligt vackra schatteringar och ljusreflexer, ett sådant glittrande solsken!»

Så ungefär kretsade Marianne Kruses tankar, där hon satt på berget vid sitt staffli. Det var också ett vackert skådespel hon .hade framför sig. Alldeles nedanför henne utbredde sig ett avmejat sädesfält, som stod nästan

brandgult mot den mörka granskogen runt omkring; rätt framför henne glänste Storsjöns vatten, avspeglande himlens klara blå, och därbakom höjde sig det mörka, skogsklädda Åsberget. Där växlade dagrarna på ett förunderligt sätt, liksom ville de riktigt spela upp höstens hela gälla färgsymfoni. A, vilken prakt och yra! Gult, grönt, rött... allt tycktes för Mariannes ögon smälta hop till ett enda virrvarr av färger, ungefär som när Jion i tankarna suttit och kluddat ner sin palett med innehållet i alla tuberna, men till verkningen rakt motsatt: strålande av liv och anda och glans — av odödlighet!

Marianne suckade cjjupt, höll så upp ett ögonblick att måla och lade huvudet på sned för att se, hur det hela tog sig ut på duken; därefter suckade hon åter, nu otåligt! Ack, att ej kunna åstadkomma något friare, något själfullare, något fullkomligare levande! Det var livet, andan, ja: ordet, som saknades i bilden! Om hon ändå kunde måla bäckens skratt och vindens sång och inte bara återge dagrarna och skuggorna eller lövens färg! Det var detta, som hon alltid tyckte brast i de flesta tavlor. Ack! Hon tänkte nu ej138

på de stora mästarna, utan på alstren av sådana stackars medelmåttor som hon själv.

När hon såg en sådan tavla, tänkte hon alltid: »Du är ju blott en outtalad tanke, en bild utan ord! Hur skall mängden, folket, kunna förstå detta, kunna uppfatta målarens tanke!» Och det gick ju också oftast så, att tavlan förblev oförstådd, ouppskattad — om man inte rent av trampade på och smutskastade den!

Marianne stödde handen mot kinden och stirrade fundersamt framför sig. Hon anade icke, vilken vacker tavla hon själv bildade där mitt i landskapet: en ung konstnär, som anstränger sig för att efterbilda och uttrycka naturens alla underbara hemligheter! Hon hade en fin profil, hög panna, en fint böjd näsa, en liten täck mun, där skämt och allvar stredo om herraväldet, och en mycket bestämd haka. Hyn var frisk och rosig av kylan, och ögonen mörkblå och djupa. Det fanns sådana sällsamma skiftningar i de där ögonen!

Återspegla ej människornas ögon allt det, som de från barndomen insupit av livet? Jag tror det! Det var? som om man i Mariannes ögon kunnat läsa allt det sköna och härliga hon njutit av både i naturen och hos människorna. — Den käcka tyrolerhatten satt litet på sned, så att det bruna, vågiga håret blev synligt, och den vida målar-rocken var uppknäppt och släpade på marken, där hon satt.

Hon började åter måla med en nästan febril iver. Skuggorna begynte falla längre och mörkare över berget, och hon var rädd, att det snart skulle bli skumt. En kvällsbris steg sakta vinande upp från sjön och kom Marianne att rysa till och139

svepa sin målarrock närmare omkring sig. Hon såg, hur dimman kom smygande över fältet. Marianne tyckte, att det såg ut som älvalek därnere. — Det böljade och steg i en nästan rytmisk rörelse.

Solen höll på att gå ner och kastade sneda, purprade strålar omkring sig, som fingo dimman att skifta i de trolskaste nyanser. Marianne ryckte lös ett blad från sitt block och försökte måla dimman. Fåfäng möda! Vilken konstnär skulle kunna tolka allt vad som ropade i dessa döende färger! Modlös steg hon upp och fällde ihop staffliet, stod så ett ögonblick och såg på all denna skönhet, som ville hon dra till sig allt, allt, och glömma det i sitt hjärta. Sedan gick hon långsamt nerför berget.

Därnere i dalen låg hennes hem, den gamla herrgården, som hon näst konsten älskade högst av allt i världen! Där hade hon ju växt upp, där i den stora parken hade hon lekt som barn, där kände hon till alla gångar, alla gömställen! Det var också denna trakt, hennes hemtrakt, som gjort henne till konstnär. Dock var det ej här hemma, som Marianne Kruse först börjat längta efter att måla. Hon hade skickats till staden — och det var här, där hon gick på mörka gator mellan höga husrader, där det kändes, som om man skulle kvävas av brist på luft och frihet, det var här hon gått och tänkt på naturen därhemma; det var här längtan att måla gripit henne. Så hade hon då äntligen fått komma hem, och nu fattade hon sin pensel och gladdes över de oanade krafter, som funnos inom henne. — Det är en nästan överväldigande glädje, som bemäktigar sig konstnären,140

när han först lägger märke till vilken trollmakt hans verktyg äger! Sedan blir känslan tyngre, ansvarsfullare. Det första är en nästan barnslig lek med anlagen, som ger sig uttryck i hastiga, ofullständiga skisser, vilka sprudla av livslust och övermod. Sedan blir det allvarsammare färger — djupare toner spela in. Oförmågan att nå det

högsta: idealet, överfaller honom, och oftastäckes lusten redan i början. Han har ej kraft, ej mod, till att bana sig väg fram genom världen! — Marianne hade emellertid käckt gått på och efter ett par år haft en utställning av sina tavlor. De hade blivit mottagna av mycket beröm och mycket klander. Alltsammans hade endast eggat hennes energi! Och nu — nu gick den modiga Marianne här och sade till sig själv, att hennes tavlor aldrig skulle bli något annat än »outtalade tankar»: det var ordet, som fattades. Ack, varför kunde hon ej också skriva?

Hon var så inne i sina tankar, att hon knappast såg dem hon mötte och endast besvarade deras hälsningar med en stel nick. Bondgummorna skakade missnöjt på huvudena. — Nästa4 kafferep talades det om vilken högfärdig varelse fröken Marianne var, så olik sina föräldrar och syskon!

Marianne gick inte direkt ned till gården, utan vek av på en liten stig, som ledde rakt in i skogen. Därinne hade för några år sedan en av hennes vänner byggt sig en förtjusande villa. Denna hennes vän var gammal, över femtio år, men hon var författarinna, och konsten hade fört de två, den gamla och den unga, tillsammans.

Marianne visste intet bättre än sin gamla väninna. Hon beundrade allt hos Sophie Porse!141

Hon tyckte sig aldrig ha sett ett så vackert snövitt hår, sådana mörka strålande ögon, aldrig en sådan vacker mun, som väl ibland var hårt sammanpressad av smärta, men oftast log. Marianne måste själv le, där hon gick i sin enslighet, när hon tänkte på henne!

Nu var hon framme, en ensam lykta sken henne rakt i ansiktet, och den gamla gårdvaren rusade glatt skällande emot henne. Hon skyndade uppför trappan, och med det privilegium hon som vän erhållit att ej behöva knacka öppnade hon sakta dörren.

Hennes väninnas arbetsrum var varken stort eller särdeles vackert. Med Mariannes utpräglade konstnärssmak harmonierade det ej alls. Marianne, som var van vid varma färger, mjuka kuddar och gamla vackra mahognymöbler, tyckte, att rummets enkla, ja nästan torftiga möblemang verkade kallt och tråkigt! Många voro möblerna inte heller. Framför den öppna spiseln, där nu en flammande stockvedsbrasa sprakade, stodo ett par låga länstolar, utmed väggarna tryckte sig i en stel rad några andra stolar av björk, så fanns där ett litet toalettbord och en kommod och framme vid fönstret det stora skrivbordet, också av ljus polerad björk.

Här satt nu hennes gamla vän nedlutad med pannan mot handen. Det var något så djupt nedslaget över hela hennes hållning, att Marianne förskräckt blev stående vid dörren.

Hennes väninna måtte ha märkt, att någon kommit in i rummet — hon vände sig häftigt om på stolen, och när hon fick se Marianne därnere vid dörren, sade hon:

— Å, var det Marianne! Stig då fram! Men det142

var en sådan underlig sträv klang i den eljes vanligen så milda rösten, att Marianne ännu tvekade.

— Kom jag och störde ? sade hon. Du höll kanske på att författa? Hur... hur går det?

Hennes väninna pekade blott på några sönderrivna papperslappar, som lågo kringströdda på golvet:

— Som du ser, svarade hon skrattande. Uselt! Förfärligt uselt!

Men så veknade hennes drag. Rösten blev mildare, och hon sade:

— Ack, så jag jämrar mig! Jag tänker bara på mig själv! Du ser ju riktigt frusen ut, lilla Marianne. Ta av dig kappan, så sätta vi oss här vid brasan och få oss en trevlig pratstund!

Hon sköt fram en stol åt Marianne och satte sig själv i en annan. Det var tyst en stund, så utbrast författarinnan:

— Ack, Marianne, finns det något mera tröstlöst än att författa?

— Ja, att måla! svarade målarinnan och försökte undertrycka en svag liten darrningpå rösten.

— A, fortsatte vännen, hur skola människorna kunna förstå vad jag skriver? För att de skola tro, vilja de också se! Ack, den som också kunde måla!

Marianne ryckte till. Hon hade suttit och låtit pekfingret sakta glida utefter stolskarmen, under det hon nästan trött lyssnade till sin vän! Nu rätade hon på sig; det kom något hårt i de käcka blå ögonen, som ej funnits där förut, och hennes tonfall var gällt och skärande:

— Ack, kära, kära, det är ju detta jag har gått och grubblat över i månader, ja år, och först nu143

börjar få klart för mig. Lika otillfredsställd som du är med att bara skriva och lika varmt som du önskar dig kunna måla, lika litet tillfredsställer mig min målning och lika hett önskar jag, att jag skulle kunna skriva! Vem förstår en stum tavla? Ingen!

Den gamla såg upp liksom förvånad över den bittra klangen i Mariannes röst.

— Kära barn, sade hon lågt. Det är nog häri konstnärens olycka vanligen består! Det är något så förtvivlat i detta att aldrig bli förstådd, emedan man endast äger e n förmåga och emedan denna enda förmåga är ofullständig och behöver en annan, som stöder och underhjälper den.

Hon tystnade tvärt, som om hon ej kunde behärska sig längre. Marianne gömde sitt brunlockiga huvud i händerna. Det lät nästan, som om hon snyftade! —

Förunderligt! Dessa båda, den gamla och den unga, hade kommit till samma resultat. Båda kände de samma hopplösa längtan efter att nå det sanna idealet: fullkomligheten. De skulle aldrig nå det!

Men ligger det ej ändock något stort i konstnärslängtan ?

1911.BOHEMISKA FANTASIER

10. —

v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.TILL EN ETSNING AV LOUIS L E G R A N D.

Den lilla premiärdansösen Stella Delmont drog dröjande av sig de långa vita silkesstrumporna och blev sittande framför den stora spegeln försjunken i betraktande av sina ben. Hon böjde sig ned och tog ett tag kring vristen: så hög den var och så rasfint smalbenet. Hon borde ha en ring omkring vristen, en ring av guld med en stor safir, som hon hade sett på gravyrer, att egyptiska danserskor buro. Så den stenen skulle gnistra i ljuset, då hon dansade! En stor, genomskinlig safir, sammanhållen av två guldklor... Skulle greve de Porcia ha råd att ge henne det?

Hon slöt ögonen en sekund, och ett leende glimmade kring hennes röda mun. Greve de Porcia var distingerad och mycket rik; helt säkert mycket rik. Varför skulle han eljes vara så elegant och bära dessa underbara ringar? A, vilka ringar! Hon kunde se dem för sig, bara hon blundade. De voro som tagna direkt ur en konungs skattkammare. Rubiner, smaragder, krysoliter ... Långsamt synade hon sina händer och krökte dem smidigt som kattassar: de där ringarna voro ju för en kvinnas fingrar! Den korta, lätta gaskjolen gungade, då hon rörde sig. Hon sträckte armarna över huvudet och log åt sin egen spegelbild.148

I detsamma öppnades dörren bakom henne, och hon såg i spegeln greve de Porcia, som i päls och med hatten i hand steg in i rummet. Hon flög upp från stolen. Hela hennes gestalt darrade av vrede, en ström av ord, skällsord, små bubblande interjektioner och svordomar, flödade från hennes läppar. Greven blev stående förbluffad.

Han hade ingen rätt att tränga sig in här, ropade hon, ingen hade rätt till det; och honom kände ho.n ju knappt. Hon höll på att klä om sig. Han visste det. Det var en skam, en riktig skam. Hon hade ju inga strumpor på sig.

Han log ett fint ironiskt leende och dröjde med välbehag vid hennes bara ben. En sådan liten barfotaprinsessa; en sådan liten katt att kunna fräsa och vara ilsken. Det doftade av smink och puder och coeur d'amour i hela rummet: en söt, betagande doft.

— Fjäril! sade han och tog ett steg framåt. Men hon stampade med sin bara fot i golvet och pekade på dörren; och han gick, dröjande. Han, greve de Porcia, ivägkörd som en tiggare!

Då dörren smällde igen efter honom, brast hon i gapskratt; hon skrattade, så hon sprängde korsettbandet och

måste kalla på påkläderskan att hjälpa henne.

Den feta gumman Marga kom invaggande som en elefant i rummet; och medan hon biträdde Stella, bannade hon henne:

— Hur kunde hon köra en sådan herre på porten? Man må vara en aldrig så bortskämd liten dansös, så bör man dock ha någon försyn för prinsar, Högheter ...

— Tyst, tyst, gamla grälmamma! Stella lade149

sin hand över gummans mun. — Gå till fönstret och berätta, vad du ser!

Gumman vaggade småmuttrande till fönstret och tittade ut.

— Nå? kom det från spegeln, där Stella ordnade sitt hår. Ser du något?

Den gamla kom tillbaka. Hennes ögon glänste, och munnen var sammansnörpt som över en stor hemlighet.

Stella skrattade. — Jo, jo, vad såg du? Du tiger. Där håller hans ekipage, inte sant? Och kusken i det vita livrét och silverknapparna med kronor sitter styv och rak på kuskbocken. Inte sant, lilla gumma?

Marga nickade alltjämt med munnen hopknipen som en penningpung.

— Och sedan; det är mera. Flickan log nu, så att de små förtrollande groparna i hennes kinder blevo synliga. — Det är mera! Bredvid vagnen står han själv, lika styv och rak som kusken, och väntar. Så har han väntat förgäves i många kvällar. Men i kväll...

Hon lät den röda sidenklänningen glida ner över huvudet och släppte på samma gång gaskjolen i golvet, där den blev liggande om hennes fötter som ett vitt, mjukt moln.

— ... i kväll kommer jag.

Hon hoppade ur kjolen och dansade runt på sina små vita fötter. Gumman stod och såg på henne i häpen beundran.

— Nå, grälmamma lilla, mina svarta silkesstrumpor, du vet, dem med den röda silkesrankan på var sida om vristen. Och så mockaskorna. I kväll är jag hennes nåd grevinnan de Porcia, av150

gammal adel, och äger slott och familjeporträtt och vapen och en kusk i vitt livré. Le t o ut. Hela härligheten.

*

Det slog i porten, som ledde till artisternas ingång, och greve de Porcia vände hastigt blicken ditåt.

»Se, där kom hon ändå!»

Där hon nu plötsligt stod framför honom i sin grå sammetskappa med skinnkragen uppslagen, såg hon så liten och barnslig ut; inte någon furie som nyss och inte heller någon skimrande fjäril, utan en glad liten flickunge med gråa ögon, som liknade två pärlor till glansen. Så barnslig, att han log åt sina nästan tragiska tankar nyss.

— Petite, sade han och slog upp vagnsdörren, vart vill ni åka?

— Till greve de Porcias palats, sade hon och lutade sig med en suck av välbehag tillbaka mot vagnens sammetsdynor.

*

Det var en komedi, det var det. En komedi du pius haut comique. Den stora salen strålade av ljus, och från väggarna blickade ärevördiga förfäder ur sina ramar ned på paret vid bordet. De sufto mitt emot varandra i var sin högkarmade ekstol, och bakom Stella Delmonts stol stod en betjänt i rött livré, stram, styv och högtidlig. Det var röda och vita rosor på bordet och höga silverstakar, där ljuset dunkelt lågande151

bröt fram under röda skärmar. Och i höga, slipade glas skummade champagnen.

Stella Delmont lyfte sitt glas.

— Till er välgång! sade hon ceremoniöst; men hennes ögon logo.

— Tack, grevinna de Porcia. Grevens röst var djup och allvarlig, som hade den kommit från ett av de stora familjeporträtten på väggen. Men även hans ögon glänste, som över ett lyckat skämt. De voro två skolbarn, som spelade den stränge väktaren, betjänten, ett spratt. De talade gravitetiskt och cirklat och djupsinnigt om konst och musik och människor. Det var mest han, som talade; hon böjde blott samtyckande, instämmande, sitt sköna huvud.

Men hon tänkte:

»Grevinna de Porcia: det är jag. Mina fötter ha alltid stigit på mjuka mattor eller parkettgolv, och jag har alltid varit road av bildat och allvarligt samtal.»

Tanken berusade henne, och då hon reste sig från bordet och greven förde henne in i salongen, gick hon med långsamma steg och högburet huvud. Men när betjänten sakta stängt dörren bakom dem, kastade greven sig på knä vid hennes stol och kysste hennes händer.

— Stella fjäril, sade han, inte en tråkig adelsdam, inte en ärbar hustru till en trött man: nej, fjäril är du, fjäril, som skimrar, glänser och tjusar en dag...

— »En dag», upprepade hon tyst, och ett vemod, som hon aldrig känt förut, slog som en kylig pust mot hennes panna.

Så log hon igen sitt strålande leende och152

sträckte fram sin ena lilla fot till beskådan och dyrkan. Huden lyste vit under den tunna strumpan; och greve de Porcia grep med sin hand om hennes vrist.

— Se, sade han med ett tonlöst skratt, en sådan hand jag har. Den når om hela din vrist.

— Kanske det inte beror så mycket på att er hand är så bred som på att min vrist...

— ... är så fin, ifyllde han, då hon höll upp med en glimt i ögonvrån. Det påminner mig om något.

Han sprang hastigt upp och in i ett av de inre rummen.

Hon satt alldeles stilla i glad förväntan. Nu skulle den komma, ringen med safiren. Helt säkert hade han anat hennes önskan.

Han kom tillbaka med en ask i handen.

— Blunda! sade han. Blunda riktigt, och när jag räknat till tre, skall du slå upp ögonen.

Hon blundade. Han såg på hennes ansikte. De svarta ögonfransarna avtecknade sig mot den mjuka kinden, och ögonlocken voro svagt blåaktiga, som pärlemor.

Sakta böjde han sig ned och knäppte smycket om hennes fotled.

Hon spratt till; ögonen höll hon fortfarande slutna, men en lysande glans sipprade ner ur fransarna och förgyllde varje drag i ett sken av en stor lycka. Ansiktet skälvde.

Ack, att det också vore en safir, en stor, genomskinlig, gnistrande safir! Så hon skulle dansa då!

— Ett! räknade han med blicken fäst på det skälvande, lysande ansiktet. Ett sådant barn hon var! Han sände en suck av hemsjuk längtan till-153

baka till den tid, då även hans hjärta hade bränt och darrat inför önskningar.

— Två! Inte öppna ögonen ännu, lilla fjäril...

— Tre!

Hon slog upp ögonen; en sekund lågo de som tvenne pärlor i ansiktets sköna infattning; så böjde hon sig ned, leendet blev sällsamt bristande; hon såg på vristen. Ja, där satt ringen: guldringen med den stora safiren.

Hon sprang upp ur stolen, och innan han visste ordet av, hade hon fattat hans hand mellan bägge sina och kysst hans mun. En het, flyktig fjärilskyss, som gjorde honom vild av oro och dov, sorgsen längtan. Han blev stående och såg på hur hon dansade över den gråa mattan. Det var en glädjedans hon improviserade, med nig-ningar och svängar; hon slutade med att ta ett hopp upp i en ottoman, där hon rullade ihop sig som en ung katt. Med en åtbörd bjöd hon honom att ta plats bredvid sig.

— Vi skola inte ha så ljust, sade han.

— Jo, jo, släck inte. Jag älskar ljus... och att se ljuset återglänsa i speglar. Hon stödde sitt huvud mot handen och såg drömmande in i en stor venetiansk spegels hemlighetsfulla glas, i vars stelnade vatten allt blev så underligt avlägset, så smärtsamt overkligt.

»Fjäril», tänkte han passionerat; »du dras mot ljuset som hela ditt släkte, och det skall en gång sveda dina florsvingar.»

En reflexion dök upp för honom och fyllde honom med en stämning, halvt ironi, halvt ömhet. Det skulle aldrig ha fallit honom in att föra denna flicka till biblioteket, där han eljes brukade ta154

emot sina gäster... Nej: här i glittret och färgerna passade hon, för sitt sekundlivs korta tillvaro. Fjärilen kom från puppans natt och köld, och till den kalla och svarta natten skulle den strax återvända; men mellan de bägge mörkren låg minutens yra lek uppe i det ljusa och brinnande.

— Vad tänker ni på? Era ögon bli så allvarliga, och där... Hon lade sin hand smeksamt skyggt på hans panna: ...där blir det så fula rynkor.

Han tog leende hennes huvud: — Tänker då aldrig du, lilla fjäril?

— Ånej, det blir man ful av.

Ja visst; det där hade han ju inte tillräckligt besinnat. Han var en drömmare och filosof, på samma gång som han ej till något pris velat gå miste om en enda rätt vid livets taffel. Intetdera hade förmodligen varit vidare hygieniskt. Han kände sig verkligen ganska matt,

Med en ansträngning reste han sig och njöt med blicken, en gammal erfaren kännares blick, hennes unga skönhet.

— Lilla fjäril, sade han och log litet osäkert. Jag tror, att ditt blod är bryggt av skummet på livets brunn och mitt av bottensatsen. Därför har din tillvaro blivit att fladdra och dansa och mitt öde att sitta med tunga tankar. Men det är inte riktigt rättvist.

Hon rynkade lätt sina sköna ögonbryn. — Jag förstår inte, sade hon.

— Nej, nej, sade han, du har inte massor av gamla förfäder bakom dig, som varit så obli-geanta att testamentera alla sina fel till den siste ättlingen, men packat in sina förtjänster i res-155

bagaget till himlen. Du har en mild Gud för dig själv, mitt barn; jag får vara glad, att Försynen tagit hand om mina förfäder ...

— Så där, ja ... Hennes skratt klingade ut över rummet. — Nu var ni nära att slå ner den där silvervasen. Nej, jag har inga förfäder, jag. Jag har fallit som en liten stjärna direkt ned till gamle père Bouffardier, balettmästaren. Men han har fött mig med socker och vin, förstår ni, och därför har jag blivit så fin. Ni skulle ha sett honom i min barndom, greve, där han struttade sirlig över golvet med mig efter sig som en liten docka i tyll och gas. Och jag har också studerat! Jag har lärt mig, att det viktigaste i livet är att kunna gå på tåspetsarna och att den enda omsorg, som betyder något, är att sörja för att man inte blir för fet... som gumman Marga. Då kan man inte snurra runt själv längre, och så står man där och1 klär andra små skönheter till baletten... Men ännu...

Hon sprang upp och gjorde pose framför spegeln: — ... Ännu är det långt dit. Hon strök utefter sina vita armar

och mönstrade sin hals med belåten min.

Greve de Porcia smög sig fram och ställde sig bakom henne; deras ögon möttes i den stora underliga, frusna vågen. Hennes ljusa ansikte bildade en sällsam kontrast till hans mörka, allvarliga. Det var som två människor, som förts samman från oändligt skilda länder. Hon lutade sig plötsligt bakåt, och han grep om hennes handleder och kysste hennes röda, leende mun.

— Fjäril! viskade han åter. Så lyfte han henne på sina armar för att bära henne in till sig. Hon156

låg som ett barn i hans famn, hjälplös, leende, och sparkade blott litet med den fot, som bar guldringen.

— Safir, mumlade hon: En stor, gnistrande safir.

1 samma ögonblick öppnades salsdörren; han vände sig snabbt om med flickan i sin famn. Och så lät han henne glida ner på golvet, där hon blev sittande, stirrande på en dam, som kommit in i rummet.

Det var en högväxt, ståtlig kvinna, insvept i en blå morgonrock. Hon måste ha sprungit ned från sitt rum, väckt av Stellas skratt. Hon uppfattade alltsammans i en hastig, hånfull blick: ljuset, blommorna, hennes man, som kritvit i ansiktet stod och såg på henne, och den lilla dansösen på golvet med handen hårt omslutande ankelns guldring med safiren.

Kvinnan borta vid dörren stod ett ögonblick orörlig; hennes ansikte uttryckte ett gränslöst förakt. Så vände hon sig om och gick.

Det var tyst i rummet, då hon avlägsnat sig, så tyst som det blir efter häftiga röster. Och

ändå hade ingen sagt ett ord.

*

Några minuter senare smög sig en liten varelse, höljd i en grå kappa, genom greve de Porcias allé, där kastanjernas blommor avtecknade sig som vita, raka ljus mot den gryende dagern. Det var Stella, lilla fjäriln.HÄNDELSER I SOLGRÄND.

Skymningen rasslade sakta ned över Stockholm, lik en ridå som sänker sig efter en burlesk scen. Kungsträdgårdens träd stodo som tecknade i tusch mot det tätnande mörkret, och lyktorna lyste som små kvarglömda solar. — — — Det hade varit en klar kylig höstdag, men den blå skymningen påminde om en vårkväll med minnen och framtidsdrömmar och förkylningar i bakhåll.

Edvin Ordqvist, journalist och kåsör i den radikala veckotidningen »Stenar i stället för bröd», stod obeslutsam i hörnet av Norrlandsgatan och Hamngatan. Skulle han gå upp på tidningen, eller skulle han ga till Klara? Det var nu femte dagen, som han vid samma tid och på samma plats dryftade denna fråga med sitt samvete. Tidningen låg neråt Centralen till, och Klara bodde i Gamla staden. Skulle han uppför Hamngatan eller genom Kungsträdgården ?

Plötsligt sneddade han energiskt gatan, det var den falska vårstämningen, som narrade honom, och väl över på andra sidan marscherade han vidare med raska steg. Det finge gå hur som helst med hans artikel, den kunde han för resten skriva frampå nattkröken.

Nere vid Strömmen tog han färjan över till Gustav III, som i halvmörkret såg ut som en väleducerad maitre d'hötel, som med den ärna-158

blåste gest inbjöd till slottets salar. Edvin Ord-qvist log, han tillhörde nog ändå inte de inbjudna; och om han likväl vandrade ett stycke uppför Slottsbacken, var det därför att han i alla fall skulle till grannskapet. Men varför vek han av till vänster, när han hunnit förbi överståthållarens palats? Det var ju inte riktiga vägen. I tankarna och höstkvällens bedrägliga vårrus gick han galet; eller var det kanske begäret att dra ut på förväntningens ögonblick, som fick honom att göra en krok? Han förirrade sig in i en labyrint av trånga, skumma gränder, bland vilka dock icke fanns den trängsta och skummaste: den som för honom, till och med nu mitt i novemberaftonens tilltagande

svärta, lyste i månad majs skimmer. Hur han gick, kom jian på omvägar ändå till sist fram till den. Det var världens absolut minsta, smalaste och mörkaste gränd. ‚Den heter Solgränd. Den är inte solig. Husen resa sig där höga och sammanklämda, så att de nästan gå ihop med varandra och aldrig annat äu den tunnaste strimma av ljus och himmel kan sila sig ned emellan dem. Men det är, som om de i andnöd kämpade om den strimman och fäktade och armbågades för att klättra upp mot ljuset och solen: och därför heter den kanske Solgränd.

Edvin Ordqvist stannade och stirrade upp mot en enslig stjärna, som glimmade på kanten av ett ljusgrått moln.

— Du min egen älskade drottning! sade han och borrade händerna djupt ner i ulsterns fickor. Han tumlade nedför ett par trappsteg, som tycktes leda till en källare. På en svart dörr stodo med159

sneda, vita bokstäver de kortfattade upplysningarna: »P. Georgin, urmakare, gamla klockor uppköpes.»

En sekund lyssnade han vid dörren efter hennes röst. Om hon inte skulle vara hemma? Tanken bultade till i hjärnan på honom, så att det skym-lade för blicken. Och med ens kom det över honom en känsla av någon förestående olycka. Han vågade inte öppna. Helt säkert skulle hon ligga alldeles vid tröskeln, med slutna ögon och de små älskade händerna stela. Då hördes ett muntert skratt, som skingrade hans olycksaningar.

Han ryckte upp dörren, glömmande att knacka.

*

I verkstaden stod Klara och skrattade, så det klingade åt sin gamla pappa, som med en grön schal bunden för ögonen rusade omkring i rummet. Vid Ordqvists inträde blev det tyst. Klara hörde upp att skratta och såg på honom med ögon, som strålade av återseendets glädje. Edvin tog av sig hatten och stod där tyst med den i handen. De försjönko så i varandras blickar, att båda hoppade till, då urmakarn ropade:

— Vem är det, Klara? Kan du inte ta av mig det här otyget nu?

— Det är Ordqvist, pappa.

Klara skyndade hän och hjälpte honom att lösa upp knuten.

— Klara band den här trasan om ögonen på mig just nyss, svarade urmakarn på Edvins frågande min. Hon tyckte, att jag ansträngt ögonen för mycket, och så kom hon smygande bakifrån och snodde in mitt gamla kranium.160

— Aja, det var allt nödvändigt. Klaras skrattlust kom igen. — Här sitter han i det här lilla hybblet och hårpar och knårpar med sina ur, hela dagen.

— Och rätt som det är, ligger man där. Urmakarns svarta ögon logo vänligt och saktmodigt. — Och då finns det ingen, som drar upp klockorna mer.

Det fanns två ting i Solgränd, som Ordqvist ansåg ligga utanför mänskligt begripande. Det ena var urmakarns sätt att betrakta sin nära förestående död uteslutande som »den tid ingen mer drar upp klockorna», och det andra var, att något så fint och skärt som urmakarns flicka kunde ha växt upp i det där källarsvalget. Hon var rosig och rund i ansiktet, med ett par ljust, ljust blå ögon, som fingo sin enda skuggning av de långa, mörka ögonfransarna. Bredvid henne såg urmakarn ut som en av de skuggor träden kasta en månljus natt. Hans fågelansikte med den tunna, krokiga näsan, de blanka, svarta ögonen och de smala läpparna var gult av en tärande sjukdom, som hans stilla, vänliga leende icke kunde dölja.

— Sitt ner, bäste journalist. Lilla Klaröga, vill du gå efter whisky? Se inte för mycket på varandra, barn! Det är inte på utseendet det hänger. Jaså, ni måste hjälpa henne att ta fram flaskan ? Nåja. Ta nyckeln då, Klärchen; du vet gången till vänster och lilla dörrn. Jaså, lyktan behövs inte. Jag låter dörren stå på glänt då, så ni hitta tillbaka.

*

Ordqvist följde tätt efter Klara, som gick rätt i ljuset från den halvöppna dörren. Hennes nacke161

lyste vit under det mjuka håret. Edvin lät i tankarna smekande händer glida nedför halsens vackra linje. »Om jag

bara vågade», tänkte han. »Om jag bara visste!»

Hon satte nyckeln i den lilla dörren och låste upp. En unken lukt slog emot dem från mörkret därinne.

— Håll upp dörren, är ni snäll, så jag ser, var jag skall ta. Hon gick in; han dröjde utanför.

— Pågen låter drottningen först passera, sade han och behärskade sin åtrå att gå in och hjälpa henne.

Men hon ropade själv pä honom. Det måtte varit något fel på källargolvet, åtminstone tyckte Ordqvist det, när han gick bort till Klara. Det höjde och sänkte sig under honom, så att han måste gå varsamt för att ej ramla. Hon räckte honom whiskyn. Men han urskilde endast hennes arm, och så kom han att fatta den i stället för flaskan. Flaskan föll i golvet, och — äntligen!

Äntligen! Han blev så lugn med ens. Han kände sig stolt och glad som en prins, som tar sitt rike i besittning. Den höga lilla drottning han nu i veckotal nalkats i skygg vördnad låg tätt tryckt i hans famn, en ung, varm, darrande kvinnovarelse, påtagligen utan annan åstundan än att få försjunka i stundens ljuvhet, annan förnimmelse än den av outsäglig trygghet. Efter ett par ögonblick, under vilka världshavets vågor i Solgränd gått höga, viskade hon vid hans hjärta: — Nu är jag din, din, din. Han kunde inte få fram ett ord, pressade henne blott hårdare intill sig.

*

Inne i verkstaden vandrade urmakarn oroligt fram och tillbaka. Så ofta han gick förbi dörren, kastade han en blick utåt gången. Men ljuset lyste endast upp en bit av den; resten förlorade sig i mörkret. På väggen ovanför urmakarns arbetsplats hängde en fotografi av en liten skönhet, som satt uppflugen på ett högt bord och' sparkade med ett par välskapade trikåben. Mäster Qeorgin stannade och såg upp mot det, under det att hela hans ansikte lyste av kärlek. Trogen sin vana när han var ensam, började han tala halvhögt för sig själv. — Det var nog så gott det, att du for, Suzanne. Du skulle inte i längden nöjt dig med verkstaden och ett litet rum nere i en källare, du, Suzanne.

Han log upp mot fotografiet, men det var saktmodig, försynt smärta i hans blick, och han begynte åter mäta golvet med snabba steg. Det hade varit något i Ordqvists blick, när han sett på Klara, som väckt upp gamla minnen. Det var, som om den dammlucka den gamle satt upp för sina minnen plötsligt dragits undan och det förflutna åter strömmade över honom, slet honom med sig, blev honom övermäktigt!

En kväll — för hur länge sedan! — hade han stått och väntat på Suzanne utanför teatern. Hon kom ut från artisternas ingång, omsvept av sin vita pälskappa och med en stor svart hatt över det ljusa håret. Men då han som vanligt ville ta hennes arm för att följa henne hem, log hon honom rätt upp i ansiktet ett skälmaktigt, litet generat leende. »Jag vill vara ensam i kväll, Paul», sade hon, och innan han hunnit göra ens ett försök att hejda henne, hade hon sprungit sin163

kos, och han stod ensam kvar och såg efter hennes lilla gestalt med ett hugg i bröstet.

Var det månader eller år därefter, sotn de en vårkväll stodo i en park och språkade med varandra för sista gången? En lykta sken henne rätt i ansiktet, och hon talade fort och upprört, under det att han undrade, varför hon behövde så, många ord för att förklara något så enkelt som att hon ville lämna honom. Hon måste följa sin stjärna, sade hon; och stjärnan hade tydligen stannat över Amerika. Hon måste resa och han bli kvar, konsten stod över allt på jorden, och konsten var att sprattla med benen och sjunga glada visor. Och barnet? Det kom litet tvekande: Kunde inte han ta ,det till sig — det var ju ett litet minne. — Och så ... Hon kysste honom flyktigt... Och så fick han inte glömma henne alltför snart för en annan.

Då, som under hela sitt liv, hade han låtit tingen glida förbi sig. Han ingrep aldrig, höll aldrig fast något, gick aldrig om någon. Han hade fortsatt med sitt arbete, och när en gång föreståndarinnan för barnhemmet frågat, om han ville ta barnet till sig, hade han svarat ja, och flickan hade kommit. I början hade det varit besvärligt, men nu var hon vuxen och hans glädje: hans glädje och tidsfördriv. Det bästa näst klockorna!

Han hade blivit lämnad vid sidan av den stora stråkvägen den gången Suzanne hade övergivit honom och låtit honom dra försorg om hennes barn med en annan; och under det att han observerade människorna, som gingo förbi, och på sitt vänliga lugna sätt filosoferade över dem, betraktande allesammans som hörande till ett skrå, där164

han aldrig blivit inskriven, upphöjde han sitt yrke till platsen närmast hjärtat, den plats Suzanne en gång ägt.

Där i verkstaden hade timmar, månader och år utmätts av klockslagen, och till sist hade de blivit ett med hans hjärtas slag. Som åren gingo, blev den tanken alltmera rotfast hos honom: »En dag slår icke mitt hjärta mer, och då upphöra också klockorna att gå.» Denna föreställning var lugnande som en god medicin och skilde honom för alltid från stråkvägens människor, vilka klockslagen drevo med piskrapp framför sig för att de skulle hinna en viss sträcka innan mörkrets inbrott. — Jag undrar, sade han till den lilla glada skönheten på väggen, om barnet...?

Steg i gången fingo honom att hastigt vända sig om. Ordqvist kom in i rummet, dragande Klara efter sig vid handen. I den andra höll han en whiskybutelj, vars hals var avslagen och som han måste balansera försiktigt, för att ej de sista dropparna skulle rinna ur.

— Härmed, sade han, i det han bugade sig så högtidligt omständigheterna medgåvo, anhåller jag om er dotters hand.

Urmakarn räddade undan flaskan, innan han svarade, långsamt och värdigt, medan hans blick sökte Klara, som förvirrad och skrattande kramade Ordqvists hand:

— Och vad har ni att erbjuda henne?

— För tillfället ett rum, varmt och gott uppe165

under takåsen, och i framtiden ett slott. Skola vi vänta på slottet, stränge fader?

Urmakarn log: — Framtiden har ibland sagoslott i beredskap ...

*

När Ordqvist och mäster Oeorgin senare sutto ensamma och pratade vid brasan i verkstaden, lade urmakarn sin magra, bruna hand på Edvins arm. — Se på mig, sade han. Det är inte långt kvar, eller hur?

Edvin, som var upptagen av tanken på sin lycka, kände, som om plötsligt något kallt tryckt till om hans hjärta. Eldskenet .kastade flackande dagrar över rummet och över urmakarns ansikte; ansiktet såg slitet och vissaat ut. Tiden hade grävt djupa fåror kring mun och ögon; det skälvde kring munnen, och det var, som om ögonen sågo bortom alltings existens, med en trött, främmande blick.

— Urverket är nött, sade han, pendeln vill snart till ro. Han konstaterade det som ett faktum, och Edvin lade märke till att det lät, som om han talat om en annans bortgång. — För mig, som i åratal gått med dödsfaran överhängande, har den tanken så småningom blivit en vana. Jag vaknar ibland om nätterna och ser döden sitta väntande på en stol vid sänggaveln lik en svartklädd doktor på besök, som för en stund ställt ifrån sig hatt och paraply; och jag har stundom känt mig frestad att tala till denne tyste man och fråga honom om hans hemligheter. Jag tycker om honom. Han är säkert en stor filosof; han måste166

ha skapat en intressant filosofi av århundradenas erfarenheter. Har ni aldrig sett honom?

Ordqvist, vars hela liv varit en kamp för att förtjäna pengar på skriverier, kände plötsligt ett slags blygsel. Nej, han hade aldrig sett sådant. Och här var en man, som satt och gjorde prosa därom alldeles gratis.

Urmakarn fortsatte med ögonen på den stora skuggan vid sidan av kakelugnen: — Tänk er! Denne man, som ser människobarnen i det ögonblick, då de måste ge upp alltsammans, lämna det för den stora ovissheten! Vilka märkliga saker får inte han bevittna; vilka förfärliga tragedier och vilka underliga komedier! Jag tänker mig, att han mången gång ler bistert. Förmodligen, jag tycker om att tänka mig det så, vet Döden lika litet som vi, varför vi blivit till och vad allt detta skall tjäna till. Men han har en överblick av det hela, och när han lägger ihop och

slutsumman börjar växa på hans erfarenheters konto, så förstår han kanske bättre än andra, och kanske han ej dömer så hårt över den, som försatt oss i detta elände och efter vilkens pipa vi dansa, antingen vi vilja det eller ej.

— Jag har aldrig tänkt över detta. Ordqvists ansikte såg i denna stund mycket ungt och mycket oerfaret ut. Det hade också ett generat uttryck. Urmakarn log litet höstblekt, visset.

— Nej, jag kan förstå det, min gosse. Det är så fördelat här i världen, att för somliga är döden en skräck, för andra en vän, och för andra åter är han en skugga, som inte framträder förrän vid livets afton, och då kunna de inte ens observera skuggan, förrän alltihop är över.167

— Men mister inte livet sin glädje för den, som har Döden till vän ? »Det var ett bra uttryck», tänkte Edvin i detsamma han fann det.

I detta nu föll en syn honom i minnet: En tjärn på en ängsplats i skogen, och han själv sittande på en kullstörtad trädstam, njutande av sommardagens värme. Tjärnens vatten glänste grönt, mörkgrönt, som hade det fått färg av den mjuka mossan i skogen. Det var skenbart stillastående, men som en het andning höjde sig ändå ur det. Runt omkring växte ängsull och saftigt gräs, och över vattnet lekte brokiga trollsländor med genomskinliga vingar, som glänste likt guld i solskenet. Luften var uppfylld av ljud: syrsor surrade i gräset, en spillkråka hackade någonstädes, hennes röda huvud skymtade mellan ett par stammar, en ekorre smackade uppifrån en trädkrona. Allt rymdens, markens och vattnets liv tycktes spela samman i en stor symfoni. Det var Livet koncentrerat i ett ögonblick, Döden hade ingen plats där...

Urmakarns röst återkallade Ordqvist till verkstaden: — Nej, det kryddar i stället livets njutning, sade han, och självironien darrade i hans röst. Vänta! säger man till Döden, låt mig stanna och njuta en minut ännu!

Edvin böjde sig ned för att bättre kunna se in i den gamle mannens ögon. — Ni hånar, sade han. Ni har aldrig bett Döden vänta.

Det blev tyst. Så tittade urmakarn hastigt upp.

— Jo, sade han, jag har gjort det en gång, då jag var ung och blodet stod hett mot mitt hjärta. Och han väntade. Nu väntar jag på honom. Rollerna ha bytts om.168

Elden flammade plötsligt upp, och rummet blev helt ljust. En urtavla glänste till borta i ett hörn.

Så låg alltsammans i mörker.

*

Urmakarn reste sig för att tända lampan. I detsamma hördes ett rop inifrån Klaras kammare.

Ordqvist rusade upp och öppnade dörren. Urmakarn kom efter med ljuset i handen. Men inne hos flickan var det åter tyst. Fästmannen gick sakta fram till hennes säng.

— Hon brukar ibland ropa till i sömnen; det är inte farligt, viskade urmakarn.

Edvin stod alldeles stilla och såg på henne. Hon låg och sov trygg som ett barn med handen under kinden. Den andra armen låg bar ovanpå täcket. Det ljusa håret smög sig fuktigt över hennes panna, och ögonfransarna skuggade kinden. Munnen log ännu vid minnet av den första kyssen.

En stund stodo de båda männen och betraktade flickan. Urmakarn skuggade med handen för ögonen. Nere vid sänggaveln satt Döden väntande, lik en svartklädd doktor på besök, som för en stund ställt ifrån sig hatt och paraply.BILDERUNDER EN FLORENTINSK MADONNA.

Varje dag besökte Caterina Fontebono mässan. Högrest och rak, följd av folkets blickar, gick hon långsamt uppför gången. Det var något av lilja från Fiesoles sluttning över henne. Det var också något av ung florentinsk riddersven. Den smärta och ändå kraftigt byggda gestalten, nackens veka och likväl stolta linje, och så ögonen! Fasta och klara ögon, lugna, vilande och rofyllda, trots det ömma, inifrån milt brännande uttrycket i dem. Det var, som om de skådat till botten av tingen och där funnit sanningen: den sanning, som ger frid och inför vilken

all oro försvinner. Caterina Fontebono såg sig aldrig om, tänkte aldrig på folkets blickar. Caterina Fontebono gick högrest och rak fram mot altaret.

Däruppe brunno de höga vaxljusen, och framför dem rörde sig korgossarna i sina vita och röda dräkter som i en rytmisk dans. Då och då ringde en klocka, av och till svängdes rökelsekaren, och med sjungande röst psalmodierade prästen bönerna och de heliga orden. Den lilla kyrkan fylldes av vällukt. Som en fin, tunn dimma steg rökelsen under de mörknande valven. Den sövde sinnena, beslöjade blickarna, stillade tankarna. Och Caterina Fontebono bad. Hennes172

långa, smala fingrar följde outtröttligt rosenkransens bleka stenar. Men den som lyssnat till henne skulle endast hört ett namn. Hon upprepade det för varje vit rosensten, hon viskade fram det med blundande ögon.

»Caterina Fontebono är flitig i att bedja», sade människorna om henne. »Och stora föräringar gör hon kyrkan. Hon måste vara en god troende!»

Kanske var Caterina Fontebono det även. Hon trodde på under. Alltsedan hon var liten hade hon burit på denna hemliga, stilla längtan efter underverk. Företeelserna, sådana de syntes i vardagstillvaron, det vanliga livet, sådant de jämnt flytande veckorna visade henne det, allt det föreföll henne alltför grått, alltför litet besjälat, för att vara det riktigt verkliga: det som framskapats av ett intet i tidernas morgon, den Högstes förkroppsligade tanke. Bakom tingens skenbara trivialitet måste finnas dolda under: under, som skulle springa upp som friska källor för den som kunde föra en slagruta.

När så mässan var slut och Caterina Fontebono kom ut ur kyrkan, låg hela slätten framför henne badande i solen. Långt borta vid horisonten gingo bergen i blå vågor, doften av narcisser och alla vårens blomster sändes mot henne med vinden; och i luften dansade som det finaste guldstoft mot den ljusa himlen. Och det var där, bortom de blå bergens vågor, som den man bodde, vilkens namn Caterina Fontebono viskade under mässan. Ibland när hon stod och spejade hän mot detta avlägsna, brukade hon mäta med blicken, hur stort avståndet var emellan dem. Han skulle rida i galopp en gång över fälten, det173

var icke något tvivel därom, och på långt håll skulle hon se hans resliga gestalt och hans vita häst.

Ända sedan barndomen hade det varit bestämt, att de skulle gifta sig med varandra. Som helt små hade de lekt tillsammans inne på gårdens svarta och vita marmorstenar i hennes faders palats. Så hade de skilts åt, då han hade blivit page åt en riddare på en borg långt borta vid havet; men när de efter långa tider åter träffades, hade de upptäckt, att de alltid älskat varandra. Båda voro de unga och vackra, och om ett år skulle han föra henne som brud till sitt slott på andra sidan de blå bergen. Det var därför hon med denna längtan i blicken spanade ut mot horisonten; och det var därför hon alltid viskade hans namn i sina böner.

I en alkov inne i kyrkan stod jungfru Marias bild. Där funnos alltid doftande blommor, och vaxljus brunno dag och natt, upplysande gudamoderns drag. Den heliga bilden var behängd med kedjor, ringar och dyrbarheter; ty det var sed, att den som kom långväga ifrån för att bedja till madonnan offrade ett smycke för att hylla och vinna henne. I själva verket liknade hon en grannlåtsdocka, där hon stod och nära på tycktes digna under sin tunga stass; men Caterina Fonte-bono såg endast den goda himladrottningens hult strålande och hugsvalande anlete. Hon knäböjde varje dag framför hennes kjortelfåll. För henne rymde himlen endast ett ljust kvinnligt väsen, som förlät allt människokötts vilsna steg och kallade alla förirrade till sitt blödande och värmande hjärta. Modern, som tröstar sitt barn, var för174

Caterina Fontebono symbolen för den himmelska kärleken, som renar och bygger sig över den jordiska. I skenet från madonnans milda ögon blev världen förunderligt lätt att leva i. Att färdas genom livet i detta sken var som att gå på en spång över ett bråddjup, med ett högt skrank på bägge sidor om spången, så att bråddjupet ej syntes: rädslan för djupet därnere blev en omöjlighet. 1 denna tro fanns ingen svindel inför det ofattliga: allt var fattbart, mänskligt och gott.

Då utbröt ett inbördeskrig i den trakt, där Caterina Fontebonos älskade bodde. Folket, som länge lidit av svält och förtryck, reste sig, belägrade borgarna, skockade sig utanför murarna och hotade att nedgöra varje adelsman i

nejden. När Caterina Fontebono fick bud om detta, dröjde hon i timmar på knä framför madonnan och bad. De mörka ögonen tycktes uppfylla hela hennes bleka ansikte. Hon bad i stor ångest. Och hon tyckte sig känna, hur hennes böner likt Abels eld stego rätt upp mot himlen.

Dagarna förgingo. Allt mera oroande voro underrättelserna från andra sidan bergen. Nu hade de intagit en riddarborg, hette det en dag. De dödade alla, som kommo i deras väg, ljöd det en annan. De plundra slottets salar, förstöra konstverken, dricka sig druckna av vinet i källrarna, lät det en tredje.

Caterina Fontebono bad alltjämt. Men plötsligt kände hon det, som om hennes böner icke längre nådde fram. Det var, som om ett stort moln lägrat sig mellan henne och himlen. En afton, då hon kom ut från vespersången, såg hon rökpelare stiga upp mot den klara luften bortom bergen. Det var175

riddarborgarna, som brunno. Hela den natten låg Caterina framför madonnabilden och bad i tiggande böner. Hennes själ klängde sig fast vid undret. Madonnan skulle låta det undret ske, att hennes älskade skonades. Lågorna hade ännu ej omvärft hans borg. AAadonnan måste rädda honom, därför att han var den ende man i världen, som hon någonsin älskat. Hon såg upp mot bilden, och i skenet från vaxljusen tyckte hon med ens, att den heliga modern log. I detta leende låg en avvisande ömkan. Nu började det bli till visshet inom henne, att hennes böner hamnade i det tomma intet. Denna föreställning var förfärlig. Hela de långa sohnättade dagarna, då hon satt inomhus, lutad över sin sömnad, såg hon för sig madonnans leende. Det förföljde henne överallt, kvalde henne, pinade henne. Och i det lidande, som hon förnam av detta egendomliga leende, som hon ständigt såg framför sig, spirade så småningom en sällsam tanke. Tänk om den hulda, hugsvalande himladrottningen i själva verket icke fanns till? Om den milda gudamodern blott var en vacker legend, en saga, som hon hört berättas, när hon var barn? Vad då? Ja, vad då? Hon upprepade den besynnerliga frågan åter och åter.

En värmeskälvande dag kom ryktet, att det vilda folket på andra sidan bergen närmade sig Florens. Den kyrka Caterina besökte låg utanför stadsmuren. Vid mörkrets inbrott gick hon dit. Hon vandrade som i en dröm, och då hon föll på knä inför madonnan, sände hon en skygg blick upp till hennes ansikte. Ansiktet log alltjämt sitt egendomliga, avlägsna leende. Allt Caterina Fontebonos forna fromma mod vaknade nu och176

klädde sig i rustning till kamp. Hon kämpade som en ung riddersman för att jaga bort detta eviga skrämmande leende och för att åter frambesvärja den milda glans, som förut stilla lyst på dess plats. Hennes själs tapperhet och adel stredo mot vanvettet i hennes syn. Till slut förföll hon i en dvala, i vilken hon blott beständigt tuggade samma maktlösa tankes ord. »Undret, undret skall ske. Undret, undret —–-»

Då en av den nya solens första strålar letade sig in under valven, rycktes porten upp och en liten gosse kom inrusande i kyrkan. Vid åsynen av Caterina Fontebono ryggade han tillbaka. Hon hade rest sig och såg förundrad på honom med sina svarta ögon.

— Donna Caterina, ropade han högt, skynda er, de äro på väg hit mot kyrkan. De ha bränt alla borgar och dödat all adel därborta; nu draga de hitåt och ärna här göra detsamma. Skynda er, om ni ej vill dö!

Och han sprang ut ur kyrkan och lät den tunga porten med en hård skräll slå igen bakom sig.

Då vände sig Caterina Fontebono mot madonnan. — Han är död. Min älskade är död, sade hon med blixtrande ögon. Var är undret jag bad dig om, jungfru?

En liten solstråle blixtrade till på en ked av kostbara stenar, som var fästad omkring den heliga moderns handled. Caterina Fontebono var med ett språng framme och slet av keden. Hon slungade den i golvet, så att den brast; därpå trampade hon på den. Hon var utom sig av vrede. — A, å, flämtade hon. De ha bedragit177

mig. De lia lovat mig himmel och salighet. Och detta---detta---

I raseri kastade hon sig över madonnabilden och ryckte av den dess prydnader. Mitt i sin stora förvirring kände hon dock klart, att hon samtidigt rev bort skranken, som skyddat henne från att se bråddjupet. Hon aktade nu intet därpå, att en skara beväpnade män som ett stormande hav bröt fram emot kyrkan. Ett målat fönster, föreställande Sankt Antonius, krossades, så att skärvorna yrde nedför väggarna. Utifrån hörde hon slammer av

lansar, bultande av yxor, hest mummel av förbannande röster.

Ett oändligt lugn hade med ens kommit över henne. De stora svarta ögonen brunno med sin gamla starka och trygga glans; men denna glans återspeglade nu det starka trotset och den säkra vissheten om undergången. — Skall jag dö, skall du det också, sade hon. Och så lyfte hon madonnan, och hållande henne över sitt huvud sprang hon stolt och hög i sin adliga dräkt rakt ut i hopen av råa sällar. Solens strålar träffade henne i ansiktet och bländade henne. Ett vasst spjut trängde in i hennes bröst, och hon störtade till marken. I detsamma hon föll, kastade hon madonnan framför sig. Men den heliga jungfrun splittrades ej mot marken. Hon låg där och log mitt i solskenet.

12. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.MOT DET ÅTERVÄNDANDE LJUSET.

Slätten ruvar i mörker. Det är, som om en jättegestalt gått förbi och lämnat sin skugga bakom sig. Från fjärran mullrar havets dån. Det är, som om en väldig flock vilda hästar travar fram, men av en osynlig makt hindras att komma vidare.

På denna slätt har i natt en man rett sig ett viloläger. Han ligger stilla, tryckt mot marken, och stirrar med vidöppna ögon ut i mörkret. De äro riktade mot det håll, varifrån havsdånet kommer, ty där skall solen gå upp.

Det hade varit omöjligt att tränga längre. I timmar hade han snubblat fram i detta tätnande dunkel, lik en blind, som sträcker rädda, trevande händer framför sig för att skydda sig mot de svarta rymdernas försåt. Omsider hade en stor ängslan överfallit honom, en hisnande ångest att måhända allt himmelens ljus slocknat, att det aldrig mer skulle bli dag. Molnens skockade massa tycktes sänka sig allt närmare jorden, som en hjälm av järn, en hårt åtsnörande tvångströja, för att kväva varje andning i sin strypande omfamning. Då hade mannen kastat sig ned på marken och blivit liggande orörlig.

Han var ännu ung, och han hade icke vant sig vid vila. Det hade ej funnits många raster på179

lians tillvaros tillryggalagda väg. I hastigt, muntert tempo hade hans korta liv tumlat fram,, och allt som därunder fängslat och fyllt hans sinne hade gällt de människor och föremål, som susat förbi honom i nuets brådskande färd. Då han någon gång hade ägnat längre bort liggande ting en flyktig sekunds uppmärksamhet, hade dessa föreställningar varit lika de såpbubblor, som man blåser mot solen: lätta, skimrande i regnbågens färger och förintade av en vindil.

Men i mörkret blåser man inga såpbubblor. Inne i dess stigande flod går det ej att leka. Mörkret är ett skrämmande tomrum, uppfyllt av skräckinjagande skepnader, mot vilka man måste försöka att värja sig! Tankar han aldrig förut tänkt borra sig nu in på mannen. De äro som en flaxande skara av svarta fåglar från det okända, vilkas klor isa Fasa och vilkas vingslag brusa Ohygglighet. Han kände, hur han föll, föll i en brunn, utan botten, utan väggar, utan gränser.

Fruktan förlamar, Förfäran gör stel. Men tankarnas klodjur fortsätta att klamra sig fast, medan deras fjädrar klibba mot kallfuktig hud. Näbbarnas knivar arbeta; de gräva, de slita. Och plötsligt förstår Ljusets yra barn, att han nu kommit in i ett liv, som är motsatt det dagklara, som var det enda han hittills känt, men som är lika verkligt, blott bräddat av en mycket tyngre verklighet.

Han hade varit en liten eländig uppblåst docka, som trott sig vara något, där hon tittat ut på världen bakom dockskåpets blänkande glas och dockvagnens lustiga suffletter eller försiktigt burits omkring på ömma, kärleksfulla armar. Han180

hade varit ett vekt flarn, som kastats hit och dit av banala ödens varsamma vindar och medelmåttiga händelsers skonsamma nyckfullhet, men aldrig långt, aldrig ut i något riktigt obekant. Han hade litat sig till människoord och till former, knådade av människohänder. Skild från allt detta, var han nu värnlös som en insekt i ovädret och slagregnen. 1 den allra första ungdomen hade han visserligen bestått sig med vad de kallade för »världsåskådning». Han hade till och med undan för undan haft flera stycken. Än hade han suttit bland andra ynglingar, som rödkindade och ivriga lyssnat till gråskäggiga lärde, vilka haft mycket att förtälja om »alltets

ursprung», »utvecklingen» och »framåtskridandet», än hade han anammat av andra, kanske lika kloka mästare frammässade mystiska evangelier om »världsriket» och »världsanden»; en tid hade han till och med uppriktigt ansträngt sig för att låta sig övertygas av vetenskapligt bevisade teorier om »reinkarnationen». Men allt detta låg nu åratal tillbaka. Allt det där hade han hängivit sig åt eller tummat på, därför att det på ett angenämt sätt kittlat hans intelligens; men senare hade han skrattat däråt, och på de sista åren hade han funnit, att det var lika onödigt att ha en bestämd tro som att varje stund tänka på att man kunde dö.

Men nu, när mörkret omvärver honom och de vassa klorna söka mot hans hjärta, känner han med ens dödens närhet. Om det nu skulle bli slut, alltsammans! Om han skulle slockna och bli ett med mörkret omkring sig! Vad hade det hela tjänat till då? Hade det icke varit ett marknadsgyckel, iscensatt av någon oerhörd, sarkastisk och181

ondskefull makt, som roat sig med detta dramatiska experiment, som han själv en gång roat sig med att bolla med kvasifilosofiska termer?

Det föreföll honom, som om en gigantisk Någon, ett måttlöst Något, satt därute i mörkret och log ett illparigt löje mot honom. Det kom närmare; det trängde på. Han kände något ludet sticka sin kind, en flåsande andedräkt bränna den; så viskade en skrockande röst i hans öra:

»Nu har jag låtit dig hoppa omkring här en tid och sträckt ut linan, som hållit dig, så långt som möjligt. Nu drar jag in henne. Nu är det slut med nöjet, och du skall vara snäll och tacka — och så dunsta av.»

Då vaknar ett häftigt raseri hos mannen. Han mödar sig att i sitt liv leta upp något av värde, något, som ej förtjänar att bara avspisas av detta illpariga löje. Men hur han letar, finner han intet. Inför detta grymma leende vissnar och skrumpnar allt. Från handlingar, som han utfört och som andra ansett vackra, rycks masken undan, och de visa nu en vederstygglig uppsyn, vari Den Leendes eget bistra hån grinar mot honom. Och gärningar, som han själv varit stolt över, falla torra samman till stoft. Förtvivlad slår mannen händerna för ansiktet.

Då: vad är det? Han hör ett ljud som av en galopperande häst. Är det fortfarande vågorna, som smattra mot stenarna? Han sätter sig upp. Nej, detta ljud kom ej från stranden, det kommer från motsatta hållet. Det är verkligen en vild häst, som spränger galopperande över slätten. Instinktivt vänder han sig om, som ville han i all sin vanmakt bjuda våldet spetsen. Hovarna klappra182

mot marken. En skräck, outsägligare än förut, griper honom. Hästen kommer rätt emot honom: den skall sparka honom till döds. Han kan icke fly, icke försvara sig. Han är en prisgiven, maktlös människa mitt på en stor slätt, med ihavet bakom sig och mörker omkring sig. Detta att han ej kan värja sig mot denna framstormande fara håller på att göra honom galen. De galopperande hovarna komma allt närmare. Mannen skakar som i feber, och stora svettdroppar rinna över hans ansikte. Nu är hästtrampet helt nära; och plötsligt stryker en stor tung djurkropp tätt förbi honom.

Han ligger nedhukad mot tuvorna och lyssnar, till dess ljudet försvinner i det avlägsna.

Tankarna, som hade schasats undan av den överhängande, omedelbara faran, komma nu tassande tillbaka. Men deras fötter ha blivit mjukare; de ha dragit in klorna.

»Varför var jag rädd?» tänker mannen undrande. »Varför var jag rädd att mista detta liv, som jag nyss måste utdöma som värdelöst?»

Och åter möter honom detta osläckliga leende, som aldrig tycktes vilja glida bort. Men det syntes honom nu ha fått en ny, på en gång mildare och större innebörd.

Han tänker på de människor han känt och ser dem med ens i ljuset från detta eviga leende. Och när han ser dem så, tycker han sig plötsligt skönja något hos dem, som han aldrig förr 'lagt märke till.

Det var ångesten, som lurade i blickarna. En hemlig, lurande ångest att stigen de gingo på skulle ta slut, att lågorna skulle slå upp ur marken, att detta något de ej kunde ge namn åt skulle183

ohöljt träda fram. Och han varsnade, hur de likt barn grepo efter leksaker för att, om också endast för en minut, kunna glömma. Han såg, hur de i detta sitt begär att glömma fyllde världen med människoverk: människoverk, danade efter olika ideal, men alla framvuxna ur deras undermedvetna jag och kanske en gång skådade i tidernas begynnelse.

Olyckskamrater med förtvivlan i blickarna, men glada visor på läpparna! Då och då uppstod en profet, ett sanningens vittne, och avslöjade för dem i klara och vältaliga ord, hur ändamålslöst och tomt deras absurda liv var. Men de störtade profeterna och stenade vittnena; sedan levde de vidare som förut. Och utan att de själva visste det, eller fastän de visste det, var det denna meningslöshet, denna kamp för att glömma, som förde deras släkte framåt.

Hela detta sega, sega, outtröttliga och oförbränneliga liv, som de aldrig ville släppa taget på och aldrig heller kunde göra det, därför att det var samma liv, som levde inom dem själva, det var just denna kamp! Det kämpade för att fortsätta sig självt, ehuru det därunder slet ut sig självt. Det kämpade mot verkligheten och skapade därunder verklighet. Det kämpade av en nedlagd drift, starkare än förnuft och känsla; det kämpade mot dessa, men lyfte dem därunder till det sublima. Det kämpade lönlöst mot den övermäktiga döden, men kämpade ändå, därför att dess eget väsen var »kamp». Kunde åsynen av ett sådant skådespel mötas annat än med ett löje av ömkan? Men mot vem eller mot vad måttade detta leende? Det föreföll nu mannen, som om184

den Okände, Betraktaren, som log inne i dunklet, ynkade sig över sig själv och som oin hans leende var smärtsamt och blandat med beundran för människornas hjältemod och hopbitna trots, för deras heroiska och hårda kamp i mörkret.

Länge ligger han stilla med ansiktet riktat mot slätten. Han märker ej, att gryningen redan brutit in bakom honom. Långt borta över hedarna upptäcker han så en darrande ljusfläck, som växer och tilltar i styrka; han vänder sig då om och ser, att det dagats över havet.

En skär, dansande stråle spritter över dess grå yta och tränger som en vass pil ända fram till stranden, strax därpå följd av tusentals andra pilar, alla ljusröda, skälvande, purprande vattnet, som om de nyss genomborrat ett hjärtas ådror; och så rullar det väldiga flammande klotet upp på himlen. Efter det svarta mörkrets herradöme synes världen dubbelt skön, dubbelt fylld av ljus, glädje och färger, dubbelt lågande i den över-stömmande, bubblande livssaftens röda prakt.

Några måsar, som suttit på klipporna, lyfta och flyga rakt mot solen; deras vingpennor gnistra som blodstänkta mot morgonskimret.

Mannen reser sig och går med lugna steg mot stranden. Även i hans öga, vars blick fått djup av den genomlevda nattens skuggor, brinner en åter-glans av den uppgående stora stjärnan.PRINSESSAN SOLA OULLS FOTSPAR.

Det var en gång en liten prinsessa, som hette Sola Gull. Hon bodde i ett stort, vitt marmorslott vid stranden av ett blått hav, och i slottets trädgård växte året om de härligaste blommor; ty det var i sagans land. Av alla de sköna blommorna, bland alla rosor, hyacinter, gladiolus och orkidéer, älskade Sola Gull mest blåduvan. Den växte som en väldig buske runtom solvisaren mitt i trädgården, ty för att leva måste den bada i solsken. Dess blad voro mörkgröna som ekar i skugga, men blommorna liknade duvor beredda till flykt och voro blå, blå som himlen, blå som havet, blå som prinsessan Sola Gulls glada ögon.

Sola Gull brukade gå omkring tyst beundrande bland alla sina blommor. Hon kunde vandra fram och åter i rosengården, plocka famnen full med röda, vita och gula rosor och sedan lägga sig ned vid den silverklara bäcken, som flöt genom parken, och låta rosenblad efter rosenblad virvla utefter vattnet som lustjakter.

Hon kunde också sitta långa stunder i skymningen på någon undangömd plats av trädgården, där nattviolerna voro spridda som solfläckar över den täta gräsmattan. Hon satt där med korslagda ben som en liten Buddhabild, framåtlutad och med186

ögonen fästa på deras doftande blommor. Ibland somnade hon in av den starka doften och vaknade igen, då månen stod högt över hennes huvud och nattviolerna i dess sken förvandlats till underligt förvridna skålar av alabaster, fyllda med genomskinligt ljus.

Hon hade namn på alla astrarna, som växte i långa, raka rabatter. De mörkgredelina voro alla hennes tanter. Där var en stor gredelin, som växte i ett hörn av rabatten som en riktig hörnsten. Det var gudmor Eulalia — gudmor Eulalia, som alltid ville inbilla pappa kungen, att Sola Gull nu, sedan hon blivit sjutton år, själv borde sy och spinna tyget till sin vita silkesklänning. Men pappa kungen bara skakade på huvudet och viskade till Sola Gull:

— Spring ut, lilla Sola Gull, och se, om du kan få fatt solstrålarna därnere på den vita muren!

Då flög Sola Gull i väg, själv lik en solstråle med sitt gyllene hår och sitt ljusa ansikte; men gudmor Eulalias mun snörptes ihop som en sypåse, och hon riktigt skrockade av förargelse, tills hon blev röd i kinderna som kalkonen .ute i hönsgården.

Bland alla andra blommor var lilla Sola Gull tyst och tankfull, men vid solvisaren lockade henne blåduvorna att prata. Det var inte så, att de talade själva, men Sola Gull .förstod dem så väl ändå, och hon blev glad, så snart hon på avstånd såg deras blå vingar. Hon visste, att de förr hade flugit vida omkring utom slottsmuren och sett allt det underbara, som Sola Gull endast uppfångat en skymt av en gång genom ett hål i187

muren; och hon fantiserade i timtal för solvisaren om vad de blå duvorna hade upplevat, innan de slagit sig till ro.

Det man inte sett, ligger alltid sol över. Därför föreställde sig Sola Gull världen utanför slottsmuren som en stor, bred, vit flod, varöver solskenet darrade i tusen reflexer och utefter vars strand de skönaste blommor växte. Och var dag sträckte hon längtande ut armarna efter denna värld.

Det var en förmiddag, som Sola Gull stod vid blåduvorna och pratade. Hon hade mycket att tala om. Prins Archibald från andra sidan havet hade sänt ett drakskepp över till prinsessan Sola Gulls far, och drakskeppet hade varit lastat med de underbaraste juveler; ty han hade hört ryktet om Sola Gulls skönhet, och nu ville han vinna henne. Men kungen hade sänt skeppet tillbaka med den hälsningen, att om prinsen ville vinna prinsessan, skulle han komma själv. Det var detta Sola Gull talade om för blåduvorna, och då och då skrattade hon ett litet gäckande, ,spefullt skratt.

— Prins Archibald, prins Archibald, sade hon, tycker ni inte, att det namnet låter som en fnysning, en fnysning av en stor och väldig springare ? Och så skrattade hon, så att den lilla gullkronan på hennes hjässa åkte på sned.

Uppe på himlen ovanför slottsmuren seglade ett moln: ett moln, som såg ut som en svan med sträckta, singlande vingar. Sola Gull tittade upp, och hennes lilla ansikte blev så allvarligt. Hon sträckte armarna mot molnet. Hon glömde det med juveler lastade skeppet och glömde prinsen på andra sidan havet, och hon ropade:188

— O, att få segla däruppe i det blå! O, att få segla däruppe i det blå!

Då hörde hon bredvid sig ett ljud, som lät som en väsning, och när hon tittade åt sidan, fick hon se, hur en av blåduvorna blåste upp sig och fyllde sig med luft; och inför Sola Gulls förvånade blickar svällde den och svällde, tills den blev en stor blå riktig duva, som bredde ut sina vingar och hoppade ned på gräset.

— Nu flyger jag ut i vida världen, sade duvan. Sätt dig upp, lilla Sola Gull, så skall du få vara med om en kunglig färd.

Och Sola Gull satte sig gränsle över duvans rygg, och duvan sköt som en .pil upp i luften och ut i vida världen.

— Oj då, sade Sola Gull, då hon kommit en bit upp i luften, nu tappade jag mina .små gullskor!

Men duvan hörde inte, utan flög snabbt och tyst vidare.

•

— Vad kan det vara, som flyger däruppe i det blå? sade prins Archibald. Han stod i fören på sitt drakskepp och

höll blicken fästad på den blå duvan i luften.

— Så egendomligt! Det är en blå fågel, mien på dess rygg glänser det som guld.

Det var Sola Gulls gyllene hår!

Men drakskeppet närmade sig nu stranden, och prins Archibald fick brått med att speja efter prinsessan Sola Gull. Kanske stod hon i något av slottets fönster och beundrade hans stolta skepp. Han steg i land och gick raskt in i slottets salar.189

Därinne i den stora spegelsalen sutto konungen och drottningen på sina troner, och på drottningens ena sida satt gudmor Eulalia i violett sidenklänning. De hade tråkigt. Konungen hade sedan frukosten gäspat tjugu gånger, ja noga räknat var det tjugutre. Den lilla söta hovfröken Olitt Lalà, som helt städat satt jned sitt guld-sticksbroderi nedanför tronen, hade fört räkning däröver.

Nu slogos dörrarna upp, och prins Archibald trädde in. Kungen ruskade kronan tillrätta på huvudet, och drottningen spratt upp och såg sig yrvaket omkring. Prins Archibalds blick sökte prinsessan Sola Gull; men han mötte endast gudmor Eulalias sura ögon.

— Välkommen, min högt värderade frände, hälsade kungen högtidligt.

Prinsen bugade sig. Han var vacker i sin vita, pärlstickade dräkt, och drottningen betraktade honom med vänliga blickar.

— Högtärade farbror, svarade han lika högtidligt, jag kommer för att begära prinsessan Sola Gulls hand.

— Sola Gull är aldrig, där hon ^skall vara, mumlade den surögda violetta.

— Låt oss strax gå ut och Jeta efter henne i örtagården, sade konungen hastigt; ty han älskade ej gudmor Eulalias inlägg i samtalen.

Och så gingo de alla ut för att söka prinsessan Sola Gull i blomsterträdgården. De gingo i en lång rad. Först den stolte och högväxte prinsen, vars ögon voro som blå stjärnor, efter honom kom kungen med kronan på ,sned och med små hastiga, vinglande steg, därefter svävade190

drottningen fram i sina högklackade skor och med huvudet lutat åt sidan som en trött och utblommad vallmo, därefter rultade gudmor Eulalia, ,som var tung som ett bykkar och vars violetta sidenklänning i förbifarten sopade med sig sand och blommor om vartannat, alldeles som en riktig sopkvast; men sist på vördnadsfullt avstånd trip-pade lilla Qlitt Lalà med sitt pärlsticksbroderi i ena handen och en påträdd nål1 i den andra. De sökte i alla vinklar och vrår. Gudmor Eulalias släp sopade över både rosor, hyacinter, gladiolus och grässtrån, men ingen, ingen Sola Gull i vit silkesklänning och med små gullskor på fötterna stod att upptäcka!

Så närmade de sig solvisaren och blåduvorna. På långt håll såg prinsen något glänsa i gräset, och han påskyndade sina steg. När de kommo dit, blevo de stående i en ring .alldeles häpna. Prinsen, konungen och drottningen, gudmor Eulalia och lilla Glitt Lalà, alla stirrade de med förundran på Sola Gulls små gullskor, som stodo ordentligt bredvid varandra, som de brukade stå vid hennes säng om natten.

Prinsen föll på knä. Han tog först den ,ena lilla skon, sedan den andra i händerna och betraktade dem förtjust.

— Prinsessans gullskor, sade han och kysste dem andaktsfullt.

— Prinsessans gullskor, eftersade i tur och ordning konungen, drottningen, gudmor Eulalia och därefter lilla Glitt Lalà.

Men var fanns prinsessan själv? Blåduvorna rörde sig orohgt viskande mot varandra, men ingen hörde dem, ty alla pratade på en gång.191

— Kanske hon har gitt till hönsgården, sade kungen och antog en praktisk uppsyn. Kanske hon har tagit av sig skorna för att inte smutsa ner dem.

— Kanske hon har klättrat upp i ett träd, viskade drottningen och ryste, ty själv hade hon aldrig lyft sitt fina ben så högt som för att stiga upp på en stol.

— Kanske har hon trillat ner i en brunn, muttrade gudmor Eulalia, och hennes röst var alldeles grötig, så upprörd var hon.

Lilla Glitt Lalà skulle just till att påpeka, att det inte fanns någon brunn i närheten; men hon vågade inte, hennes fina ögonbryn drogo sig endast tillsammans, till dess de bildade ett vågrätt streck över ögonen.

Prinsen slog plötsligt ihop händerna, så att alla hoppade högt.

— Prinsessan har flugit upp i himlen på en blåduva, ropade han. Just när jag landade med mitt drakskepp, såg jag en blåduva uppe i luften, och det glänste som guld på hennes rygg.

— Det var Sola Qulls gyllene hår, viskade Glitt Lalà.

»Prinsessan har flugit upp i luften!» — »Prinsessan har flugit upp i luften!» — »PrinsessanJiar flugit upp i luften!» Och konungen, drottningen och gudmor Eulalia vredo på huvudena som ugglor för att upptäcka Sola Gull. Men blåduvorna viskade, så att det lät som suset av många fåglars vingslag, och lilla Glitt Lalà nickade.

Prinsen stoppade på sig de små guliskorna.

— Jag skall söka igenom trädgården en gång till, sade han och gick bort över sandgången.192

Han kom fram till den silverklara bäcken, och där lade han sig ned för att dricka. .Men då han lutade sig över vattnet, ryckte han till, och ,bäcken skrattade honom rätt i ansiktet ett silverklart, uppsluppet skratt. Det var inte sin egen bild han mötte i bäcken. Det var ett ljuvt flickansikte med glada ögon och en leende liten mun och så vackert som endast Sola Gulls ansikte kunde vara, ty ingen annan än hon hade någonsin lutat sig över vattnet; och därför hade hennes bild också så troget bevarats där.

När prinsen efter en lång stund åter reste sig, strålade hans blå ögon av både glädje och längtan.

— Nu, ropade han högt, måste jag finna prinsessan Sola Gull, vilka mödor det än kan komma att kosta mig, ty aldrig förr ha en så vacker flickas ögon lett emot mig.

Ur konungens stall hämtade man då fram en vit springare, vars betsel var av guld och i vars man dyrbara glänsande stenar voro inflätade. Och prins Archibald svingade sig upp och red ut i vida världen för att söka prinsessan Sola Gull; men konungen, drottningen, gudmor Eulalia och sist lilla Glitt Lalà gingo sorgsna tillbaka in

i slottets stora spegelsal.

*

Högt, högt uppe i det blå gick Sola Gulls kungliga färd. Luften var så lätt att andas, och hon badade i den ljusa, rena etern, som omgav henne på alla sidor. Men till sist kom solen .så nära, att dess strålar bländade henne. Då kröp hon ihop på fågelns rygg, borrade sina små händer djupt193

ned bland mjukt dun och fjädrar och lutade sig fram för att se ned. Först kunde hon ingenting urskilja, utan såg bara som ett gult stoft överallt och trodde, att solen alldeles tagit synen från henne. Men när blåduvan sänkte sin flykt, varsnade Sola Gull en ändlös öken. Det var bara sand och sand, så långt ögat kunde nå, och över öknen skred en karavan. Sola Gull hörde förarnas gälla rop och kamelernas skrik, där de drevos framåt i den kvävande värmen.

Var fanns nu den breda, vita floden, varöver solskenet darrade i tusen återspeglingar, och var voro de sköna blommorna utmed dess friska stränder?

Sola Gull spanade åt alla håll, till dess hennes ögon tårades av ansträngningarna.

Men då hon ingenting förmådde upptäcka av vad hon sökte, blev hennes missräkning så stor, att hon började

snyfta högt. Hon gömde ansiktet vid blåduvans hals, och hennes tårar föllo så häftigt, att fågeln började känna sig skrovlig i halsen.

— Vad är det, lilla Sola Gull? frågade blåduvan.

— Var är den breda, vita floden? snyftade Sola Gull.

— Den breda, vita floden? upprepade blåduvan. Det här är en öken, lilla prinsessa. Här finns inte något vatten, bara sand och torka.

Sola Gull såg åter ned. Häruppe i luften var svalt och skönt, men hon tyckte så synd om dem, som färdades därnere. Sanden återkastade tusen-falt solens strålar, och det måste bränna under de arma människornas fötter och på deras huvuden. 13. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.194

1 detsamma fick en av karavanens medlemmar syn på blåduvan. Hungern gnagde honom. På flera dagar hade han inte ätit något annat än litet torkade fikon, och vattnet i hans flaska började sina. Han tog sin båge, lade på en skarp pil och sköt. Pilen träffade blåduvans ena vinge. Men hon flög vidare.

— Vad var det? ropade Sola Gull. Det flög som en solstråle genom luften!

Blåduvan svarade inte. Hon flög och flög, ty, det gällde livet. Men snart kände hon, att hennes krafter började ta slut, och hon sänkte sig försiktigt ned, för att inte Sola Gull skulle störta och bryta nacken av sig.

— jag är träffad, sade blåduvan sorgset, jag kan inte flyga mer. Det var en man,, som sköt på mig.

Hon slöt ögonen, flaxade ett slag med den osårade vingen och föll död ned mot den heta, gula sanden. Och Sola Gull var ensam i stora, vida världen.

Hon torkade sina tårar med sin lilla spetsnäsduk och började gå hän över sanden. Hon såg upp mot det blå, där hon nyss ,flugit, men hela rymden var dold av solrök. Det var, som om alla världens skogar tagit eld och vinden sänt alla kvalmiga dunster och all hetta dit, där Sola Gulls väg gick fram. Hennes vita silkesstrumpor trasades sönder, och hon måste slita dem av sig och gå vidare barfota. Prinsessan Sola Gulls fötter voro mindre än någon annan prinsessas i alla jordens länder och skära och vita som rosenblad. Hon satte dem så nätt och varligt ned i marken för varje steg hon tog, och varje hennes steg195

lämnade ett spår som av ett skärt och vitt litet rosenblad. Så syntes Sola Gulls fotsteg, var hon gick fram i vida världen, som vita och skära små rosenblad.

Prins Archibald fann dem en dag i öknen. Han kom på sin vita springare i långsamt trav. Hans huvud var böjt, och matta stirrade hans ögon på den gula sanden. Då fick han se Sola Gulls fotspår. Han hoppade av hästen och lade sig ned på sanden och tog fram en liten gullsko. Han visste på förhand, att den skulle passa, ty vem annan utom hans älskade hade så små fötter? Och han fick nytt mod, och i dagar och nätter red han vidare genom öknen. Ofta försvunno de små fjäten, ty de voro så fina och lätta, att de snart plånades ut; men så snart han modlös och trött ville vända sin springare åt annat håll, fick han syn på ett nytt skärt litet rosenblad till fotspår,

och han fortsatte sin ritt i galopp.

*

Vilken väg hade hon ej att vandra, prinsessan Sola Gull! Ju längre bort hon kom, desto hemskare blev färden. Tistlar och höga kaktusar tycktes skjuta upp ur marken som otäcka djur, som ville göra henne förtret, och ibland sprang hon fort, fort, driven av sitt oroliga, flämtande hjärtas slag. Goda tankar tycktes dock följa hennes stråt, ty varje gång som den ljusa morgonen grydde efter en mörk natt, varunder hon legat utsträckt på marken, skälvande av rädsla för196

mörkret, som slutit sig omkring henne så tätt, att hon tyckt sig ligga insnörd däri, fann hon vid sin sida vatten i ett stort, kupigt kaktusblad och under dess stjälk en vit brödkaka.

En dag kom Sola Gull till slutet av öknen. Framför henne reste sig en tät skog, och Sola Gull gick rätt in i den

för att söka skugga. Där var skumt och kallt som i de stora källrarna hemma på slottet. Grenverket var så tätt, att det skymde sol och himmel. Ej en solstråle förmådde leta sig igenom för att lysa på prinsessan Sola Gulls gyllene hår. Hennes fötter blevo ömma och såriga av skarpa stenar, och hon rev sönder sin vita silkesklänning mot snår och taggar. Här rådde knappast någon skillnad på dag och natt. Skuggorna reste sig hotande kring Sola Gull, och träden sträckte knotiga, vassa fingrar efter hennes späda gestalt. Sola Gulls förfäran var nu så stark, att hon sprang utan att märka, att hennes dräkt revs i trasor kring hennes vita kropp och att hennes fötter ymnigt blödde. Till slut var hon alldeles naken, och hennes fotspår voro dunkelröda av det framsipprande blodet. Då sjönk hon ned vid en gammal förvriden trädrot, som grinade likt ett ondskefullt troll åt hennes förtvivlans smärta och ångest. Där blev hon sittande, under det att hennes tårar trillade som pärlor ned i hennes sköte.

Plötsligt lyfte hon sitt huvud. Det brakade och knakade i skogen. Det lät, som om någon banade sig väg fram till henne. Förskräckt reste hon sig. Nu skulle det fruktansvärdaste av allt komma. Nu skulle han, som regerade hela denna skräckvärld, komma för att ta henne.197

Men fram störtade prins Archibald, svingande svärdet över sitt huvud! Han hade bundit sin vita springare strax vid skogsbrynet, där marken blev oländig, och medan han till fots vandrade framåt för att finna prinsessan Sola Gull, hade hennes spår blivit allt purpurrödare och tydligare och lett honom rätt. Hans vita dräkt sken,och lyste, sä att det blev ljust i skogen, och diamanten på hans svärdsfäste lågade. När han fick se prinsessan, slungade han svärdet och sprang fram till henne. Hans ögon strålade som blå stjärnor mot henne, där hon stod i sin nakenhet utan gullkrona, utan guliskor, men med håret brinnande som en gyllene gloria kring huvudet.

Han knäföll framför henne och kysste hennes blödande fötter, hennes ben och hennes knän.

— Prinsessa Sola Gull, prinsessa Sola Gull, sade han och log upp mot henne. Får jag komma in i ditt rike?

Då log hon tillbaka ett litet darrande leende.

— Mitt rike! sade hon. Se dig omkring, min prins! Inte är detta ett rike för en furste!

I detsamma skar en vit blixt genom skogen, som bländade både prinsen och prinsessan; och när de åter kunde se klart, ropade prinsessan högt av förundran.

Skogen var förvandlad till en vacker park. Ekar och lövträd skuggade det fina, ljusgröna gräset, och utmed gångarna växte de fagraste blommor, över alltsammans lyste himlen blå, och solstrålarna dansade en glädjedans i luften. Prinsen låg alltjämt på knä framför prinsessan.

— Prinsessa Sola Gull, prinsessa Sola Gull,198

upprepade han beständigt, får jag komma in j ditt rike?

Då sträckte prinsessan Sola Gull ut armarna.

— Ja, ja, prins Archibald. Kom in i mitt rike, vår kärleks vackra rike!

Och han lyfte henne i sin famn och bar henne ned till den vita floden, där en liten båt med hyenden och kuddar av brokad och siden lustigt gungade på vågorna. Och på den breda, vita floden, utmed vars stränder de skönaste blommor växte i den ljumma sommarluften, förde prinsen långsamt prinsessan Sola Gull tillbaka till slottet.

Lik en levande staty satt Sola Gull rak och stilla med händerna knäppta i skötet och såg in i prins Archibalds blå ögon.

— Hur kunde du finna vägen till mitt rike? frågade prinsessan Sola Gull.

Prinsen vilade på årorna, och hans blick dansade och log av en djup glädje.

— Det är min hemlighet, sade han. Men jag skall viska den till dig! Jag följde prinsessan Sola Gulls fotspår, och jag fann henne, när spåren stodo fulla av blod!DRÖM OCH VERKLIGHET.

De möttes på den stora solbelysta ängen, Dröm och Verklighet. Dröm steg ut på ängens fina gräs ifrån den mörkgröna skogen, som kantar ena sidan av ängen; Verklighet kom från den breda dammiga landsvägen, som

leder från staden och ut till landet och så går vidare, till dess den träffar på en ny stad. v . .

Verklighet vandrade med tunga steg och yrde upp det vita dammet. En stor svart kappa hade han slängd över axlarna, och en bred slokhatt var nertryckt över pannan. Så fick han syn på ängen. Där växte de finaste klöverblad. Klöverblommorna hade inte kommit fram ännu, men där fanns den vitaste mandelblom och här och där små fläckar lysande av styvmorsvioler. Verklighet tog ett stort steg tvärs över diket, och hans grova stövlar trampade i detsamma sönder en liten röd blomma, som dallrade på en hög stängel. Så började han söka fyrväpplingar; han kom längre och längre ut på ängen. Han gick djupt böjd och for då och då med handen genom klöverbladen; men där fanns ingen fyrväppling. Plötsligt såg han upp och varseblev då Dröm stå på litet avstånd ifrån honom. Hon hade plockat hela famnen full med mandelblommor, och nu beredde hon sig till flykt, skrämd av Verklighets svarta mantel och fula slokhatt. En ljusblå, skir slöja,200

vävd av skymningen från stora slätter, var kastad över hennes gestalt, och på solhåret satt en krans av vildäppleblom.

Verklighet tog ett steg framåt. Dröm sträckte bönfallande hela fånget av blommor emot honom; och han stannade och stod och stampade på samma ställe, så att några daggkåpor fingo sina sista pärlor, som de erhållit av morgonsolen, slungade till marken.

— Vad vill du, som trampar sönder alla mina vackra blommor? sade Dröm.

— Jag söker lyckan! svarade Verklighet.

— Människorna bruka kalla mig för Lyckan! Dröm lyfte på huvudet och såg på Verklighet riktigt noga. — Vad bruka människorna kalla dig? frågade hon.

Verklighet drog slokhatten djupare ner över ögonen, ty solen brände hett.

— Människorna! Du menar de där varelserna, som kivas i den stora staden därborta?

— Jag menar de stackars, stackars människorna, som bo i mörka boningar inom fyra väggar i stället för ute på ängen bland blommor och solljus, sade Dröm; och hon darrade därvid till, så att ett par mandelblommor föllo till jorden.

— Det är deras eget fel, sade Verklighet. Deras eget fel! Men det värsta är, att de skylla alltsammans på mig!

— På dig? Dröm drog åt sig sin skymningsslöja. — Då heter du ju ...

— Verklighet! Den Gråa Kalla Verkligheten... Det Fula ... Det Svarta ... Vardagslivet... Jag har många namn, jag! Och människorna hata och sky mig, därför att de veta, att de ej kunna undgå201

mig. Och... Verklighet tog åter ett steg framåt: — ... Och det är för din skull, Dröm, de hata mig!

Dröm fick stora tårar i ögonen: — För min skull?

— Ja, därför att du är så skön med dina berusande blommor, din skymningsslöja och ditt solhår; och så det... det att du är så skygg och fin, att du flyr undan, när råa händer gripa efter dig!

Dröm: — Jag måste ju fly undan de råa händerna! De råa händerna skulle ta så hårdhänt, att alla mina vackra blommor skulle krossas och falla till marken.

Verklighet: — Som vid mina ord nyss! Men Dröm, Dröm! Jag har inte alltid varit så här svart och grov. När jag först blev till... när jag blev Verklighet, då var också jag Den Fagra, Den Härliga. I purpurmantel var jag klädd, och liksom du nu bär vildäppleblom, bar jag en krona av ädelstenar. Men människorna kunna aldrig behålla någonting rent och vackert, fastän de ständigt säga, att de älska det rena och vackra. De kastade smuts på min mantel och slogo sönder min krona!

Dröm: — Nu ser jag, hur det gick dig. När de kastade smuts på Renhet och Skönhet, ville du hämnas! Och du fortsätter att vandra bland människorna i den skepnad de givit dig: svart, grov, vardaglig. Men fastän de själva gjort dig sådan, förakta de dig och längta efter något annat.

Verklighet, i det han böjer sitt huvud: — Och då kom du, Dröm!

Dröm: — Ja, jag kommer till dem, som längta efter mig, men ej till dem, som .riva sönder min slöja och trampa på mina blommor!202

Verklighet: — Lycklig du!

Dröm: — Nej, jag är inte lycklig, så länge din mantel är så svart och dina fötter krossa ängens blommor.

Verklighet gör en rörelse, som ville han gripa efter Dröms mantel. Dröm vänder och går sakta tillbaka mot skogen. Verklighet följer henne.

— När får jag fånga dig? ropar han.

— När du tvingat din purpurmantel och din krona tillbaka!

Då går Verklighet med tunga steg åter ut på den dammiga landsvägen, som leder till människoboningarna. Han drar slokhatten hårt ner över pannan och sveper den svarta manteln fastare omkring sig.

På den vackra ängen synes en .nedtrampad stig, där Verklighet vandrat. Men där Dröm svävat fram, växer vit mandelblom och daggkåpa, vars droppar återspegla den blå himlen och den stora värmande solen.EN D AG DRIVERSKAS ANTECKNINGARDAODRIVERSKA.

Stockholmaren, den äkta stockholmaren, har något av flanör i sig.

Jag slog nyss upp den exakta betydelsen på flaneur i ett fransk-svenskt lexikon. Där stod: »dagdrivare och gatstrykare». 1 själva verket torde den svenska betydelsen på gatstrykare vara något olika dagdrivare. En gatstrykare skulle jag beteckna som en person med slokhatten nerdragen över pannan och ett rätt dolskt utseende. En person, som går med onda tankar, helst ej vill se solen i ansiktet och gärna slår till i en mörk gränd, om han därigenom kan komma åt en plånbok. En dagdrivare däremot skjuter hatten så långt tillbaka som möjligt från pannan, tar emot Guds klara solsken som en nådegåva han aldrig kan få nog av och driver omkring på gatorna utan annan avsikt än att se människor, höra gatubullret omkring sig, stanna, då en vacker utsikt fångar honom, och gå vidare, då han har lust, bara för att det är så välsignat roligt att driva omkring utan mål, utan bekymmer och inom sig teckna en bild av en värld, mycket olika den, som står att uppfånga genom ett fönster på ett förnämt svartlackerat ekipage.

Må vara att en dagdrivare besitter en god portion ytlighet och att den hygglige borgaren,206

för vilken vårarna markeras av att innanfönstren och den smutsiga bomullen mellan fönstren tas bort, ej riktigt kan fördra lösgängaren, som stoppar händerna i fickorna och går ut och tittar på hur solen skiner på samma nyputsade fönster; men det är icke något tvivel om vem som är den lyckligaste. Den som kan glädja sig åt hur solen blänker i vattenpussarna efter en upplivande regnskur, den som njuter av hur blå skymningen blir över vattnet om vårkvällarna och glömmer bort tiden för att lyssna till ett gatu-positiv på en bakgård, är helt säkert en ganska lycklig människa.

Det finns ett Stockholm för landsortsbon och ett för den dagdrivande stockholmaren.

Landsortsbon, jag tänker här närmast på damen från landsorten, suges in genom Kompaniets svängdörrar, beskådar den ståtliga ljushallen, dricker saft och vatten på nedre botten, går upp i hissen för att titta på bosättningsavdelningen, nyper på nervägen i några tyger, blinkar litet inför priserna och går sedan och köper vad hon behöver i en mindre affär. Hon trängs bland människor på Hamngatan och Drottninggatan, har förskräckligt bråttom, äter kanske middag på Operakällaren eller Rosenbad och tillbringar aftonen på någon teater, där skådespelerskan för dagen uppträder. Så far hon hem till sin stad igen, där hon känner alla och alla känna henne, och tror att hon sett Stockholm. Misstag! Stockholm visar ej sina skatter för någon annan än, stockholmaren. Stockholm är som en människa, som ej är riktigt till sin fördel annat än med de sina.207

Den som kommer gående Strandvägsallén fram en tidig vårdag, behöver ej vara artist, men absolut stockholmare för att fullt uppskatta det han ser för sina ögon. Söders ojämna konturer, ännu litet suddiga i morgon- och soldis,

den glittrande, blänkande Strömmen och de svarta kolskutorna vid kajen. Någonstädes ringer en kyrkklocka, någonstädes gnisslar ett hissverk, och i allén promenera småbarn och sköterskor, och en svartmuskig ballongförsäljare bjuder ut sina ballonger, vilka likt en klase jättedruvor höja sig över hans huvud. — Och så kommer vaktparaden! När jag hör den en sådan här solig förmiddag, förstår jag så väl pigan, som stängde in sig i källaren var gång vaktparaden gick förbi för att ej frestas att springa med. ‚De taktfasta stegen, hjälmarna, som blänka i solskenet — och så musiken! En sådan triumf i den där musiken! Hela Stockholm tycks dansa efter den pipan i det ögonblicket. Gamla förgrämda ansikten lysa upp, små fötter i lackskinnskängor stampa muntert takten, springpojkarna vissla melodien. Nu hörs endast trummans mullrande — ljudet avlägsnar sig mer och mer. En automobil tutar, en spårvagn pinglar, en kusk hojtar åt ett par ystra hästar: alla dessa ljud, som för ett ögonblick drunknat i vaktparadens marsch, dyka nu åter upp, som om de endast ett ögonblick hämtat andan.

Ute på Djurgården doppar nu sälgen sina hängen i vattnet och knopparna svälla ur klibbiga, bruna omhöljen. Jag var en gång ute och gick med en polska på Djurgården. Jag väntade, att hon skulle falla 'i förtjusning över de gamla knotiga ekarna, de vackra promenaderna och allt208

det, som vi äro 'så stolta över. Men hon klagade hela tiden över att det var så litet folk där. Hon räknade ej med de enstaka ryttarna, ett och annat förälskat par och en och annan skald, som gått ut för att få inspiration i tystnaden.

— Här skulle vara promenerande och ridande, sade hon. Här skulle trängas av folk, som på de stora bulevarderna!

Jag tänkte på hur Djurgården är om söndagarna och var glad åt att man åtminstone på vardagarna

kan få känna, att man kommit ut i naturen.

*

Det satt en buse uppe på berget ovanför Valdemarsudde och lät solen skina på sig. Jag satte mig på en annan bergknalle och såg över kvarnen och palatset bort mot Stockholm, vars spiror och tak tycktes höja sig upp ur vattnet. Det blå vattnet! Det är Stockholmsvåren. Det blå vattnet, som glittrar i solskenet, och måsarna, som skriande kretsa över det med vingar, som plötsligt blänka till som knivblad. Det smyger sig utefter kajerna, det dansar fram under brovalven, det stänker i kaskader mot stenarna.

Stockholm tycks om vårarna flyta på vattnet som en sagans förtrollade stad. Den blå himlen speglar sig i vattnet, och vattnet återspeglar den blå himlen.

April 1921.DAVID COPPERFIELD VID STOCKHOLMS STRÖM.

Jag möter en och annan av dem ibland — små pojkar med halvlånga byxor, som de då och då hasa upp med ett stadigt grepp, tunna rockar med oformliga fickor, trasiga ärmkanter och en liten nött mössa på nacken. Deras händer och pojkansikten ha ej någon oklanderligt ren färg, och deras ögon ha en melankolisk blick, som ‚om de redan sett och erfarit lika mycket som de vuxna. De gå gärna och sparka i rännstenarna, vissla slagdängor, som de uppfångat utanför kaféerna, och stanna ibland framför välfyllda charkuteriaffärer och beskåda längtansfull härligheten innanför fönstren. Jag har emellertid en särskild svaghet för dem, därför att de påminna mig om min lille vän David Copperfield hos Dickens.

Jag tänker på David Copperfield, som han var på den tiden, då hans styvfar hade skickat honom till en stor fabrik i London, där han dag efter dag fick stå och skölja buteljer, till dess ryggen värkte. Hur han efter slutat arbete drev omkring på gatorna i det dimmiga, bullrande London, skuffad hit och dit av brådskande människor: en liten parvel, som ibland kalasade på köttpaj och starköl för att veckans övriga dagar få hålla sig till bröd och korv och som av den stora staden 14. — v. Krusenst i erna, En dagilriverskas anteckningar.210

endast såg de mörka gränderna, de osäkra kvarteren, och en tid till och med bodde på bysätt-ningshäktet hos sin vän och hyresvärd, mr Micaw-ber. Minns ni mr Micawber? En av de lustigaste gestalterna i Dickens' galleri av egendomliga människotyper! Den magnifike mr Micawber, vars affärer alltid voro usla, men som tröstade sig

med att »något skulle yppa sig». Denna älskvärda bohemnatur, skroderande, sentimental, vars tal var blomstersmyckat och vars stämningar alltid pendlade mellan glädje och förtvivlan.

När jag vill, kan jag för min inre syn franip kalla bilden av dessa två, vandrande tillsammans utanför kvarteret, där de bodde. Mr Micawber, storväxt och korpulent i sin bruna syrtut, svängande med sin sprättiga promenadkäpp, vid vilken ett par stora rostfärgade rosetter voro fästade, och lille David, blek av den instängda luften på det ställe, där han arbetade, vördnadsfullt lyssnande till vännen, som oftast glömde åldersskillnaden och talade som man till man. Och de glada festerna sedan, då de lyckats »stampa» på någon husgerådssak och festade på fårkotletter och den ljuvliga punsch mr Micawber var en mästare i att brygga!

Vi ha ingenting motsvarande dessa skildringar i svensk litteratur. Detta stilla, omsorgsfulla sätt att berätta, med välbehag dröjande vid detaljerna, vid det karakteristiska hos varje människa, och alltsammans genomsyrat av humor, en humor, som inte gapskrattar, men ler med en tår i ögat. Kanske är jag särskilt partisk för den engelska skönlitteraturen. Kanske finns det en god del mera djupsinne i de svenska romanerna, och jag211

har heller aldrig märkt, att en svensk författare slår över till den höggradiga sentimentalitet, som en engelsk författare ibland tyvärr presterar. Men ändå! — Man blir inte, fast det är kanske individuellt, så god vän med en person i en svensk roman, som man blir med en i en engelsk. De bli helt enkelt ens vänner, dessa personer i en Dickens', en Thackerays, en Kiplings med fleras romaner. Man har det intrycket, att man skakat hand med dem och suttit och pratat med dem, under det brasan slocknat i kakelugnen och dagen övergått till skymning. Jag har däremot aldrig skakat hand med Hjalmar Söderbergs doktor Glas, och det fastän skildringen här ägt en skärpa och elegans, som jag beundrat — eller med Arthur Möllers balettdansöser och ungkarlar.

Detta var nu en liten tankeutflykt, föranledd av åsynen av de där små grabbarna jag nämnde här ovan. De hålla för övrigt med förkärlek till nere vid Strömmen, där de med levande intresse beskåda fisket, de små båtarna, som fiskarna med en sådan skicklighet manövrera i det brusande, sjudande vattnet, och de stora grå håvarna, som sakta sänkas ned, åter höjas och långsamt gunga fram och åter över vattnet. En tid, men jag får erkänna, att det ej var länge, brukade jag stiga upp tidigt om morgnarna och gå ut och gå i Gamla staden, strax innan bodarna öppnades; och jag har aldrig fått ett så starkt intryck av vad man kallar »storstadens brådska» som på Västerlånggatan den tiden på dagen. De kommo vältrande i en ström emot mig, alla dessa, som skyndade till sina butiker, mest unga flickor med smörgåspaket i händerna. De tycktes vara212

oräkneliga. Klackarna klapprade mot stenläggningen, eljes var allt tyst, ty prata hunno de inte. Men när klockan i Storkyrkan började slå åtta, glesnade hastigt strömmen. Fönsterluckorna slogos upp, och ljuset lyste in i underliga krambodar, modeaffärer med svajiga hattar och lumpbodar, där dammet brett sig över alla saker, som föreföllo huller om huller ha slängts fram i fönstret. Ty i hela Stockholm får man väl leta efter sådana underliga bodar, som Gamla staden gömmer på. Därtill kommer, att fastän det kan vara strålande solsken i de andra stadsdelarna, råder det alltid skymning i Gamla staden. De gamla husen tyckas luta sig mot varandra uppe i höjden och släppa endast fram en smal strimma ljus, som sparsamt silar ned utför skrovliga, grå väggar och sällan hinner ända ned till gatan. I de smala gränderna, som leda ned till Skeppsbron, möter man sjömän och sjåare, som stå och prata i grupper eller försvinna in i de små kvava kaféerna.

Ibland hörs från något öppet fönster ljudet av en skrällande grammofon, och inne på gårdarnas dunkel leka och kivas barnen. Går man så några steg, strömmar plötsligt ljuset och solen fram, och den smala gränden öppnar sig mot Skeppsbron, som drar fram bred och glad, fylld av liv och arbete. Sida vid sida ligga de stora båtarna på Norrland, Gottland och Finland. Kajen är fylld av lårar, halm och säckar, det ropas och hojtas, ångvisslor tuta, svart sotrök driver plötsligt som ett moln in över land från någon anländande ångare, och i svallvågorna gungar en liten färja från Slussen.

Maj 1921.FÖRSOMMAR.

När jag nu om sommarkvällarna öppnar mitt fönster, strömmar en doft av blommor och friskt, grönt gräs in i rummet med den svala aftonluften. Och ändå bor jag vid en gata på det ganska tråkiga Östermalm, där stenhus

står invid stenhus, och jag har de tre trapporna att tacka för att jag kan se en bit av himmel ovanför vindskuporna mitt emot. Den där blomdoften och skymten av himlen, som dessa kvällar lyser, som om den vore illuminerad av ett starkt ljus inifrån, för tanken hän till landet långt borta från stadens gator och slamrande liv.

Och ändå — trots värmen och bullret — dröjer inte stockholmaren i det längsta kvar i sin stad? Det är så svårt att slita sig loss! Oatusorlet har blivit den dagliga musiken, som ljuder för ens öron under långa och många månader, och man har blott att gå utanför sin port, för att den ena bilden efter den andra skall rullas upp för ens syn och man med ens är inne i en sjudande virvel, som inte lämnar tid för några grubblerier, utan som fångar hela ens intresse och fantasi. Det är nästan omöjligt att med likgiltiga blickar betrakta dessa människor, som man möter på gatorna. Jag känner dem inte, jag vet inte, varifrån de komma eller vart de ämna sig. — Den214

där unga flickan till exempel med de klara ögonen och det hemlighetsfulla leendet, som svänger förbi mig med en violbukett i handen — är hon på väg till sin älskade? Eller den där gamla fina damen, vars trötta blick en sekund möter min — vilket mål leder hennes ensamma vandring? Vilken livstragedi ligger bakom den där stackars karlen, som lutad mot väggen bjuder ut sina kängsnören, dem ingen köper?

Människor, olika typer, olika åldrar, olika öden — i en ständig ström glida de förbi mig, snudda vid mig, försvinna för att kanske aldrig mer visa sig igen. Och om nätterna, de ljusa sommarnätterna, hör jag upp till mitt rum ljudet av deras fotsteg. Enstaka vandrare, som gå med dröjande steg, som om de nu i den svala stillheten, som följer på dagen, riktigt kommit till ro med sina tankar, två älskandes hastiga, ivriga steg, poliskonstapelns trygga, taktfasta!

Plötsligt far man upp ur sin halvslummer. Det tutar och visslar långt nerifrån gatan, som om den vilda jakten vore i antågande. Fönsterrutorna skallra, det dånar mot stenläggningen. Det är brandkåren. Elden är lös! — Och man somnar in med en egoistisk, men trygg känsla av att det icke brinner i ens eget hus.

Om man bott länge vid samma gata, blir man så småningom bekant, om ej personligen, så åtminstone till utseendet, med sina grannar. Man känner egentligen mera till dem, som bo mitt emot, än dem, som bo i våningen under eller över ens egen. Det är inte alltid folk rullar ned sina rullgardiner! — Det finns till och med de, som icke ha några! Och de glimtar man ofrivilligt215

uppfångar av sin grannes familjeliv kunna vara både lustiga och intressanta.

En god vän till mig berättade, att hon en tid bodde mitt emot en gammal herres våning. Det var en i vissa Stockholmskretsar ganska välkänd man, och han hade sina vanor. Bland annat rullade han aldrig ned gardinerna. Från hans rum ledde en liten spiraltrappa upp till sängkammaren. När han därnere gjort sig i ordning för natten, tog han ett ljus i handen, och gick långsamt, helt och hållet naken, uppför trappan till sitt sovrum. Scenen upprepades varje kväll, och denna syn var det förnämsta nöje min vän brukade bjuda sina tillfälliga gäster på.

Jag har namn på mina grannar. Det är »Damen med duvorna», »Den gamle herrn, som äter kvälls-vard precis halv nio», och »Hon, som sitter i fönstret». »Hon, som sitter i fönstret», är ganska svår. Hon har en röd blus, alltid samma röda blus, och sitter i timmar med händerna i kors och slutna ögon och låter ansiktet bada i solen. Nåja! Var och en har sitt sätt!

Ett av vår gatas verkliga glädjeämnen är »Tant Olga». »Tant Olga» har pappershandeln i hörnet. Alla känner hon, och alla känna henne. »Tant Olga» är egentligen ett smeknamn, ty hon ser ingalunda ut som en tant: en liten finlemmad dam med vitt hår och ett par vackra intelligenta ögon. Hennes pappershandel är samlingsplatsen för en massa trevligt folk. Man kan bli sittande där så länge som helst, läsa tidningarna och prata. »Tant Olga» är inne i allt. Själv talar hon ett par främmande språk och är livligt intresserad för litteratur.216

Ibland visar hon mig en bok hon fått sig tillägnad av en författarinna eller en tidningsartikel skriven av någon från »vår gata». Och så heter det: »Hon bodde här det och det året och brukade ofta vara härinne.»

Det är verkligen uppfriskande att träffa en sådan som »tant Olga», som, i vår trötta tid, aldrig är trött, utan ständigt möter med ett glatt skratt eller en kvick replik.

Apropå »kvicka repliker», ha tidningarna klagat över att det fattades sådana i Rolfs revy i år. Men den är inte anlagd på repliken. Det är de vackra dräkterna och färgerna, och inte minst Rolfs kupletter, på ett utomordentligt sätt föredragna av honom själv, som äro huvudsaken där.

Jag satt ett par kvällar före premiären och hörde på en repetition. När jag gick efter fyra timmar, fortsattes arbetet till långt in på natten. Det är oerhört vilket arbete, som kräves, och Rolf själv var oförbrännelig. Än Var han på scenen och sjöng, än nere i salongen för att se hur det hela tog sig ut. En episod i revyn är, att Rolf hyvar en av sina medspelare över bord på ett fartyg.

— Det här, sade Rolf och gnuggade händerna, tycker jag är det roligaste av alltihop. Ta om den där repliken — så kastar jag ut dig igen!

Repliken togs om så många gånger, att skådespelaren borde hunnit bli rätt mörbultad innan premiären. Då slapp han visst för resten!

Bland det roligaste var ju barnbaletterna inövade av Lisa Steier. Tjugu små barn mellan fem och sju år, som under våren lärt sig att snurra runt på tåspetsarna och dansa i takt efter musiken.217

Och så roade de voro sedan — men så hade Rolf också en stor karamellpåse, som de fingo av, då de dansat riktigt snällt!

Uppe i klädlogerna får man en sådan kväll en verklig föreställning om de vackra dräkterna, och så luktar där så gott av smink och puder och essenser, att man skulle vilja stanna en lång stund.

Inne i en liten klädloge, ett helt litet bås, vars vägg är behängd med dräkter, sitter en av engelskorna — »Rolfs girls» — och tar av sig sin dansdräkt. Jag stiger dristigt på. — Stör jag? — Ånej, visst inte!

Hon är egentligen ännu vackrare på nära håll, denna lilla engelska med det kortklippta håret med dess inåtvända kopparglans och de stora, mörka ögonen, vilkas ögonlock äro starkt blå-sminkade.

Kanske misstar jag mig, men jag tror inte, att svenska artister använda så mycket blått på ögonlocken som engelskorna.

Jag minns den kända skådespelerskan Violet Loraine, på The Palace Theatre i London i somras. Det som mest fascinerade mig i hennes apparition var dessa pärlemoblå ögonlock, vilka verkade nästan genomskinliga och som gjorde hennes ögon förunderligt stora och glänsande.

Den här lilla engelskan hade ett halvt franskt klingande namn: Jean de Lande, och kom direkt från Londons Alhambra. Har ni mäikt, hur lätt en engelska har för att uttrycka sig ? Aldrig något besvärat eller tvunget! Det har alltid förefallit mig, som om det engelska språket hade så mycket fler »vänliga» ord än det svenska. —218

Hon tar ett fotografi från toalettbordet, ett fotografi av två små barn, som hålla varandra i handen.

— My children, säger hon med ett litet leende och så: My husband was killed in the war. — Hon ser så ung ut: bara en liten förtjusande flicka, som dansar och1 sjunger ...

Utanför teatern stå Humlegårdens träd som en svart massa mot den mörknande himlen. Man hör svagt musiken genom den långa med koffertar belamrade korridoren ut till porten, där jag står. En refräng på en glad visa — en del av 'det Stockholm man lämnar för landet.

Juni 1921.FRÄN »MIN KAJUTA».

»Min kajuta» är inte placerad på ett fartyg ute på ett stort hav, där vatten och himmel smälta tillsammans borta vid horisonten, den är intimrad i en liten röd stuga i Leksand. Men det hjälper inte — när jag sitter inne i det lilla rummet med dess låga, sluttande tak, grönmålade brädväggar och små kajutfönster, förefaller liknelsen helt naturlig, och de böljande sädesfälten därutanför och den blå himlen runt omkring, där stora vita molntappar segla, göra illusionen än starkare.

Äntligen har jag hela himlen fri för mig!

I staden är himlen sönderskuren. Nedifrån de djupa mörka gårdarna ser man en bit blått, eller grått, inte större, tycker man, än rutan i ett schackbräde; och över gatorna skymtar man inte heller mycket mera. Men här — här välver rymden sig från bergskam till bergskam: en väldig blå kupol, som om aftnarna färgas brandgul och skarlakansröd av den nedgående solen.

Och »molnen gå och gå på himlen»!

Jag föreställer mig, att en stor osynlig skulptör skakat fram dem under sin mantel. Vita som marmor äro de, och en övermänsklig fantasi måste den bildhuggaren ha: Där en grupp förvridna lemmar, varur höjer sig ett vackert manshuvud med en ädelt formad profil; där kommer en häst220

framgalopperande; där dansar en liten flicka ined utsträckta armar och flygande hår, och den allra minsta lilla lammunge följer henne i hälarna! De draga förbi i ett oändligt tåg, dessa fantastiska konstverk, och vinden slår dem i stycken och för dem utom synhåll.

Högt över sädesfälten drillar lärkan; som en mörk, darrande punkt avtecknar hon sig mot det blå, och tonerna strömma ur hennes lilla strupe. Luften är bemängd med doften från mognande säd och klöverblommor; en syrsa surrar till vid dikesrenen, där solvändornas gula kalkar dricka in ljuset; blåklockorna, ett stycke längre bort, svänga sakta sina klockor. Är det inbillning, eller hörs ej ett ljud som av svagt klirrande glas, då de böja sig mot varandra? En liten åkerråtta kilar över vägen och försvinner, och uppför en grå, mossig gärdesgård klättrar nyponblomman skär och vit och ljuvlig att skåda.

Utanför en bondgård står en tall, avskalad ända upp till toppen, där några kvistar fått stanna i en vajande bukett och giva det nakna trädet ett visst tycke av en dadelpalm. Den avskalade tallen utanför stugporten utvisar, att gården är en bröllopsgård. Ovanför ruskan av tallkvistar är fästad en skylt av plåt, där brudens och brudgummens namn stå utskurna tillika med de betydelsefulla emblemen: en butelj och ett glas. Om detta är betecknande för alla dylika namnskyltar, vet jag dock ej. Här skall således bröllopet stånda: i dag, i morgon, eller en annan dag; vad vet jag! Men den avklädda tallen vittnar lika visst om bröllopet, som om den vore prästen i kyrkan. Det är en sed, som stammar från gamla tider.221

Eljes finns det nog inte många gamla sedvänjor kvar här i Leksand. Leksand är förstört av turisterna. Men det har blivit sagt så många gånger förut!

Leksandskullornas dräkter finnas väl kvar, det såg man här under midsommaren, och på dansbanan svängde de svarta veckade kjolarna och de blommiga halsdukarna, men inte en enda hederlig dalmas fanns. Musiken sköttes av ett par kavajklädda ynglingar, som på dragspel lockade fram boston- och onestepmelodier och en och annan hambo. Men då, vid hambon, märktes minsann, vilka som voro dalmasar! Ingen kan dansa den gamla dalhambon som en riktig dalapojke! De sviktande stegen — det fasta taget om flickans liv — den säkra takten — den allvarliga uppsynen! Men vad gör det väl för intryck, när ändå inte de röda bollarna på långa band slänga om de gula sämskskinnsbyxorna!

Nej, här finns för många eleganta damer med parasoller och klockarmband och för många bilar och motorcyklar!

Men älven är kvar, och timmerstockarna äro kvar, och kyrkan med den gamla klockstapeln och de skogklädda bergen och framför allt den röda, gungande flottbron, över vilken Selma Lagerlöfs Jerusalemsfarande dalfolk en gång drog bort till det heliga landet. Eller var det en annan bro>?

— Si, den är antik, den här, sade chauffören, som körde mig över bron, då jag kom, och vilken, trots sin eleganta bil och sin chaufförsmössa, talade på sjungande dalmål.

Ja! Den är antik. Och det är man innerligt glad över.222

I en dalsänka nedanför min stuga växer ängsull bland fina, ljusgröna grässtrån. När det börjar skymma litet blått, då den långa sommarkvällen glider in mot natten, lysa de vita huvudena som små bloss. Dimman stiger upp från älven, vattnet sorlar och porlar mot timmerstockarna, och långt bortifrån ljuda dragspel och fiol. Då minns jag gamla sagor om näcken och älvorna, medan de små vita blossen lysa allt intensivare och dimman dansar bort

över ängarna.

Juni 1921.

FARANDE FOLK.

Zigenarna kommo vandrande en klar afton efter en mörk och regnig dag och slogo läger vid älvstranden mitt emot Leksandsnoret.

På den sumpiga, gräsbevuxna sluttningen ned mot vattnet reste de sitt stora, dimgrå tält, det växte upp som en svamp efter regnväder, och inom några minuter sprungo små smutsiga, svartögda zigenarungar runt omkring därutanför, skreko till varandra på sitt hesa, väsande, skällande språk, gläfste som hundvalpar och sparkade varandra på smalbenen, då så var av behovet påkallat. Två feta, skinande hästar betade gräset, och de med svällande bolstrar fyllda underbara resvagnarna, som, överskyggade av sina runda suffletter, utandades allt det gamla reselivets romantiska poesi, hade nu med skaklarna fällda ett visst trött, utslitet uttryck och liknade otympliga förhistoriska varelser, som sträckt benen ifrån sig och insomnat, försjunkna i välbehövlig vila. Därinne i tältet sysslade de vuxna. Eld gjordes hastigt upp, och en tunn strimma rök. ormade sig snart ut genom hålet i taket.

En vid pass tjugufemårig kvinna visade sig i tältöppningen. Stilla iakttog hon en stund barnens krumsprång. Stor och grann stod hon där i zigenarkvinnornas brokiga dräkt. Det brunhyade224

ansiktet med dess breda, utstående kindknotor, omramat av blåsvart, glänsande, tjockt hår, hade ett par smala, långsträckta, guldskimrande ögon med blicken halvt dold av tunga ögonlock och en röd, lysten mun. Hela hennes gestalt uttryckte dåsig lättja och en kärv, loj sensualism. Byns småpojkar, som samlats i skogsbacken för att fira zigenarbesökets årligen återkommande sensation och vilka då och då visslade eller kastade uppmuntrande ord ner till sina mörkhyllta jämnåriga utan att dock ännu riktigt våga närma sig dem, ägnade hon ej en blick. Då kom en liten svart byting, han kunde väl vara mellan två och tre år, framspringande och klängde sig fast vid hennes knän. Det var en liten lustig en, iförd bruna sammetsbyxor, som gingo halvvägs ned på benen, och en solkig skjorta med nedvikt krage. Huvudet var runt som ett krocketklot och täckt av svart, krusigt hår, vari knutits en svart sidenrosett, som ystert svajade för vinden. Kvinnan log plötsligt, böjde sig ned och gav den lille svartkrusige en klapp. Så satte hon sig i gräset; hennes händer löste långsamt upp den granna schalen, som var fästad över barmen, och pysen kröp upp i hennes famn och började glupskt suga hennes ena bröst. Orörlig satt hon där och stirrade framför sig med sina smala underliga ögon, medan krabaten ined hungriga, starka läppar och vita, vassa tänder drack hennes kraft.

Nog har jag sett många småbarn göra toalett. 1 själva verket är det väl något av det mest intagande man kan få se: interiören av en barnkammare en morgon, då familjens yngsta telningar tvätta, borsta och kläda sig med en söt225

liten barnflickas hjälp. Ovillkorligen kom jag att tänka på dessa barnkammaridyller, när jag morgonen efter zigenarnas ankomst gick förbi deras lägerplats. Vad som här mötte mig var emellertid, åtminstone delvis, någonting nytt i fråga om intim barnmiljö.

Utanför tältet rådde liv och rörelse. De svällande bolstren lågo nu utkastade på gräset. Man kokade kaffe över en sprakande eld, omkring vilken karlarna och kvinnorna sutto och mumsade och pratade. Men på marken ett stycke därifrån stod ett litet bleckhandfat med vatten, och bredvid det låg en handduk av obeskrivbar färg. Det var toalettrummet. Och här tvättade sig nu barnen i tur och ordning. Ett par små töser, förtjusande för resten, klädda alldeles likt de stora kvinnorna i kjolar till fotknölarna och färgsköna schaletter över axlarna, utförde den lättvindiga tvagningsceremonien med mycken grace. En liten, liten snibb av handduken doppades i vattnet och fördes varsamt över ansiktet, så att ej för mycket av detta skulle bli vått. Därpå torkades ansiktet lika försiktigt, och tvättningen för dagen var överstökad. En av flickorna sprang in i tältet och kom så ut med spegel och kam. Spegeln var en sådan där liten spegelbricka, soin vid finare middagar i det borgerliga samhället användes att sätta vinkaraffer på — här i Bohemien kom den i stället att tjäna vattnets sakrament. Flickan höll upp spegeln framför

sig och drog med kammen genom de svarta striporna. Det lilla ansiktet såg så allvarligt ut, de stora, svarta ögonen hade inte ett spår av det skälmska, flygande, lustiga, som vi äro vana att se hos våra nordiska små-15. — v. Krusenstjerna, En dagdriverskas anteckningar.226

barn, och med lika allvarsam, mönstrande min knöt hon en stor röd sidenrosett vid vardera örat. Den lilla damen var färdig.

Pojkarna tvättade sig bara om munnen och ansågo kanske, att de ändå voro onödigt rena. Men deras små ljusare bröders känsloliv med avseende på vattnet är ju ofta ungefär detsamma.

Naturligtvis kan man inte stanna vid ett zige-narläger, utan att dess kvinnor komma fram-vaggande och pocka på att få »spå». Deras ögon glida sniket över ens dräkt, och lägger man en silverslant i en brun hand, får man höra, att man kommer att »bliva mycket lycklig». Hur stort mått av lycka de skulle vara villiga att beskära en, om man läte ett guldmynt falla ned för att gripas av de ständigt med samma överdådigt expressiva gest framsträckta, girigt krökta fingrarna, vågar jag ej ens tänka på. Kanske bestode detta sällhets-övermått i att man aldrig mera skulle behöva tvätta sig alls. Måhända skall man dock icke skämta med denna mörka ras' skenbara fruktan för att genom yttre åtgärder till äventyrs förlora sin medfödda kroppsfärg, när man vistas i våra landsbygder, vilkas befolkningar oftast röja en likgiltighet för att bevara sin blondhets ljusa hud, som resulterar i en alldeles identisk aversion mot samma åtgärder, och vilka gemenligen endast betrakta vattnet som något, som tidvis är bra för skörden. I zigenarnas snikna blick efter silvret, guldet, de skimrande stenarna och de dyrbara stofferna anar jag också skönhetslidelse. Och i deras affärsmässiga utövande av spådomskonsten ligga nog även reminiscenser av en troende dyrkan av hemlighetsfulla makter, gångna åldrars227

förbund med elementens, himlens, vindarnas och stjärnornas mystik och trolldom, som jordens söner fordom under solens eldregn eller nattens drivande skyar åkallat med signerier och mumlande besvärjelser.

Under det att zigenarna gästade Leksand, fick man på uppspikade plakat läsa en med dålig stil skriven kungörelse, som började: »Stor föreställning kl. 8,30. Äkta Rumeniskt Bondbröllop, äkta Zigenardans & gigg • • •»

O, zigenare med de granna ögonen, den bruna hyn och det främmande tungomålet, med anor från India land och fjärran stora slätter, med gamla klagande sånger och vilda och extatiska danser, uttryck för ett evigt hemlöst och förhånat, men evigt också otämt och fritt folks brinnande och mörka lynne, vi kommo ni för att medelst cabaretsoiréer konkurrera med de banala »konstnärliga» gycklare, som också om somrarna förfölja oss till de landsändar, dit vi dra oss undan för att söka gemenskap med jorden och luften, de gröna träden och de höga bergen, allt det naturligt växande och susande och över människolivets fåfänglighet beståndande ?

Så tänkte jag, när jag en mulen ,afton i sällskap med några vänner infann mig för att bevista en av deras under sådana där rätt avskräckande former annonserade representationer. Var det samma tankegång, som avhöll den ansenliga mängd av traktens ungdom, som stod skockad utanför det stora schabraket, att våga sig in? Jag tror snarare, att det var farhåga för att de handskrivna affischernas utfästelser inte skulle228

motsvara tidsenliga anspråk på civiliserad förströelse och att man inte skulle få valuta för entréns femtio ören. Men varför klumpade man då i alla fall ihop sig därutanför? Massornas psykologi i Sverige är föga studerad och full av gåtor. 1 en folksamling häruppe vet nästan aldrig någon, varför han sällat sig till de andra och vad det egentligen är man väntar på. Men för övrigt hördes ju musiken, sången och talet ungefär lika bra utanför baracken som inuti densamma, och sålunda kunde det i alla händelser anses överflödigt att erlägga avgiften. Vad som bjöds åskådaren visade sig emellertid inte vara på långt när så misslyckat, som den femtioöresskygga menigheten förmodligen inbillade sig; och ej heller var detta tillgängligt allenast genom hörseln. Det intressantaste därav var fortfarande till god del rent visuella intryck. Roligast att iakttaga var den överlägsenhet och oberördhet, som präglade alla de icke uppträdande. Representationen själv, den annonserade »stora föreställningen», försiggick nämligen bara i ett litet hörn av tältet närmast utgången, omkring vilken det tjugu- eller trettiotal dristiga, som klivit på, stodo uppradade, tryckta mot den av blåsten skakade duken. Största arealen

upptogs av alla de övriga i bandet, som sutto eller halvlågo omkring sin eld och vände föraktfulla ryggar mot hela härligheten, publik och uppträdare, under högljutt samspråk med varandra — ibland så högljutt, att de agerande måste hyssja åt dem med ett mera energiskt än hövligt: »Tyst, karlar och käringar!» Barnen sprungo obekymrat fram och tillbaka mellan sina anförvanters knän, en liten pys snavade och229

gallskrek, och hans far grep tag i honom och började lekfullt rulla honom av och an på den nedskräpade marken, till dess den lille skrattade gällt, ännu med tårar i de svarta, runda ögonen. Stora, hemlösa, av vägarnas smuts och omilda klimats vedervärdigheter litet nedsjaskade, men ändå nobla kattdjur liknade de, där de sträckte ut sig i maklig, nonchalant ro, välbehagligt spinnande och kurrande åt ungarna, som kilade mellan deras tassar. Helt säkert visste de, att de av de flesta av åskådarna ansågos för ett allra minst sagt suspekt följe och därtill »dåliga skådespelare»; men det verkade ståtligt i sin spotska stolthet, hur föga det berörde dem och hur litet de brydde sig om att fördölja, att de själva höllo den enkla publiken för pack och slödder och narrar. I det fladdrande eldskenets pittoreska belysning, som barmhärtigt överskylde det trasgranna och bristfälliga i de brokiga dräkterna, men lät de dunkla anletenas blanka ögon och vita tänder blixtra till i kapp med öronens och barmarnas gyllene smycken och händernas tunga ringar, sågo de verkligen också ut som en egendomlig klan av förfallna, exotiska aristokrater, som ur gamla tavlors söndervittrade ramar plötsligt och oförklarligt stigit ned i en nordisk bys torftiga vegetation av kargt, tuvigt gräs och nyktra, prosaiska, arbetssläpande och skattebetalande allmoge och borgare. Det »äkta Rumeniska Bondbröllopet», som utgjorde denna zigenar-soirés clou och väsentliga beståndsdel, var en blasfemisk travesti av sydländskt-katolska giftermålsceremonier och utmärkte sig visserligen ingalunda genom den distingerade smak, som man230

numera kanske bör fordra även på utomhus-cabareter, men ägde i gengäld inte så litet av den gamla, veritabla folkliga friluftsdramatikens must och saft. Marktschreiarnas, charlatanernas, de gamla marionetteatrarnas och själva commedia delP artes improviserande verve och feta humor flöto i vågor genom de grovkorniga replikernas naiva komik.

Men föreställningarna blevo allt mindre besökta, och när vi en kväll kommo förbi tältet, voro dess innevånare i färd med att bryta upp. Vi talade med en av karlarna, som såg snäll och hygglig ut; han tinade upp än ytterligare och fick något fuktigt i ögonen, när en av oss berättade, att han hade deltagit i den stora begravning av en av den svenska koloniens ättemödrar, vilken en vit februaridag för en fem, sex år sedan förde all zigenarsöderns prakt genom hela Stockholms gator ut till den lilla katolska kyrkogården, där den gången alltför många skådelystnas kalla nyfikenhet och illa undertryckta fnissningar på ett för oss icke hedrande sätt hade blandat sig med stammens gråt... — Det hade gått dåligt, förtrodde oss mannen, förtjänsten hade varit klen, det var lågkonjunkturer också inom zigenaryrket, och bittida nästa morgon skulle avfärden ske. Vänligt och hjärtligt bjödos vi nu att stiga in, tältdörrens förhängen slogos ned för alla främmande, till vilka vi nu knappast längre räknades; en massiv och fryntlig medelålders matrona klappade i händerna och kallade på kvinnorna och männen, flickorna och pojkarna. Det blev privat dancing för oss ensamma till takterna av en lustigt skrällande fiol. Den lille svartkrusige gos-231

sen hoppade saligt omkring våra ben och skrek av förtjusning. Rovdjurslikt smidigt, ined lurande styrka mitt i det veka, vaggade hans yppiga sköna mamma fram sina höga bröst och sina indolenta höfter, medan hon knäppte med fingrarna och ögonen skimrade smeksamt-mjukt som sammet och blixtrade hotfullt-hårt som dolkar. De andra giggade i allt vildare tempo, slogo sig på fotsulorna och snurrade runt, så att bandrosetterna flögo. Till slut var det, som om hela tältet dansade, fick elastiska fötter, höjde sig i rymden, virvlade bort över regndränkta dunstiga fält mot sol och värme och klar torrhet, långt, långt bort mot södern ...

Och sedan sågo vi aldrig mer det dimgrå tältet, inuti vilket en smula av Orientens feberglöd hade pustats upp över en tvinsjuk nordisk stubbeld. Tidigt följande morgon hade zigenarna rest, och vattnet, som fortfor att skvala ned över sluttningen mot älven, sköljde så småningom bort de sista spåren efter dem.

Nya horisonter rulla ständigt upp sig för den, som fått resedriftens eviga oro i blodet, och omkring dem, vilka på ingen ort höra varaktigt hemma, står det städse en eggande atmosfär av det okända. Men de, som städerna och det

lagbundna samhället ha alstrat och format, kunna förvandla sig hur mycket de vilja till farande folk: alltid skola de ha över sig prägeln av det kända — det alltför kända. Kända ansikten — kända konster!232

Leksand hade anordnat högsommarfest för ett behjärtansvärt ändamål; jag visste länge inte vilket och undrade, om det var för den store mannen ined vinthunden, en originell, lustigt stimulerande skepnad, han, som under festdagarna uppenbarade sig överallt och allestädes i flaxande, lyriskt viftande skört och med hög och glad röst talade än med den ene än med den andre. Omsider fick jag reda på att han ej var det behjärtansvärda ändamålet (vilket i stället var ett lokalt barnhem) utan drivkraften, anordnaren av det hela: av blomstertåget, där hans trogna vinthund bildade — kanske oavsiktligt — glanspunkten, sittande i den icke blomsterprydda bilen, som körde först, framför den blåsande mässingsorkestern, framför blommornas gudinna och de små flickorna och gossarna, som, skrudade till Floras egna barn, tåligt traskade fram genom det eviga strilregnet, av de få och inte mycket lustiga förlustelserna på marknaden — och först och sist av den verkligt utmärkta, alla moderna pretentioner uppfyllande friluftsteatern, vilken räknade sådana förmågor som Delsbo-stintan och Ounnar Bohman.

Vi träffade Gunnar Bohman, Bellmanssångaren, den forna Läderlappens uppskattade conférencier och direktör, utanför tältduken, som var utspänd runt omkring den för tillfället uppförda estraden och parkettens murkna träbänkar. Vädret var, som nästan oavlåtligt denna sommar i Leksand, mulet, envist, inbitet mulet, en och annan regndroppe föll, men Gunnar Bohmans glada fysionomi strålade av munterhet. Han hade kommit cyklande från sin ägande gård uppe i bergen.233

»Cykelåkning är så välgörande för fetman», upplyste han, och det kunde man se på hans figur; och han log ännu, när han beträdde den under hans steg sviktande tribunen och molnens välsignelse började falla ned på hans hjässa och smattra in som de mest frenetiska applåder mitt i hans Fredmanssånger och sjömansvisor. Om Bohman vore engelsman, skulle han säkerligen göra sig ypperligt som Dickensuppläsare: ligger det ej i själva verket något Dickenskt — Pickwickskt — redan över hans gestalt? Nederbördens bifall hälsade lika frikostigt en liten dansös, som heroiskt var uppe och blötte en rokokoher-dinnas koketta kjolar, samt fru Gawell-Blumen-thals historier, som vi alla skrattade åt med samma skratt, som mött dem i årtionden — till dess vi inte längre kunde utsätta oss för att öppna munnarna för mycket och ösregnets inlägg blevo så stormande, att de jagade, inte henne, men oss på flykten ...

Rymden svartnade till en ovädersnatt, det knakade och brusade i trädens massor, och stormen och regnet störtade ned och upplöste motståndslöst stadsbarnens bildade underhållning, talangfulla artisteri och renommerade konstnärlighet. Det var, som om denna vredgade, sarkastiskt mördande final ville understryka, att alla dessa arrangerade och kultiverade divertissementer egentligen bara passade mellan skål och vägg inne i de stora städerna. Och nu slår mig det underliga i att de främmande vagabonderna trots allt gjorde sig mycket bättre med detta gamla svenska landskaps bergskonturer, vidder och susande skogar som bakgrund. Varpå beror det? Kanske därpå,234

att jorden, luften och vattnet i grunden allestädes äro desamma och att de, som hyllat sig till dem och till ingenting annat i världen, aldrig av dem bliva förnekade. Endast farande folk, som blott svurit friheten och oändligheten trohet, höra hemma överallt under himlen, varhelst naturens stora krafter ännu icke helt ha bundits och stjärnor och skyar blicka ned över viskande gräs.

Juli 1921.ÅTERKOMST TILL STADEN.

Nästan varje människa har väl en stad i sitt liv, en stad, som för henne är »staden». »Staden» behöver icke alltid vara den, där hon föddes eller där hon tillbragte största delen av sin tid. »Staden» kan också vara den stad, i vilken hon under ett par timmars vistelse upplevde det, som gav hennes ödes linje en ny och bestämd riktning, eller den, som hon aldrig fick se, men som hon av en eller annan anledning drömde om och längtade mot under många, långa år...

En finner kanske icke »staden», förrän han hunnit ett gott stycke på sin väg genom livet, då en annan däremot med varje månad och dag avlägsnar sig från »staden» — barndomsstaden, hemmets gyllene stad, som han aldrig

får återse, därför att komme han tillbaka, skulle gårdens stora gröna lönn, under vars skugga han lekte, vara nedhuggen och det lilla mjölkmagasinet i hörnet, där han den tid, då han nätt och jämnt nådde upp med ögonen över disken, för en ettöring kunde tillhandla sig en härligt doftande, ljusgul knäck i strutform med mycket tjockt och vitt papper omkring (o, den knäcken), vara rem-placerat av en finare specerihandel, vilken för de dyra och dåliga tidernas skull tyvärr icke anser sig kunna göra affärer med ettöresknäckar.236

För mig, om man nu skall övergå till personligheter, är »staden»... Ja, ibland kan det måhända vara oförsiktigt att röja en dylik hemlighet? Nämner man »staden» vid namn, kunna andra komma och säga: »A, det är ju min stad, där upphävde jag mitt första skrik!» eller: »På de gatorna gick jag och drog med min första bedårande flamma!» Inte sant? Men gäller ens hemliga kärlek Stockholm, ligger det ju i själva tingens väsen, att inan måste dela den med tutti quanti. Med både de många och »de få»! Vilka de särskilt utvalda äro, får man en dokumenterad kunskap om i Oscar Levertins bägge essayer, vilka på ett så briljant sätt införa en i kännedomen om kulten av huvudstadens minnen och naturskönhet: »Stockholmsnaturen i svensk dikt» och »Stockholm i den svenska konsten». Betecknande nog synes så gott som samtliga Stockholmstillbedjares — diktarnas och konstnärernas såväl som gemene mans — förälskelse fästa sig mera vid stadens naturliga skönhet än vid dess minnen. Är det inte för resten alltid utmärkande för sann och stark erotisk känsla, att den ägnar mer uppmärksamhet och glöd åt de levande fysiska företräden den förmår upptäcka hos sitt föremål än åt dess »förflutna»? När den höjer sig till verklig rymd och storhet, förstår den dock kanske också att med en öm och mild pietet älska detta förflutna i det den älskar; och om stockholmarnas kärlek till sin stad genomgående nått en dylik lyftning och omfattning, skulle väl mycket där ha sett annorlunda ut, långt mera förnämt och aristokratiskt, och skyddande händer ha avvärjt mycken vandalisk för-237

ödelse och mycken vulgär uppblandning. Emellertid, om minneskulten hos dem rätt sällan varit vidare verksam och påpasslig, så finnes det däremot mindre skäl att resa allvarligare tvivel mot de ord, varmed Levertin inleder den ena av sina nyssnämnda båda studier: »Förmodligen hava alla Stockholms innevånare, vilka icke förvägrats varje rudiment av poetiskt sinne, i alla tider medvetet eller omedvetet känt naturskönheten hos staden mellan Östersjön och Mälaren, omfluten av vatten, omsusad av skog, belägen på en mark, vilken i sin växling av ö och fastland, dal och höjd har något av jambisk rytm.» För att inte söka tillbaka till det sagobegravda hedenhös, som i Sverige för övrigt förefaller att ligga så förunderligt nära i tiden — tecken till en mera utbildad och raffinerad civilisation framträda ju hos oss ganska sent — så har ju Stockholm t. ex. varit Bellmans och Gustav III: s, Blanches och Karl XV: s, Strindbergs och Oscar II :s stad: och under alla de epokerna tyckas både den och människornas kärlek till den stå för oss i en atmosfär och en inramning av vindsus och skimrande bölja, grönskande idylliska lunder och .sirligt buktande fält. Och försöker jag själv som senfödd arvtagerska till dessa traditioner och anspråkslös modern stockholmsk dagdriverska samla min hängivenhet för min stad till bilder och visioner, så ser jag, att jag måste bygga dem av ungefär samma element. Blänkande, glittrande vågor, lustiga, hastiga stötar uppe i rymden, ännu fläktande omkring husknutarna, rosanyanser, lysande blått eller bleknande pärlemor i luften, planteringarnas och omgivningarnas238

vårar och höstar med svällande knoppar eller grenverk, som svart stiger fram ur den falnande grönskan, hamnarnas och kajernas muntra rökar, livsyrt hojtande skorstenspipor, vita, smällande segel och smäckra, raka master, den friska doften av hav och sälta eller den tyngre av mera stillastående, insomnad insjö och kanal: ständigt är det impressionsstänk som dessa, som dyka upp och arbeta på att fastställa helhetskonturerna, och ständigt återvänder jag sist som först till vattnet, det eviga, alltid närvarande vattnet, som blått gnistrande eller mystiskt dunkelt smyger sig intill staden, som ville det kyssande smeka den eller draga byggnader, parker och avenyer ned i djupet till sig...

Men en god och ärlig stockholmare behöver säkerligen inte heller anstränga sig efter att vara originell i sin känsla, och om vi bara alla uppriktigt odlade den, lyrisk och ivrig som vi fått den från fäderna, men till mera beständighet, trohet och vaksamhet, skall den kanske en dag slå ut värnande vingar över allt vad vår stad rymmer både av medfödd skönhet och förvärvad kultur. Därför har även den obetydligaste av oss en mission att fylla, om han oförtröttat prisar allt det som gör den vacker och förtjusande och om han intensivt är med om att vänja adel

och borgare, präster och menighet vid att vi allesammans ha förpliktelser mot detta vackra och förtjusande Stockholm som min, din och alla goda och ärliga stockholmares och för resten också alla goda och ärliga svenskars »stad». »Min stad!» skola vi alla tänka, så fort vi sätta våra mer eller mindre välforinade och välchausserade239

fötter på dess likaledes mer eller mindre väl-formade och välskodda chausséer.

Emellertid bör man beakta, hur mycket kärleken till denna friska, genomsusade stad i alla tider just varit kärlek till naturen. Är det inte då besynnerligt, att Stockholm för så många tusen andra betyder bara gråa gator och hus, varifrån de, när sommaren kommer, längta sugande, kvalfullt »bort från stadskvalmet» och »ut till naturen»? Jag förstår inte riktigt de människorna.

»Hu, bara jag närmar mig Stockholm och genom kupéfönstren ser de stora, höga husen, blir jag så beklämd, att jag tycker jag inte kan andas!» sade en provinsdam till mig för två, tre veckor sedan. Den damen ser eljes inte så dålig ut eller som om hon lätt skulle få andnöd. Jag däremot, som nog ändå är åtskilligt spensligare, blev förfärligt glad, när jag efter ett par nästan hellantliga månaders frånvaro åter fick syn på »de höga husen» och röken och bullret slogo emot mig genom eftermiddagens blonda guld över den välkomponerade blandning, som Stockholm utgör av lånt- och slottsidyll med stadskultur i icke alltför skrämmande eller larmande former.

En annan hemkommen, målaren och historieberättaren, den genuine Stockholmsborgaren och Stockholmsskärgårdsseglaren Rikard Lindström, föreföll också »glad» vid hemkomsten, och han återvände ändå direkt från Spanien. Det syntes på honom. Jag mötte honom en solig förmiddag, då han med korta gammalherresteg kom trippande från sin ateljé över till Blanchs. Han såg spansk ut. Den snygga kostymen var visserligen, enligt uppgift, förfärdigad i Stockholm, den knölpåk han240

stoltserade med påstods härstamma från Afrikas urskogar, och den lilla, lilla svarta halmhatten han bar över skulten sade han sig ha inköpt i Genua... Men där stretade en hårtofs rätt ut i luften strax nedanför bakre delen av hattbrättet

— och den var spansk! Den var just av samma typ som den nackslinga, kring vilken toreadorerna

— los toreros — tvinna sin traditionella stångpiska. Vivan los toros de Miura y viva la madre que te pariö! ropade genast en hispanofil i mitt sällskap glatt igenkännande. Dessutom talade han spanska. Han sade: »S i s i, senor a», en fras, vars betydelse ju inte lätt kan genomskådas av den, soin ej likt honom haft förmånen att idka omfattande spansklinguistiska studier på lokala terränger, samt något, som lät som en guttural svordom åt min hispanofil, vilken på grund av hr Lindströms uttal gav tillkänna en omätlig häpnad över de djupgående förändringar det spanska språket undergått, sedan han vistades på den Pyreneiska halvön. Jag fick tillfälle att se några av de icke få dukar, som don Ric-cardo givit sig tid med att fullmåla vid diverse, att döma av hans pittoreska skildringar, lika lustiga som korta strandhugg i Medelhavs- och Atlanthamnar under hans i sommar företagna ångbåtsturné. Jag är ingen patenterad konstkritiker och har dess bättre intet auktoriserat omdöme. Därför kan jag ju fritt bekänna, att jag tyckte om tavlorna. Allesammans! Det fanns bland annat ett hamnparti från Cartagena, där smäckra master, alldeles desamma som jag håller av vid inloppen till Stockholm, avtecknade sig mot en pärlemofärgad himmel, ej helt olik den, som241

ibland välver sig över dem, och som återspeglade sig i vattnet alldeles som de göra där. Där fanns ett annat motiv från Tarragona i Catalonien, ett tredje från den lilla portugisiska staden Olhào, ett fjärde, ett femte... Men om dem alla gäller, att på samma gång de gåvo mig en längtan mot det avlägsna, meddelade de mig en glädje vid att befinna mig tätt intill Stockholms vatten och farleder. En smula av havets och de marina lastningsplatsernas, de gungande skeppens och de evigt blå förbindelsevägarnas poesi finns nästan alltid i Rikard Lindströms måhända litet enformiga, men hederliga och älskvärda måleri, vare sig det daterar sin sunda sälta från Lofoten, Stockholms skärgård eller la Mediterrannée; och för den poesien, som med en paradoxal, men oslitlig sträng förenar det villanedsmutsade Dalarö med det gamla halvmoriska Algarve, kan ingen

verklig stockholmare vara helt okänslig.

•

Vattnet porlade sakta mot roddbåtens sidor — böljor lika blå som den rödkindade roddargossens stora runda ögon! Finns det små rödkindade roddarpojkar nu för tiden? Och invid Stockholm? Ja, är det inte märkvärdigt? Jag hittade honom vid en litet senare timme ovannämnda soliga dag strax nedanför Ulriksdals nyrestaurerade slott, där han satt och vickade med båten på pojkars vanliga sätt och stirrade i vattnet efter mörtarna, som förskrämda kilade undan. Om han ville ro mig ett slag? Visst! Han brukade ofta ro folk till den lilla holmen mitt emot. Och snart

befann jag mig en god bit från stranden. Han rodde utmärkt, och när han fick höra, att jag i själva verket inte alls hade något ärende till holmen, utan bara ville sitta därute i båten ett tag, skrattade han i kamratligt samförstånd, så att ögonen blänkte. Det var omöjligt att föreställa sig, att »en stor stad» låg så nära. Den fria himlen, de gröna vasstränderna, vattnets nästan orörliga asuryta, den solmättade tystnaden, det liksom indomnade gamla vackra slottet — hur mycket mera av utsökt och välsignad natur gav icke detta än många av de kurorter och rekreationsställen man om somrarna besöker för att »komma på landet», »komma bort från staden»! A, Stockholm är staden, där man alltid, mer eller mindre, på en gång är »på landet» och på vattnet!

Augusti 1921.STOCKHOLMSVAR.

I.

Det har börjat bli vår igen. Ute på landet märks det kraftigare. Bäckarna forsa, träden knoppas, åkrarna ligga svarta. Härinne i storstaden märker jag det på att eftermiddagarna bli allt längre och ljusare.

Då dagen är slut, kan jag bli sittande vid mitt skrivbord vid fönstret och se upp på den bit av himmel, som hänger över vindskuporna mitt emot. Rymden har fått en särskild färg dessa dagar, svagt opalfärgad och liksom upplyst av ett starkt ljus inifrån. Ja, det lyser av clen, lyser fastän solen gått ned och ännu ingen stjärna tänts. I en av de där vindskuporna på andra sidan brukar ibland en liten vithårig gumma sticka ut huvudet och spanande se upp mot himlen. Jag undrar, om hon också ser, att det lyser av den, och om hon som jag gläder sig däråt.

I sitt fönster har hon stora burkar med björkris, som hon förmodligen säljer på torget. Torget: ja, där finns också våren!

Jag gick över det i dag och måste stanna mitt i människovimlet och stå stilla en lång stund och se på blomsterstånden. Har man väl sett maken till slik färgprakt! Röda tulpaner glödde i sol-244

skenet. Blå, skära, vita hyacinter, gulaste gula påskliljor, vita narcisser och krokus i alla färger tycktes vältra ut i solen som ur ett väldigt, slösande ymnighetshorn ...

Kupolen på Ladugårdslandskyrkan skimrar I grönt, träden omkring kyrkan bära stora, svällande knoppar, trottoaren blänker bländande vit. Jag borde egentligen gjort något helt annat, men i stället går jag nedför den gamla hederliga Sibyllegatan, och i detsamma jag hinner till hörnet av Strandvägen och Dramaten, marscherar vaktparaden förbi, uppasserskorna på Feiths sticka ut sina välfriserade huvuden, och en skådespelerska kommer ut från teatern.

Hon står en stund bredvid mig och ser med trött blick på Strömmens glittrande vågor, så går hon långsamt nedåt Strandvägen i sin tunga, dyrbara päls.

Jag går åt motsatt håll. Jag har plötsligt fått en längtan efter snödropparna på Floras kulle. De måste ju ha kommit upp nu, och jag har ej gått förbi där på länge. På långt håll ser jag dem glänsa. De sticka upp ur den svarta myllan, dessa första små modiga vårens blommor. Tunga hänga de vita kalkarna, och de späda bladen ligga som broderade utmed marken.

Jag står och ser på dem och tänker på en kär stämma, som för länge sedan tystnat. De väcka alltid det minnet hos mig...

En stund senare har jag kommit till Stureplan och går nu mot Kungsträdgården. Jag älskar den där långa raka allén, en sådan dag som denna. Träden stå som på parad, och långt borta glittrar det blå vattnet.245

Det blå vattnet, ja. Det blå vattnet, som är hela Stockholmsvåren!

Ack, vore jag annat än en fattig flanör! Men sade jag fattig? Är den ej min, all denna skönhet? Min, så länge jag har mina ögons ljus och så länge jag förmår uppfatta varje tings särskilda skönhet?

Stockholm är en stad, som föder drömmar och syner ur sina blå böljor, som Medelhavets purpur-rodnande vågor en gång födde Kärleksgudinnan.

När den lätta vårskymningen sakta faller och insveper allt i en genomskinlig asurdimma, varigenom lyktorna skimra som lysande stenar i en spindelvävsfin slöja, då brukar jag långsamt gå utmed Strömmens vatten, se ljusen spegla sig i den mörknande ytan därnere och höra staden flämta bakom mig och omkring mig. Höra som på långt håll ljudet av trampande fötter, av människoröster, av ett och annat högt skratt, av bilars rassel och spårvagnars gnisslande.

Ofta kan jag då gå uppåt gatorna och stanna utanför någon kafédörr, som står halvöppen, och lyssna till en melodi, som strömmar emot mig därinifrån. I röken och värmen ser jag upphettade ansikten, lysande ögon, talande gester; och jag undrar, om alltsammans är en dröm, och var och hur jag skall vakna upp ...

II.

Kanske är dock mitt allra första vårtecken, som kommer före både snödroppar och trädknoppar, en företeelse i en av de små vindskuporna mitt emot.246

Så snart solen börjar värma och glittra mot fönstren, visar sig de långa söndagsförmiddagarna, då kyrkklockorna i Ladugårdslandskyrkan hela dagen ljuda för gudstjänst och begravningar, en kvinna i en röd blus med ett magert långlagt ansikte och stripigt gult hår, stramt uppvridet på hjässan. Hon sitter då, så länge solen gassar mot hennes fönster, alldeles stilla med slutna ögon och uppåtvänt ansikte.

Hon måtte ha strängt arbete hela dagarna, ty jag ser henne endast om söndagarna och ibland någon solig vardagseftermiddag. Längre fram, då det blivit varmare i luften, öppnar hon fönstret och sitter vid det med samma intetsägande, blundande ansikte och händerna, de stora arbetshänderna, hårt knäppta.

Jag vet ej vem hon är, och ändå äro vi så nära varandra, att jag skulle kunna ropa till henne. Jag ville fråga henne, varför hon alltid har röd blus och varför hon alltid sitter stilla i solen och icke begagnar sin ledighet på annat sätt. Men jag vill ej störa henne. Hon är icke ung längre. När solen ligger på hennes ansikte, kan jag se, hur skarp haklinjen är och hur mager halsen, och fastän jag ej på så långt håll kan se rynkor och veck, vet jag ändå, att de måste finnas där kring ögon och mun.

Och jag sitter och stirrar på det slutna ansiktet och den röda blusen och undrar, varför just denna kvinna i livets invecklade labyrint av händelser och sammanträffanden hamnat i sin röda blus i solskenet i ett vindskupsfönster mitt emot mig.

Men jag funderar inte länge på detta problem, ty är det inte just sådana saker man ser sig blind247

på utan att ändock finna lösningen? Jag har hellre min lust i att flanera omkring och sedan, när sinnet blir för fullt av intryck, kasta ned dem på en pappersbit. Flanören ser och assimilerar de förbiilande intrycken ungefär på samma sätt, som den gör, som en solig sommardag ligger på botten av en segelbåt och ser moln, stränder och vågor sakta och behagligt glida förbi. Han kan icke ingripa, även om han ville, ty båten föres beständigt vidare av vinden och det sollysande vattnet.

Men det är icke alltid mild bris och sollysande vatten. Det kan även hända en flanör, att stormen kommer brusande över honom, kränger båten, sliter i seglen, och då gäller det att reva och styra sin bräckliga farkost genom fräsande bränningar för att ej gå till botten. A, kära, vad detta låter imponerande och högtidligt! Som om jag någonsin kunnat styra en båt eller reva ett segel, som om jag inte alltid vid stormarna klängt mig fast vid

båtkanten soin den lilla ynkliga människovarelse jag är och bara som genom ett underverk räddats undan den sista förkrossande vågkammen.

Men nu är det sol och vår. I dag var Humlegården full av småbarn och sköterskor. Det kvittrade och pep och surrade, som om en hop fågelungar samlats på en enda fläck.

Det är något storartat med en sandhög! Tänk bara! Man kan gräva underjordiska gångar genom den och bygga slott och torn; av (den innersta sanden, dit solen ej nått, kan man baka de härligaste små kakor, svarta och fina och fuktiga; man kan borra ned händerna i sanden och känna,248

hur skönt det kittlar, och man kan sparka den i ansiktet på otäcka pojkar, som bara vilja förstöra allting.

Jag stod och tittade på en liten flicka i ljusblå sidenkappa och ljusa knäppkängor. Hennes barnsköterska hade vänt ryggen åt henne och pratade med en kamrat. Den lilla flickan hade en röd hink och en liten den näpnaste spade. Hon arbetade oförtrutet med att fylla hinken med sand. Hennes lilla ansikte blossade. Hon hade sand kring munnen, så hon visste tydligen även, att sand smakar gott, sand i de långa av en fåfäng moder upplagda korkskruvslockarna och sand till och med i ögonhåren.

Nu är hinken fylld. En stund betraktar hon den betänksamt. Så reser hon sig, håller upp den röda, fina leksaken i solen — och vänder den så helt resolut och låter sanden strömma som en dusch över hela sin ljusblå lilla person. Därpå upphäver hon ett skrik och kastar gråtande sin röda hink ifrån sig.

En herre går förbi med händerna på ryggen och något grubblande, inåtvänt i blicken.

Jag vet, vem det är. Han anses stor och är berömd. Han skriver böcker, som jag inte förstår, och låter sig ibland hyllas av sjungande skolbarn. Och han, som jag nu endast ser ryggen av, har också en gång lekt i sandhögen och vänt upp och ned på en hink, så att sanden forsat över huvudet på honom! Naturligtvis har han gjort det. Det göra alla barn.

Och då finns det människor, som ännu inte tro, att livet till sin innersta grund är sand och249

bygges på sand. Men det kan ju vara renlig och vacker sand.

III.

Söndagarna i Stockholm äro grå av all klockringningen. Det är, som lade sig alla dessa klämtande klockors ljud tryckande tungt över den eljes så glada staden. Bing-bång. Bing-bång.

Sparvarna sitta i rader på telefontrådarna, små, grå hopkrupna bollar. Grå äro taken, grå är himlen, som grå streck korsa telefontrådarna varandra i luften. Bing-bång. Bing-bång.

Strandvägens palats bilda en tung massa, och husen på Blasieholmen sitta fast i vattnet. I Gamla staden leka barnen »tafatt» på Stortorget, arbetarbarn, grant klädda, men med bleka, osunda ansikten, I gränderna gräla halvfulla karlar, och genom ett öppet fönster hörs en gäll grammofon. Bing-bång. Bing-bång.

Någon slår på en stängd kafédörr, en vresig röst grälar innanför. En karl med en röd sidenhalsduk virad om halsen och ett blossande ansikte kryssar varligt med händerna i byxfickorna från den stängda dörren över till Solgränd, som är smal och mörk med en gapande strimma himmel högt, högt över hopträngda bus.

En blind gubbe börjar sjunga en frälsningssång inne på en gård. Barnen från Stortorget skocka sig omkring honom med öppna munnar. Gubbens gnälliga röst ljuder ända ut på gatan. Ett fönster slås igen med en smäll. Ett gapskratt klingar. Bing-bång. Bing-bång.250

IV.

Jag undrar ibland, om inte vårens bilder stå i någon hemlig kontakt med något vi skådat en gång för tusen år sedan, något, som gömmer sig i vårt undermedvetna jag och som vid åsynen av en av dessa bilder sakta höjer sig upp över själens yta som en skimrande hägring. Varför slår eljes alltid vårens skönhet just på minnets strängar? Varför ljuda alla strängarna i mitt inre som sakta musik, då jag känner doften av fuktig mylla och ser de

knoppande träden mot en vårblå himmel?

Jag kom ut på Sturegatan, då skymningen börjat tätna till ett blått töcken, och jag blev stående och såg mot Humlegården och trodde, att jag plötsligt blivit förflyttad in i en vacker saga.

En och annan lykta blänkte ,fram, starkt gul mot skymningen. Varje liten kvist på träden tecknade sig med en skärpa, som skulle förefallit onaturlig på en målning, och gräsmattorna bredde ut sig fina, ljusgröna och sammetsmjuka.

Häggarna med sina vitt utsträckta grenar voro de, som kommit längst i vårarbetet. Deras blad lyste bjärtgröna och liksom sträckte på sig för att så fort som möjligt få visa ,sig i sin fulla skönhet. Och under häggarnas slokande grenar hade skuggorna hukat sig ned, lika underliga figurer, insvepta i stora, svarta kappor.

Jag gick in i Humlegården sakta, försiktigt, som man går, då man är rädd att störa eller komma olägligt.

På den breda sandgången utanför Kungliga251

biblioteket målade de stora upplysta fönstren ljusa fyrkanter, men på en av de små gångarna, som leda fram till Linnéstatyn, härskade skymningen ensam.

Kunde jag inte tro det! Ingenting fattades i denna skönhetsvärld. Uppe på himlen ovanför den knoppande häggen stod månskäran ljusgul och fager. Och jag bugade ödmjukt tre gånger för den oberörda månen och önskade mig det bästa av allt.AVSKRIVET UR EN VÄNINNAS DAGBOK.

I.

Jag sitter uppkrupen bland kuddarna på ottomanen i mitt rum. Den sena våreftermiddags-skymningen sprider en silvergrå dager, som brytes mot brasans glöd. Möblerna skimra vita. En vas med påskliljor står på bordet och lyses då och då upp av det oroligt fladdrande brasskenet. Klockorna ringa i staden till aftongudstjänst. Det är söndag. I vindskupan på andra sidan gatan sticker en liten vit gumma ut huvudet och ser spanande upp mot himlen.

Jag sitter och tänker på att rummet inte är sig likt i kväll. Jag vet nog varför. Min nye vän har varit hos mig i dag och druckit te. Det är flera timmar, sedan han gick, men ännu tyckes rummet uppfyllt av hans snabba steg och ljusa, livliga stämma. Böckerna ligga ej där de bruka, inte heller tidningen. Min nye vän har för vana att, medan han talar, alldeles som i tankarna taga en sak i handen, se på den och sedan lägga undan den igen, men aldrig på den plats, varifrån han flyttat den.

Han för alltid med sig en fläkt av nervöst spelande liv och energi, min nye vän. Har jag253

haft den ringaste avsikt att åter söka försjunka i de förra dagarnas ljuvligt glidande nirvana, innan han kom, så splittras denna stämning som av ett bösskott genast han stiger in. Stora städers och rörelsecentras pulserande livsström strålar ut från honom och jagar på flykten all matt dåsighet.

Han är nog kosmopolit i varje tum. Han skall vara född av föräldrar av två olika nationer, och under åratal har han flackat från land till land och insupit främmande åskådningssätt, främmande seders och språks anda. Hans personlighet har säkert i varje atom bevarat och väl till och med utvecklat det eget ursprungliga; men den har facetterats oändligt genom kontakten med växlande kulturer, så att han alltid förbryllar, alltid överraskar. Han kastar sig i samtalet från ämne till ämne, som hans liv kastats från väderstreck till väderstreck. Jag har sett, när hans tanke slår klon i någon ny idé, hur hans underligt skiftande ögon då illumineras som av ett blixtljus inifrån. Han har ännu icke funnit hamn eller vila någonstädes. Hans oroliga ansikte, som på en gång kan vara så uppmärksamt och så tankspritt, har ofta ett spejande uttryck, som om han menade, att de tio fåglarna i skogen till äventyrs äro mycket bättre än den lilla fågel han för tillfället håller i handen. Han har samlat synbilder, sensationer, nervreflexer från alla slags existenser, från alla slags världar, och helst, tror jag, från de mest avlägsna; och jag vill tro, att han en gång skall ge dem till människorna, i hastiga, djärva teckningar, som skola fascinera, en gång ... en gång, när han kommer till254

ro. Men han är icke mätt på dem ännu; han längtar ännu efter fjärran starkt liv, efter fjärran het skönhet.

Sådana varelser som han kvälja och oroa, som en smärtsam påminnelse om något evigt oersättligt, som går förlorat för en, en eggande saknad efter något ohjälpligt tillspillogivet. De verka som stenar, som slungas i lugnvatten och för en sekund röra upp botten: bilder välla plötsligt fram, som äro som minnen av något man en gång skådat, och förblinda ögonen med tårar.

Ja, det står tårar i mina ögon. Jag lutar huvudet mot kudden och gråter, medan brasans rubiner långsamt svartna och skymningen tätnar i rummet.

II.

Jag vill minnas dig sådan du var för några år sedan; sådan du var, när du drev omkring på gatorna med händerna djupt nerstuckna i fickorna på den slitna överrocken och slokhatten nerdragen över pannan, medan dina stora mörka ögon drömde under dess blå brätten.

Det var den tiden, då din fiol och »kamraterna på Akademien» togo alla dina tankar i anspråk. När jag sluter ögonlocken, ser jag dig för mig, hur du ibland de där våreftermiddagarna kom ut ur din port och ett ögonblick blev stående och tittade uppåt gatan, om jag skulle komma i tid. Och när jag så kom och du log ^not mig, kände jag mig alldeles viss på att ingenting under kommande år skulle kunna plåna ut minnet av detta ditt leende.255

Det är nu länge sedan dess. Det är länge sedan jag någon vårkväll med klappande hjärta smög mig hemifrån för att möta dig. Den tiden var du ännu för mig förkroppsligandet av det okända något, som hette Bohéme; och det begreppet innefattade då för mig en lustig blandning av yr, behagfull fattigdom, spirituella, glatt respektlösa skratt och doftande röda rosor. Sedan lärde jag ju mig fort, att det där lustiga landet Bohemien är lika begravet under tidernas grå vatten som sagans Atlantis.

Men fastän det är så länge sedan den dagen vi skildes, fastän jag själv tycker mig ha blivit en så helt annan och fastän jag vet, att du nu vistas i en främmande stad och spelar på kaféer för främmande människor, som ej förstå ditt språk, vari du inte heller längre skulle kunna säga mig något, så kan det ännu hända mig, att jag en blek vårskymning väntar att få se dig komma emot mig långsamt gående med händerna djupt nerstuckna i fickorna och slokhatten nerdragen i pannan.

III.

Jag gick i dag utåt Djurgården. Pilarnas grenar böjde sig djupt mot vattnet, och deras halvutspruckna knoppar lyste i solskenet. Plötsligt stannade jag. Jag stod en stund stilla och såg nedåt allén, som leder från Djurgårdsbron; jag visste knappt, varför jag stannat, men jag hade en känsla av att jag väntade på någon.

Då mindes jag med ens, att detta var vår gamla mötesplats. Det hände ibland, när vi av en256

slump träffades ute, att vi togo adjö av varandra med ett: »Vi mötas då i morgon på det gamla stället.» »Det gamla stället», det betydde en lång promenad utåt Djurgården och kaffe och en eller annan liten cigarrett inne i ett skumt rum på något kafé, ett möte, som alltid slutade med en tyst, häftig omfamning och en kyss, vari jag inlade hela min dåvarande lilla flicksjäls svärmeri inför den oundvikliga skilsmässan.

Och där jag nu stod, såg jag någon komma gående i allén hän emot mig. Mitt hjärta bultade, och jag blundade. Var det möjligt, att han kommit tillbaka? Kunde det vara han? Men när jag åter öppnade ögonen, gick en fullkomligt obekant herre förbi och mönstrade mig med en kylig blick, medan i mina öron ringde ett par ord, som blivit sagda en vår för länge sedan.

IV.

Det är välgörande med de goda minnena. De lyfta sig i vårt sinne soin höga blå fjälltoppar, och liksom avlägsna bergs mäktiga sträckningar förläna de en rogivande fond och grundstämning åt vår själs landskap. De bittra minnena äro den underjordiska elden, som oupphörligt vill vältra sig fram och förtära och förstöra. Jag är rädd för den underjordiska elden, rädd att den en gång skall bryta fram och förgöra allt.SYDLÄNDSK PRIMAVERA.

Man sitter hemma och bläddrar i sin atlas. Med längtan i hjärtat låter man blicken glida utmed kartornas blå hav ned till de regioner, där solen gassar lika varmt den ena månaden som den andra och där ej året njuggt fördelas i vår, sommar, höst och vinter. Tyvärr kan man numera ej vrida på någon sorts Aladdinsring, som genast förflyttar en till det åtrådda landet. Ett helt tungt maskineri med legationsbesök, viseringar, pass, valutainköp o. s. v. måste sättas i verksamhet, innan man hunnit så långt, att man kan låta sovvagnskupéns dörr smälla igen bakom sig. Men från det ögonblicket känner man sig också med ens lösryckt från allt det gamla och invanda, allt det som dag efter dag rullat samma hjulspår fram.

Jag ser Skånes slättland en marsmorgon från kupéfönstret. Marken ligger brun med snöfläckar här och var, och vid horisonten svänger en väderkvarn sina svarta armar mot en klarnande himmel. Röken från lokomotivet drar i tunga, vaggande moln, rosafärgade av den uppgående vintersolen, fram över de tysta fälten, och en allé av höga, mörka träd marscherar upp mot en herrgård, vars fasad ett ögonblick skymtar. Men detta tidiga och fridfulla morgonintryck undanjagas snart av den nya dagens buller, av trängseln vid färjan, åsynen 17. — v. Krusenstlerna, En dagdriverskas anteckningar.258

av havet, som med fräsande vitt på kammarna rider oss till mötes. Tullvisitering, tågombyten,, hastigt stiftade, hastigt upplösta bekantskaper.. ^

Det förefaller mig, som om man i mitt gepäck endast letade efter choklad, och för visso hade mina släktingar vid avresan fyllt mina händer med bonbonnièrer, vilka jag av brist på annan plats stoppat in under hattarna i mina hattaskar, och där tänker ingen på att leta; och så drar jag in i Tyskland, med samvetet tyngt av Japanska konfektmagasinets bästa choklad.

Intrycket av Tyskland är icke behagligt, en känsla, som kulminerar efter vistelsen på jättehotellet i Hamburg, en av des,sa enorma logerings- och utfodringsanstalter, där det är, som. om gigantiska spårvagnar och de tåg man nyss. lämnat nätterna och dagarna igenom rassla genom korridorerna, och där betjäningen står och skriker till varandra mellan våningarna runt omkring ljusgårdens skumma brunn. Buller, hänsynslöshet,, uppskörtning, missnöje, misstänksamhet hos allæ mot alla, lurande glupskhet efter tusenmark-sedeln, hundramarksedeln och hat mot den som: ger den eller blir lurad på den: ofrid och okultur. En chaufför, vilken skjutsar oss genom staden och som oupphörligt med älskvärd uppsyn öppnar vagnsdörren och för oss beskriver stadens sevärdheter, lyckas i någon mån försona oss med landet,, fastän han på samma gång, som han håller sina: små föredrag, släpper in kylan i bilen. Ty fortfarande är det kallt, och här och där ligger snöir tung över marken!

Jag minns, att jag på nattåget mellan Hamburg-och Strassburg står och pratar med den jovialiske259

Elsassfödde konduktören och under samtalets gång anmärker på att ett skarpt gnisslande ljud skär genom vagnshjulens enformiga »dunk-dunk». Hans ansikte lyses upp, och efter att ett ögonblick ha tystnat för att lyssna, säger han med en min av stolthet, som jag sent skall glömma:

— A, min fru, det är den härliga fjädern!

Min man begrep ingenting!

Jag förstod däremot genast, att det som för andra endast var ett oskönt ljud, ett irriterande gnisslande, för honom var den skönaste musik i världen, ty det var »den härliga fjädern»: hans liv och hans kärlek, kamraten, som tillsammans med honom vakade de långa nätterna, då hans tåg brusade fram mil efter mil genom sovande, mörka landskap!

Den första skymt jag får av den efterlängtade våren är på Strassburgs järnvägsstation, där ett blomsterstånd prunkar bland packlårar och framskyndande människor. Men först när vi kommit nära Lyon, börja träden skifta i ljusgrönt. Det är underbart att fara våren till mötes. När man är bofast på en och samma plats, går man i veckotal och väntar på att de bruna, klibbiga knopparna skola öppna sig litet. Där kommer en snöstorm och jagar våren på flykten, och så får man börja om från början igen och Vänta.

Men när man reser mot våren... Första timmen snö, man sluter ögonen, ty detta [-ha]man-] {+ha]- man+} sett

förut. Nästa timme: barmark, kala träd, en skyggt leende sol; så börja trädkronorna lysa ljusgröna... Tåget rusar vidare: »den härliga fjädern», som man under resan lärt sig tycka om, gnisslar högljutt och otåligt, och så, innan man

260

ännu riktigt hunnit glömma den frusna snön och de tunga molnen, kastas man rätt in i våren, medan lokomotivet ger till ett jubelskri och pustande och andtrutet gör halt framför en liten station, där träden plötsligt sträckt upp sig i skiraste grönt och solen med ens står vit och stor över taket. Och sedan vidare: dalgångarna nedanför de snötäckta bergen, dalgångarna, där gräset växer fint och tätt, där åar med blänkande vatten slingra sig fram, där olivernas ljusa siden breder ut sig och popplarna resa sig som svarta pelare mot en klarblå himmel. Äppelblom, mandelblom, persikoblom! Fälten gunga i skärt och vitt, de kasta ljusröda stänk in i de små franska byarna, där fönsterluckor slås upp och små brunögda barn leka.

Omsider en lycklig kväll komma vi till Avignon, påvarnas forna stad, och skaka i en omnibus på smala gator fram till hotellet. Den gamla byggnaden är uppförd runt omkring en stor stenlagd gård, där en palm otydligt skönjes i det svaga ljuset från en lykta.

Tidigt följande morgon gå vi ut med en förnimmelse av att detta är en sagans stad, där vad som helst kan hända. De folktomma krokiga gatorna, de vita husen med sina gröna fönsterluckor, de grå murarna, över vilka solövergjutna grönskande träd böja sig, de små butikerna, där brokiga heliga jungfrur och bleka rosenkransar säljas, allt tjänar till att befästa tanken, att man är i en sagans och legendernas värld. Visserligen komma inga häxor oss till mötes, ehuru de gamla franska gummorna i sina stora schalar och med brinnande ögon i fårade ansikten nog kunna giva261

en föreställning om låt vara mycket välvilliga sådana; och ej heller uppenbara sig några feer, ehuru en ung kvinna ined ett vitt ansikte, vilken knäböjer framför madonnabilden under de skumma valven i en kyrka, har ett visst tycke med en av min barndoms andar.

Inne i stadens centrum flyr dock sagostämningen inför en bullrande sydländsk provinsstadsgata, där tjugonde århundradets människor vandra i sina pyntade dräkter och där moderna, skönt kolorerade fransyskor dricka sitt svarta kaffe utanför kaféerna, medan de då och då taga upp spegel och smink...

Vi vandra i de otaliga trapporna, salarna och gångarna i påvarnas palats och bland palmerna i den härliga parken utanför; vi möta abbéer och andra andliga med allvarliga, slätrakade ansikten och iförda sina långa mantlar. De gå fördjupade i sina böcker, som om världens skönhet omkring dem för dem endast blivit till belysningen över en präntad sida.

Jag är i Provence, Frankrikes soldarrande Midi, rosornas och cypressernas, den lätta, eleganta optimismens och den luft- och honungsdruckna romantikens, de yra visornas och den utsökta spetsverksarkitekturens finhylta, deliciösa land, där trubadurerna fordom sjungande drogo från borg till borg, väntade av ädla damer, vilka från sina slottstorn trånande blickade ända bort mot det blå Medelhavet.

Medelhavet! Från Fourvières' vackra höjd i Lyon hade jag sett två breda silverglänsande band rinna fram under sköna broar och flyta samman till ett ännu mäktigare, som brunnit vitt262

som ett hav av stål under solregnet: det var Rhone och Saöne, som förenade sig för att söka sig ned till la Méditerrannée. Den mäktiga floden rann långsamt fram genom leende fält, blomstrande rabatter, spirande åkrar med rodnande, blomslöjade drömträd; och den hade dragit inig med sig dit ned: under sakta svinnande dagar hade jag fortsatt att följa den, liksom medryckt av den väldiga strömmens egen längtan mot det gamla dikt- och mytombrusade klassiska havet. Och slutligen ser jag en skymt av dess blå vatten en kväll, då tåget glider in mot Marseille.

Medelhavet: äntligen! Azurkusten: jaså! Cannes och Nizza i omedelbara grannskapet: framme således! Vilken av alla de lockande orterna där nere skall man välja? Hyères? Varför inte? Det är den äldsta av dem alla, säger

resehandboken; och så vakna vi då en grå morgon i Hyères. Men med gråvädret följer ännu en desillusion: hotellets välvilliga värdinna upplyser mig om att Medelhavet här ligger på fyra kilometers avstånd. I stället för havet ser jag utanför fönsterna en trädgård med palmer och kaktusar, varöver regnet öser i strömmar. Runt omkring oss talas engelska. Gamla feta matronor ,sitta och virka, under det att deras döttrar högt och glatt tala tennis, utflykter och möjligen även något Lloyd-George; och här och där ser man den oundviklige äldre engelske gentlemannen i den lika oundvikliga storrutiga sportkostymen, sådan han exponerar sig i skämttidningar och i verkligheten överallt i världen, läsande det sistkomna numret av Daily News eller Times!263

Det är ej detta vi farit den långa vägen för att få se, och åter låta vi dem slänga upp våra kappsäckar och hattaskarna, vari den överblivna smugglade chokladen börjar påminna om länge gömda julgransgotter, på ett omnibustak. Men när vi lämnat staden bakom oss, kommer solen åter fram och förvandlar regndropparna till smycken i gräset vid vägkanten!

Där är Medelhavet! Blått, blåare än något vatten jag sett, i solglitter och vågskum under muntert sorl sköljande in mot den guldgula sanden. De rödaktiga, utskjutande klipporna, de vajande palmerna, skogen av pinjer, en båt med det latinska röda seglet, som kryssar där ute: allt ger mig i ett ögonblick en känsla av fullhet och av färgernas och solens slösande rikedom, som även under kallare dagar dröjt kvar i sinnet. Ty att denna vår varit kallare än vanligt även i Södern och att sommaren även här länge låtit vänta på sig, det är ett sorgligt faktum. Här nere har den berömda »mistralen», stormens och våldets skärande vind mitt i rosornas och höviskhetens Provence, härjat alltför lössläppt för att värmen kunnat vara länge i sträck.

Le chef de reception på vårt hotell vid Hyères' Plage, en svarthårig ypperlig representant för Söderns otroliga optimism, försäkrade dock hela tiden, att det var vackert väder. Han log så glatt, att man skulle trott honom, även om regnet smattrat mot rutorna.

Nåja, monsieur Maurice, jag förlåter er alla brutna högtidliga löften om ljudlös betjäning, ständigt fungerande värmeledning och lika evigt porlande varmt vatten i rummen för er ljusa syn264

på livet och det goda, skämtsamma lynne, varmed ni bortförklarade alla små mankemang!

Emellertid visade det sig snart, att vi ändå kommit litet för tidigt till själva havet. Det är blåsigt och kallt om aftnarna: och så flytta vi in till ett stort hotell beläget på en kulle närmare intill den lilla palmstaden (Hyères les p a I-iniers). Engelsmän, amerikanare, liksom på hotellet nere vid stranden, nu isolerade och isolerande sig från landets egen befolkning mer än någonsin före kriget; men också fransyskor och exotiska ansikten, till och med en syrisk dansös.

Inne i själva samhället, dit vi ibland bege oss ner, myllrar det mitt på dagen, mellan tolv och två, då alla butiker och kontor äro stängda, liksom överallt i Midi, som i en myrstack.

En dag sitter jag utanför ett kafé och ser nedåt gatan, vars vajande palmer giva utsikten ett pittoreskt behag, då en lustig scen tilldrar sig min uppmärksamhet.

Under soltältet har ett sällskap slagit sig ned. Ett par äldre gifta par och en hel mängd vackra unga flickor, vilka tagit plats i soffan. Bredvid dricka några sjömän massor av vitt vin under livligt samspråk. Plötsligt reser sig en av dem^ säger något till kamraterna, går fram till närmaste flicka och kysser henne omständligt på båda kinderna. Flickan, som tydligen aldrig förut träffat den unge sjömannen, ser vädjande på de andra, men då de skratta, kysser hon honom i sin tur, snabbt, förläget skrattande, i det hon blir röd som en ros. Sjömannen räknar på fingrarna liksom Per Svinaherde, då han kysste prinsessan, och fortsätter med nästa tärna och åter nästa. I ett265

ögonblick tyckas alla flickorna under soltältet ha förvandlats till en kyssande, rodnande, skrattande skara, och sjömannen drar sin kos höljd av lagrar och följd av publikens gillande blickar. 1 Stockholm skulle han kanske, som en följd av detta sitt behjärtade handlingssätt, blivit utledd av en bister polis? Ack! Det är skönt att få resa!

Men varför äro människorna så glada och vänliga? Varför berättar mig den godmodige kusken på omnibustaket, då han förstår, att jag är främling, allt vad jag vill veta om blommor och träd vi passera, under det han klatschar

med piskan åt sina långörade mulåsnor, varför ser kyparn, då han kommer med morgonkaffet till oss, så storbelåten ut, då han säger sitt: Il fait beau temps au jo urd'hu i, madame, varför alla dessa tecken på livslust och glädje? Inte är det väl bara vinet och rosorna, som åstadkomma detta? Är det inte ett fluidum i själva den solmättade luften, som skänkts som en gudagåva åt dessa vackra, mörkögda barn?

Se på den lilla grant klädda flickan där, som dansar ringdans på gatan uppspetad på ett par höga styltor! Skiner inte hela hennes brunhyade barnansikte av glädje, då. hon låter kastanjetterna knäppa? Se på de båda karlarna, som med cigarretterna i mungiporna och händerna i byxfickorna låta solen steka sig, medan klockan i det åldriga kyrktornet ringer tolv! Se på den vackra flickan, som vid bardisken fyller glasen! Se på kusken, som lyfter hatten i en sirlig sväng och leende frågar, om man behagar reflektera på en åktur! Man lär sig att älska dem alla, såsom man ovillkorligen måste älska luftens glädje: solen.

Våren kan även vid Azurkusten låta vänta på sig, och det kan vara så kallt och blåsigt, att man ibland välsignar sin omtänksamhet att ha tagit med sig litet kvarlevor av vintergarderoben; men allt här nere, natur och människor, är ändå så präglat, så genomträngt av mildhet och ljuvhet, av sakta andande eld och glöd! Det kan vara regnigt och skyhöljt nästan veckor igenom; och ändå tycks det alltid dröja som strålar kvar i rymden: till och med när man fryser och går i päls och ulster, känner man, att alldeles inpå en, som bakom en dörr, som en vindil smällt igen, brinna evigt osläckbara, evigt nära, sommaren och solen.

Maj 1922.innehåll.

OMKRING EROS.

Balkonversation.................................9

Själsläkekonst..................21

En dag i mars.................34

Vid havet..................42

Hennes vän.................53

Barnet....................65

Hennes hem...... 76

Hans födelsedag.................83

Originalupplagan................88

Den första..................100

PENGAR.

Spindelnätet.................11'

Kassaboken..................119

ATT BLI KONSTNÄR.

Den stumme skalden...............129

Konstnärslängtan...... ....>36

BOHEMISKA FANTASIER.

Till en etsning av Louis Legrand.........147

Händelser i Solgränd.............157BILDER.

Under en florentinsk madonna...........171

Mot det återvändande ljuset............178

Prinsessan Sola Gulls fotspår...........'85

Dröm och Verklighet 199

EN DAGDRIVERSKAS ANTECKNINGAR.

Dagdriverska.................205

David Copperfield vid Stockholms Ström......209

Försommar..................213

Från »min kajuta»................219

Farande folk.................223

Återkomst till staden...............235

Stockholmsvår..................243

Avskrivet ur en väninnas dagbok.........252

Sydländsk primavera..............257